

meddobje

P O E Z I J A: **VLADIMIR KOS** (JAPONSKA), TRI PESMI (3); TRIJE ODLOMKI (79) * **GREGOR PAPEŽ** (ARGENTINA), DESPEDIDA (Kasteljansko) (6) * **MONICA SLAVIČ** (ARGENTINA), ESCALA DE BABEL (Kasteljansko) (41).

P R O Z A: **FRANK BŪKVIČ** (ZDA), OČE IN SIN (42).

E S E J I I N R A Z P R A V E: **FRANCE PAPEŽ** (ARGENTINA), SPOROČILA IN BESEDE (7) * **MATJAŽ PUC** (ARGENTINA), BOG, NARAVA, ČLOVEK (83) * **AVGUST HORVAT** (ARGENTINA), POGOVOR S ŠTEVILKAMI (147).

A N K E T A: **MARIJAN EILETZ** (ARGENTINA), (94).

L I K O V N A P R I L O G A: **ADRIANA OMAHNA** (ARGENTINA).

XXX-1996



entresiglo

M E D D O B J E

Splošno kulturna revija

Entresiglo

Revista de cultura general

Letnik/Año XXX.

1 9 9 6

Št./Nº 1-2

Izdaja SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA - Propietario: Acción Cultural Eslovana

Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.

Uredništvo / Directores: FRANCE PAPEŽ (glavni urednik/director general),
Vinko Rode, Lev Detela, Tone Brulc, Andrej Rot.

Načrt za ovitek: arh. Andrej Horvat

Revija izhaja štirikrat na leto. Za podpisane prispevke odgovarjajo avtorji.
Spisi s psevdonimom se objavljajo, če je uredniku znano tudi pravo avtorjevo
ime. Rokopisi se ne vračajo.

Ta zvezek je 159. publikacija Slovenske kulturne akcije, dotiskan 6/1996

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 259299.

Tisk tiskarne / impreso en: Editorial Báraga del Centro Misional Báraga,
Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina.

IZHAJANJE MEDDOBJA DENARNO PODPIRA MINISTRSTVO ZA KULTURO
REPUBLIKE SLOVENIJE.

CORREO
ARGENTINO
586

CONCESION 7806

TARIFA REDUCIDA



Dolgoletni urednik Meddobja FRANCE PAPEŽ se je poslovil od nas za vedno. Odšel je ustanovni član SKA, pionir naše zdomske književnosti kot pesnik, pisatelj, prevajalec, kronist kulturnega dogajanja, esejist, vodja literarnega odseka, predavatelj, ilustrator, vsesplošni kulturni garač in eden od stebrov naše Akcije.

Pričujočo številko je še pripravil, a njegov prispevek Sporočila in besede v resnici že izzveneva kot slovó. Slovó in snidenje s prijatelji in sotrudniki revije. V pesmi iz cikla Atlantska Slovenija, je izpovedal svojo vero v onstranstvo in poimenoval prvine svojega sveta:

*"Mrzli, vroči, vetrovni jug,
ki sprejemaš izgubljeni čas -
vem, nisi daleč od tu, kjer sedim
na atlantskem obrežju,
v kamenju in pesku,
med šopi rumene trave in vresja.
Tam so že moji prijatelji
in nadaljujejo svoje delo.
Večerno nebo pa je globoko
kot zadnji cilj."*

Njegov življenski lok je bil razpet med dva svetova in zdomstvo mu je bilo odisejsko vračanje v rodno domovino. "Polni smo prvin zemlje... a sem še vedno na poti, kot Odisej." Zdaj si došel, France, na tisti paradoksn "jug, ki sprejema izgubljeni čas." V rodno Itako.

O tebi pa bo zgodovina dejala, kar si ti zapisal o SKA: "Akcijska je pomenila ljubezen do besede in bo ostala zato v analih slovenstva za vedno..."

— — —

Ko je Vladimir Kos zvedel za Papeževo smrt, se je nemudoma oglasil s sledečim prispevkom:

Dragi gospod Eiletz,

iskren Boglonaj za faks o Francetu Papežu naše SKA! Takoj sem daroval sv. mašo za njegovo večno srečo in vem, da mu bo v veselje tudi če je že v nebesih. — Seveda nadaljujem molitev za SKA in sodelovanje — vsak mesec vsaj enkrat darujem sv. Daritev tudi za SKA. Tukaj pošiljam tri pesmi v čast in hvaležen spomin dragemu Francetu. Vztrajajte — tako kot ste tako lepo zapisali: "Vesla pa ne bomo vrgli iz rok."

Prisrčen pozdrav!

Vaš vdani Vladimir Kos

TRI PESMI

*(V čast in hvaležen spomin prijatelju
g. Francetu Papežu).*

OBROBEK V ORANŽNEM

"Felicidades!"

Rad bi Ti izrekel Živemu,
Andijskemu pesniku,
Našemu meddobne ilijade.
Cvikèt je Hades...
Eden daje harfo Ti za spev,
Tisti naših src odmev —
Umotvor slovenskih zvezd plejade.

VEČER V GORAH

Metrópoli sem rekel naši s cesto:
"Nocoj ne čakaj me, smehlaj morjá!"
Gore so me objele; z vljudno gesto
odstrle so večer z rebrač neba.

Lestenci z zvezdami so zažareli,
ves svet se je nasmehnil slavnostno.
Ob moji, k srcu zrasli, je parceli
ugasnilo morjé s prestolnico.

Naenkrat sredi zvezd se zlat utrinek
rodi, gori iz hipa v dolgi hip
in spet v globino brez mejá izgine.
Nebo kot prej me zre s kristalnih šip.

Metrópolo bom vprašal, ko se vrnem:
Je v starodavnem reku nekaj res?
Da ko utrinek zvezdni se utrne,
odide velik človek z naših cest.

NEDOKONČANA BALADA

"Gospod kapitan!
Francè, naš plovbni častnik,
se zgrudil je!"

"Njegovega pomočnika, prosim!
Smer kot zmeraj!"

"Gospod kapitan!
Motor številka ena
ne služi več!"

"Sprožite pomožne stroje!
Spoiler brzinomera!"

In ladja z zaščitnim znakom SKA
drsi skoz megló noči.
Morjé se dviga, pada, dviga
s težo bolnika;
vetrovi smeje se
radarski anteni, krmarnici;
valovi zaganjajo se
v ladjo,
a
se premika.

"Gospod kapitan!
Sirena za v meglí
ne deluje več!"

"Ojačite sprednjo luč!
Ni daleč do pristanišča!"

In ladja drsi naprej,
naprej,
svoj tovor vrednot
noseč.
Srce kapitana moli

v smeri upov Stičišča.
Naenkrat pozdravi
radarsko anteno
s pristana
keč.

Opombe: spóiler=aerodinamična zavora; pristan=pristan pred
zapornico nekaterih pristanišč; keč=enoinpoljambornik, se pravi
jadrnica s krmnim jamborom.

DESPEDIDA

DESPEDIDA

Aún alumbraba la luna
la madrugada en que me fui,
era el final del verano
y las sombras de una nueva estación crecían.
El olor de los narcisos flotaba en
la brisa, crucé la puerta
de mi hogar
y miré hacia atrás
en despedida.
¿Quién sabe si volveré?
¿Quién sabe si nuevamente estaré
entre las paredes que construí
siendo joven aún?
Soy viejo y lo acepto todo.
El vino de mis días eres tú
y nunca dije como Jeremías: ¿Por qué tú,
mi manantial, me dejas
de repente sin agua?

SPOROČILA IN BESEDE

Dodatna stran zgodovine Slovenske kulturne akcije - v spomin prijateljem, ki so odšli ali se še oglašajo.

Sredi maja 1954. Sončen jesenski popoldan nekje v Olivosu, blizu široke Srebrne reke - sešli smo se na prijateljski pogovor v gostilni Pod lipo: Ruda Jurčec, predsednik SKA; Marijan Marolt, umetnostni zgodovinar; Ladislav Lenček, neutrudni pobudnik zdomske kulturne dejavnosti; od likovnikov so prišli slikarka Bara Remeč, kipar France Ahčin, slikar Milan Volovšek in še nekaj drugih. Zbrali smo se, da bi se pogovorili, kako spremeniti življenje v tujini v stvariteljsko podobo pristnega slovenstva, vodila pa nas je tudi zamisel neke (tajne) zavezanosti za občestveno delo. Namen Akcije je bil prav v tem: pobujati smisel za slovenske duhovne - besedne, miselne, likovne - vrednote v tesni povezavi med zdorskimi kulturnimi delavci in somišljeniki. To je bilo tisto: povezanost, enotnost slovenske ustvarjalnosti v svetu.

Buenos Aires, 24. sept. 1956. - Dragi Papež! Vaje za Eliotov Koktajl lepo napredujejo. Kot ti je znano, bo premiera 13. oktobra in ponovitev 14. oktobra, v gledališču "Círculos Obreros Católicos" - teatru, ki je približno tolikšen kot ljubljanska drama. - Sprejmi iskrena zagotovila mojega prijateljstva!

Jeločnik Niko

Buenos Aires, 29. marca 1958. - Gospodu Francetu Papežu! Vesel bom, če se bodo moje misli in hotenja še pogosto srečavala in oplajala ob Vaših.

Ruda Jurčec

Ramos Mejía, 25. junija 1964. - Dragi France! Ko sva se zadnjič našla na Floridi, v centru, mi je bilo žal, da ne eden ne drugi ni utegnil kaj več govoriti. Potem se mi zdi, da sem te ono soboto videl od daleč na Shakespearovem večeru. Vendar ti veš, kje je moja misel in kje zavzetost: glede ustvarjalne umetnosti mi je merilo Hirošima, moja ljubezen; v gledališču se učim pri Claudelu in Eliotu, a prav tako cenim Ionesca; pri srcu so mi najnovejši Jacques Audiberti, René d'Obaldia in podobni. Z domačijstvom nimam posla, odklanjam finžgarstvo in rajši prisegam na avonskega barda Williama... Prijateljsko

Niko Jeločnik!

Ramos Mejía, 11. novembra 1964. - Dragi prijatelj France! Ko sva se videla takrat po Dumi, si med drugim omenil, da boš prevajal, če bom jaz potem delo uprizoril. Šele pozneje sem razmišljal, kaj prav za prav. Ko si bil pred tedni pri meni, sva se menila o dvojem: Fryjev "Fenix" in pa Eliotov "Umor v katedrali". Z Eliotom pa je takole: Prosit so me prišli akademiki, ki prihodnje leto slavijo 10-letnico dvojega akadem-

skega društva, naj bi jim za to slavlje nekaj režiral. Ko sem omenil "Umor", so poprijeli za misel z obema rokama, posebej še, ker so dramo starejši gledali že v Cervantesu; pozneje tudi v kolegiju v San Miguelu, kjer so jo uprizorili jezuitski bogoslovci. Načelno sem dal besedo, a v tem primeru sem nujno vezan na tvoj prevod. Če nisi še pričel s prevajanjem nobene od obeh omenjenih, bi ti bil hvaležen, če bi se lotil najprej Eliota. "Umor" se mi zdi odlična misel za akademike, saj ima dejansko samo enega protagonista, če ne štejem štirih skuševalcev, ki so pozneje lahko tudi štirje vitezi, pa dva zbora. Kot nalašč: v zborih se naši mladi najbolj obnesejo, kot si se sam lahko preveril pri Dumi. Prepričan sem, da te s temi prošnjami ne nadlegujem preveč. Mislim, da bi oba opravila lepo in dobro delo, če se družno lotiva Eliota. Seveda pa nama "Fenix" nikakor ne sme zgoreti...

Niko Jeločnik

Remedios de Escalada, prov. Buenos Aires, 3 avg. 1965. - Dragi gospod Papež! Prav lepa hvala za vaše pismo in iskreno mnenje o mojem pisanju. Saj veste, da smo le nevredni služabniki, vendar nas zelo razveseli, ako nam kdo pove svoje mnenje - lepa beseda je med nami redka, a zato tem več vredna. Najlepše pozdrave, vdani

Ruda Jurčec

Buenos Aires, Ramon L. Falcon, 17. nov. 1966. - Dragi gospod in prijatelj! Lepo vas prosim, da bi za natis pripravili Eliotov Umor v katedrali. Za novi letnik Meddobja se priporočam tudi za vašo poezijo. Želel bi objaviti vaše predavanje Podoba človeka pri Cankarju. Zahvaljujem se in vas najlepše pozdravljam!

Ruda Jurčec

Remedios de Escalada, 2. jan. 1967. - Dragi gospod! Imam prošnjo, oziroma predlog: ali bi hoteli vstopiti v uredniški zbor

Glasa? Rabim pomoč, morda bolj moralno kot tehnično. Hotel bi se pogovoriti podrobneje - ali boste v nedeljo na tomboli v Don Boscu? - Kako ste kaj zadovoljni z Meddobjem? Vsi so zelo pohvalni o Eliotu. Če boste imeli kaj časa, pa mi povejte kaj o "Marcelinu" - vesel bom vaše sodbe. Lep pozdrav!

Ruda Jurčec

Remedios de Escalada, 9. jan. 1967. - Predlog za souredništvo pri Glasu je predvsem v tem, da bi se pred vsako številko kje dobila za kako uro in se o gradivu pogovorila. - Sploh bi vas prosil, da bi mi sporočili, ali bi se mogla okrog 20. t.m. kje dobiti za prvo tako uro. Ali boste morali kdaj v mesto, ali pa bi jaz prišel kak popoldan v Carapachay, kjer mora tudi biti kaka kavarna. Zame to ni tak problem, ker moram vendarle kdaj kam iti. Lepo vas pozdravljam!

Ruda Jurčec

14. avgusta 1967. - Dragi gospod! Ko sva govorila o Lučeh in sencah, sva tudi mogla razbrati, da verjetno tukaj v Argentini zaradi nekih posebnih pogledov kritike ne bo. Upam, da bi jo Duhovno življenje objavilo, če bi jaz to željo izrazil dr. Starcu. Ali ne bi napisali vi nekaj svojih vtisov in pogledov? Osebnostno bom zelo hvaležen. Vidim, da bomo vedno bolj navezani nase v teh zadevah, ker se proti pisanju in piscem ustvarja neko posebno razpoloženje... Hvala za vse in lep pozdrav!

Ruda Jurčec

Buenos Aires, 29. avg. 1967. - Zelo rad bi se z vami spet malo pogovoril. Ali bi bilo mogoče v soboto, 2. sept. ob 18. uri (pred kulturnim večerom), v kavarni na oglu Lacarre in

Rivadavije. To je tam, kjer sta bila zadnjič z Zorkom. - Ali ste kaj napisali za Duh. življenje? - Lepo pozdravljam!

Ruda Jurčec

Buenos Aires, 14. feb. 1968. - Dragi gospod! Pretekli teden sem se vrnil s počitnic. Bilo je lepo, nekoliko dolgo, in sedaj sem že spet tu, v vrtincu. Mnogo bi se imela pogovoriti - ali bi vam bilo mogoče v soboto 17. feb. priti ob petih popoldne tja pred Retiro, kot običajno. Pozdrav!

Ruda Jurčec

Buenos Aires, 6. julija 1968. - Tajništvo kulturnih in socialnih zadev mesta Buenos Aires me je povabilo, naj razstavim zbirko svojih akvarel - argentinskih pokrajin - v dvorani palače bivšega občinskega sveta (Concejo Deliberante), na ulici Perú 190. - Čast mi je, povabiti Vas in Vašo cenjeno družino na otvoritev razstave, ki bo v sredo, 17. julija ob 18 uri. Računajoč z Vašo prisotnostjo, Vas najlepše pozdravlja Vaš vdani.

Viktor Sulčič (Defensa 523, Bs. Aires)

Buenos Aires, marca 1969. - Obenem z Glasom Slovenske kulturne akcije, ki ga danes pošiljamo svojim poverjenikom in naročnikom ter prijateljem, vas še posebno prosimo, da nam ostanete zvesti ter sodelujete z nami kot doslej. Kakor vidite, nismo prav nič spremenili linije, kot nam očitajo nekateri, samo hoteli smo v prid Slovenski kulturni akciji urediti stvari, ki so se v zadnjih letih razvijale v smer, ki ni bila v namenu ustanoviteljev pred 15 leti. Ohranili bomo kontinuiteto dela ter ga skušali oživiti na vseh področjih pa tudi gospodarsko utrditi.

Ladislav Lenček

Buenos Aires, 31. avg. 1970. - Kakor že veste, bo 3. oktobra kulturni večer o slovenskih šolah na Primorskem. Profesorji - dr. Brumen, Geržinič, Verbic - smo sklenili, da bo najprej sv. maša, ki jo bo daroval g. Orehar, nato predavanje, zatem pa skupna večerja. Sklenili smo, da bodo vsi časopisi in revije priobčili članke za to proslavo. Lepo Vas pozdravlja!

dr. Srečko Baraga

5. septembra 1970. - Veseli me, da imam končno priliko, da sem z Vami - pravim človekom in pravim pesnikom - v zvezi. Včeraj zvečer sem se po dvomesečnem potepanju po Fudzi pokrajini vrnil v Tokyo in dobil Vaše pismo, iskrena hvala! Prosim, kličite me enostavno g. Vladimir... in dovolite mi, da Vas tudi jaz kličem z g. Francetom. - Ali smem predlagati - spremembo naslova Meddobja? Na primer, enostavno velika črka M. Zdi se mi bolj v skladu z novo dinamiko. Lahko jo potem tolmačijo kot Mladost, Moč, itd. Buenaireška M...

Vaš vdani Vladimir Kos

Dunaj, 10. dec. 1970. - Tokrat prilagam pismu svoj nemški članek o Balantiču s prevodom ene pesmi. Mogoče Vas bo zanimal. To je že moja letošnja 21. objava v nemškem jeziku, saj sem sodeloval in sodelujem do sedaj pri petih nemških časopisih in revijah. V drugem zvezku letošnjega Meddobja sem tudi prebral Vaš zanimiv tekst "Gozd", za katerega Vam iz srca čestitam. Ob priložnosti ga bom skušal podrobneje razčleniti in kritiko tudi objaviti.

Z ženo Vam želiva vse dobro ob bližajočih se praznikih. Vam, dr. Debeljaku, ki ga prosim lepo pozdravite, in vsem pri SKA želiva z ženo vse dobro in čim več uspehov v Novem letu.

Lev Detela

Rim, marca 1971. - Spoštovani gospod! Zelo bi mi ustregli, če bi mi poslali nekaj izvodov revije, kjer je natisnjeno moje dramsko delo. Upam, da ste moje pismo iz Ljubljane prejeli. Še enkrat Vas, kot tudi vse vaše sodelavce, v svitu Velike noči od srca pozdravljam! Vaš

Ivan Mrak

26. maja 1971. - Hvala za vso skrb pri tiskanju LiS. - Kar zadeva Meddobje/objavo pesmi: nekje v predalu prejšnjih urednikov ležijo v miru pesmi, ki sem jih bil poslal iz Irske, menda leta 1954. Prosim, pošljite mi jih v predelavo za objavo v Meddobju. Imam dovolj zapiskov iz Irske - vso deželo nosim v srcu - da bom lahko pesmi izpopolnil, zvočno in besedno. Sploh bi enako lahko storil z ostalimi pesmimi, ki se še nahajajo na "uredniškem pokopališču". - Glede Slovanov na Japonskem - menda gre za AINU ljudi, o katerih pa so doslej le to domnevali, da so najbrže kavkaškega porekla. Japonci niso ne po jeziku, ne po načinu življenja, ne po obrazu. Ko bi imel čas in denar, bi jih obiskal, kjer zdaj živijo kot manjšina. Dokaj njihovih besed je prešlo v japonsščino, a nikdar mi doslej še niso zvenejele japonsko.

Veselim se, da M hodi lepši bodočnosti naproti!

Vdani Vladimir (Kos)

Buenos Aires, 17. sept. 1971. - Na sobotnem večeru ne pozabi omeniti, prosim, da je Glas a) dobro urejevan kulturni časopis, b) ki naj bi zajel vse slovensko kulturno življenje v svetu in tudi v glavnem doma; c) ki bi to informacijo posredoval vsem Slovencem v svetu - ostali časopisi in revije tega ne zmorejo, ker so namenjeni predvsem lokalnim potrebam in ne sežejo čez meje svojega območja; samo Glas gre kot kulturni časopis res po vsem svetu; tako bi lahko bil zares odlična kulturna vez; d) zato je nujno, da se spremeni v štirinajstdnevnik; to pa je mogoče le z veliko in izdatno gmotno oporo in podporo,

ki je SKA sama ne zmore: Glas mora dobiti naročnike, tudi oglase in podobno (ne pozabi omeniti, da ga razpošljemo vsak mesec 1500 izvodov zastonj, zraven pa še poštnina, kar ni ravno malo; darovi še zdaleč ne pokrijejo ene same številke, na leto pa jih je dvanajst!!!); od več strani so že nagovarjali, naj Glas postane štirinajstdnevnik; sodelavcev ne bi manjkalo. V glavnem zagovarjaj misli, ki si jih povedal že v svojem intervjuju z menoj v Glasu in pa še sam dodaj, kar se ti zdi: vse pa govori *kot sourednik*, kot odločujoč dejavnik pri stvari.

Nikolaj Jeločnik

Ramos Mejía, 30. sept. 1971. - Ob desetletnici Slomškovega doma bo v nedeljo 17. oktobra Slovenski ljudski tabor s pestrim sporedom. V upanju, da boste s svojim obiskom te prireditve pomagali utrjevati našo skupnost, Vas najlepše pozdravljamo.

Slomškov dom - tajnik Lesar

Opčine, 14. okt. 1971. - Spoštovani! Meddobje je publikacija, ki kvalitetno izpričuje slovensko prisotnost v daljnem svetu. Z najboljšimi željami zanjo in za Vas osebno - iskren pozdrav!

Alojz Rebula

Dunaj, 23. febr. 1972. - Spoštovani! Žal mi je, da je finančno stanje Akcije v tako težkem položaju. Vsekakor bi s prenehanjem Meddobja in s koncem Akcije končala tudi drugačna slovenska kulturna alternativa, ki je prav v zadnjem času pobudila nekaj novih demokratičnih razvojnih možnosti.

Lev Detela

Buenos Aires, 13. aprila 1972. Vabim Vas na prijateljski sestanek literarnega odseka skupno z izvršnim odborom SKA - v torek, 18. aprila ob 8 ih. zvečer v Slomškovem domu, - ob obisku našega ustvarjalnega člana iz Združenih držav, g. pisatelja Karla Mauserja, kakor tudi ob 60 letnici režiserja Marjana Willenparta ter 70 letnici dramatika Jožeta Vombregarja.

Tine Debeljak

Campo de Mayo, 21. junija 1972. Vračam Vam rokopis Puševe kritike mojega predavanja.

Na prvi pogled je jasno, da gospod Puš mojega predavanja ni razumel in mi v svoji kritiki pripisuje hude stvari, ki jih pa v mojem predavanju ni. V kolikor stvar prizadene mene kot predavatelja, bom že ob priliki skušal na primeren način pojasniti. Vendar vsa ta kritika direktno prizadene tudi uredništvo Meddobja in pa odbor SKA, ki sta soodgovorna vsaj pri objavi. Če bi bilo vse res, kar mi kritika naprti, sta tudi uredništvo Meddobja in sploh odbor SKA postavljena v silno slabo luč. Zato se mi zdi, da mora tudi uredništvo do tega zavzeti svoje stališče in to tudi povedati. S svoje strani bi predlagal sledeče:

Čeprav se mi Pušev prispevek ne zdi vreden Meddobja, vendar predlagam, da se ga v celoti objavi, da se pokaže naša pripravljenost za dialog tudi z ljudmi, ki drugače gledajo na probleme kot mi. - Članek se naj objavi popolnoma brez vsake korekture, tudi stilistične ali slovnične, da se ne bi moglo kdaj očitati, da je bil kak smisel spremenjen.

Vendar ta kritika ne sme biti, po mojem mnenju, objavljena kot samostojen prispevek, do katerega Meddobje ne bi zavzelo drugega stališča kot tistega splošnega, da "Za podpisane prispevke odgovarja avtor". Zato mislim, naj se članek objavi pod rubriko: "V objavo smo prejeli", ali: "Mnenja" ali "Kritike" ali kaj podobnega. Poleg tega pa je bistveno, da uredništvo Meddobja zavzame do kritike svoje stališče in v uvodu v članek pove o njem svojo oceno. Kot rečeno Pušev članek hudo prizadene Meddobje kot tako, zato mora tudi revija povedati

svojo besedo. Kot rečeno, ne prosim, da branite mene, ampak sebe in revijo. Kar se mene tiče, bom že ob priliki storil svoje. Ta primer je zelo važen, da ob njem zavzamemo načelno stališče in tako vzgojno vplivamo na naš tisk. Zato se je o stvari treba pogovoriti tudi na seji. Kolikokrat napr. kaka revija objavi napade na SKA, ki so morda bolj izraz posameznika, pa uredništvo ne zavzame do njih stališča in zgleda, kot da je to mnenje lista in cele organizacije. S tisto pripombo na ovitku, da avtor odgovarja za svoj članek, zadeva še daleč ni rešena.

Mirko Gogala

20. julija 1972. - Dragi g. France! Pozdrav Vam in g. Nikolaju iz japonskih gora, kjer bom menda lahko do začetka septembra. Za Med sem naročil, da mi ga pošljejo v gore, ko ga dobe v Tokiu.

Vaš Vladimir (Kos)

Trst-Opčine, 6. sept. 1972. - Spoštovani! Vidim, da ste zadnje čase postali moj tovariš pri Znamenju. Prav je, da se počasi začnejo pneti mostovi čez prepade... Z dobrimi željami!

Alojz Rebula

Opčine, 20. sept. 1972. - Istočasno sem 5. t.m. dobil Meddobje XII/2 in pismo. Bil sem vesel tvojih pogumnih besed. Manj pa me je navdušil ta zvezek revije. Meddobju manjka sodelavcev, zato je premalo aktualno. Detela bi svojo leposlovno prozo lahko objavil v Ljubljani. Težo daje številki Brumen; Žebotova razprava ima z našim emigrantstvom kaj malo skupnega. Od vsega začetka sem bil mnenja, da bo Meddobje po trebno tako dolgo, dokler bo objavljalo stvari, ki v Sloveniji

ne bi mogle iziti. To mislim tudi danes. Drugače so vse naše žrtve brez smisla. Dragi France, kličem ti besedo spodbude!

Vinko

3. marca 1973. Tokio. - Moral sem se nasmehniti ob Vaših zaskrbljenih besedah "da ste kaj nejevoljni zaradi mojega pogleda". Dragi g. France, ko bi bil nevoljen zaradi vaše ali kogarkoli tehtne kritike, bi to zame pomenilo smrt duše. Po pravici povedano, želel sem si še več kritike. Kolikor ste mi je dali, mi je že pomagala pri nadaljnjem ustvarjanju, posebno vpogled v monotonijo mojih pesmi. Kritika mora biti bistveni del vsega človeškega življenja, pa čeprav ni ne lahka ne splošno ljubljena.

Vaš vdani Vladimir (Kos)

Ljubljana, 22. marca 1973. - Dragi France! Vesel sem, da redno dobivaš Znamenje. Kako se ti je zdel moj članek Iberijski zapisi? Rebula je bil navdušen. V prvi letošnji številki sem se razpisal o pomenu obleke. Sicer bi pa raje pisal bolj osebne stvari, pa me ne pustijo pri miru - stalno me silijo v kakšna predavanja. Prisrčen pozdrav Marjanu, Nikotu, posebno pa Tebi!

France Rode

Ljubljana, 22. jun. 1973. - France, še tole: poišči (prevedi) in pošlji kak ljubezenski roman iz južnoameriške literature. Besedo prevedi sem dal v oklepaj, ker ga moramo prej pregledati in odločiti, če je primeren za zbirko, ki jo pripravljamo. Jaz sem malo mislil na delo Enriqueja Larreta: La gloria de Don Ramiro. Morda Ti poznaš kaj boljšega. Mora pa biti razumljivo širokemu krogu bralcev, pisan v klasičnem slogu. Poišči kaj in mi pošlji. Ko bo stvar sprejeta, bi te naprosil za prevod. Kmalu mi odgovori. France, "naš človek", dobro se imej, pozdravi vse prijatelje!

France Rode

26. junija 1973. - Iskrena hvala za pismo od 18. t.m. - Skoraj se opravičujete, da ni v Meddobju mojih pesmi. Tako je prav; nočem imeti monopola. Pestrost in raznolikost sta odločilni vrline vsake revije.

1. julija grem v gore - upam, da za dva meseca. Bom skušal kaj od tam poslati.

Vladimir (Kos)

Toronto, 18. sept. 1973. - Spoštovani! Po tridesetih letih sem obiskal Ljubljano, oz. Slovenijo in del Avstrije. Imam odlične vtise. V kratkem pošljem eno črtico (v angleščini) in morda nekaj pesmi. Pozdravlja Vas dramatik Ivan Mrak iz Ljubljane.

Ted Kramolc

18. sept. 1973. - Iskrena hvala za pismo od 25. avgusta in za vest, da boste tiskali celo zbirko Dnevnika. Upam, da bodo pesmi koga razveselile, morda celo obogatile, kolikor je to pesmim dano. - Nadaljujte - izredno posrečene so platnice MED DOB JA.

Vaš vdani Vladimir Kos

13. nov. 1973. - Kar zavidam Vam, da lahko greste "malo posedet v gostilno" na čast Balantiču junaku... Čisto slovensko zveni ta stavek Vašega pisma.

Ali smem nekaj predlagati? Reprodukcijsko eno same slike, kipa, arhitekture - v izvirnih barvah. Posnetek sam bi bil umetniško delo. Umetnica Bara Remčeva bi lahko serijo začela... Od otroških let mi je slika ljuba - moj stric je "poklicni" slikar - in čim dalje premišljam o čaru lepe slike, tem bolj se mi zdi barva tako neobhodno potrebna kot melodija za pesem. Pazite na svoje zdravje, da ne boste s preutrujenostjo zmanjševali kakovosti ustvarjanja!

Vladimir (Kos)

Tokio, 6. dec. 1973. - Rad bi Vam za Božič in Novo leto iz srca želel blagoslova za srce in telo; rad bi se Vam obenem zahvalil za ljubeznivost, ki ste mi jo letos izkazali pri SKA! Prilagam novo pesem za Med. - Pazite na zdravje, da boste lahko bolje delovali!

NEO-SONET. Na praznik sv. Frančiška Ksaverija, ki je prvi začel širiti katoliško krščanstvo na Japonskem, in ki ga tukaj kličemo "Séj Fransisko".

(Na enem izmed japonskih otokov, 3. decembra 1973, 421 let natanko do dne, ko je z vero, upanjem in ljubeznijo odšel z otoka San Čáo naravnost v nebesa.)

Vladimir Kos

Sveče, o božiču 1973. - Dragi gospod Papež! Z veseljem sem prejel vaše ljubeznivo pismo z voščili za božič. Na vašo pobudo se bom z veseljem oglašal in poročal o svojem nadaljnjem delovanju in bom tako skušal vzdrževati stike z vami in SKA. Saj je pri meni, odkar sem v Svečah, zmeraj kaj novega. Sam pa tudi hitim in delam, dokler je moč, ker bo prišla noč, pa ne bo več moč. Vam in vsem neutrudnim članom SKA iskreno želim novih pobud in podvigov! Zame je vselej praznik, kadar mi poštar dostavi novo številko Glasa ali Meddobja. Vaš hvaležni.

France Gorše

7. aprila 1974. - Blagoslovljeno Alelujo! Iskrena hvala za krasno božično pesem, s katero ste mi voščili najlepše leto!

Vladimir Kos

Columbia University, New York, 4. julija 1974. - Z mojim sodelovanjem pri Meddobju je pa tako-le: Večkrat sem že Tinetu

Debeljaku obljubil, a nikdar nisem mogel držati besede. Ne zaradi drugega, kot - časa mi primanjkuje za slovensko tematiko. Delam na stolici, ki mi jemlje moči s vseslovansko tematiko. Šele letos sem posvetil skoro vse svoje sile slovenskim problemom in upam, da bom lahko kaj poslal. Zdaj sem končal daljšo razpravo, seveda v angleščini. "On Dilemmas and Compromises in the Evolution of Modern Slovene", katero bom predložil na konferenci v Banffu, v Kanadi, septembra. Pisana je informativno in za tujce, vendar mislim, da bi jo lahko izdali v slovenščini. Tema, ki mi jo predlagaš (od ustoličenja do Trubarja), je zelo špekulativna in je o tem mogoče kaj napisati; morda jo zagrabim in pošljem to, napisano nalašč za Meddobje, seveda v slovenščini.

Rado Lenček

Toronto, 11. nov. 1974. - Pošiljam Vam kamenček, ki sem ga izluščil iz stene prav pod Slapom Savica ob svojem obisku v Sloveniji, lansko poletje. Torej pristen košček naše zemlje, oziroma naših gora. Upam, da Vas bo razveselilo. Hvala za vse prevode mojih literarnih poizkusov!

Ted Kramolc

Raka, 29. dec. 1974. - Dragi France! Dolgo Ti že nisem pisal; objavljaj sem skoraj vse, kar si mi poslal za Znamenje. V predzadnji številki je izšel tvoj prispevek o Tomažu Akvinskem. Vendar sem z letošnjim letom pustil uredništvo; prevzel ga je Rafko Vodeb. Jaz sem se za dva tedna umaknil na Rako, na Dolenjskem, kjer moram napisati nekaj o ateizmu. Kraj je prav slovensko lep; živim v stari graščini na robu naselja in takega mesca kot danes zjutraj že leta nisem videl. V mestu pozabimo, da je svet do bolečine lep.

France Rode

Opčine, na Telovo, 29. maja 1975. - Knjiga o Kocbeku je izšla mesec dni po moji Nekje je luč in je razburila duhove v Sloveniji in tu. Pahor leto dni ne bo smel v Jugoslavijo. Boris Pahor je izrazil tržaški Slovenec; razgledan je, bogat izkušenj, delaven, sposoben in pogumen, do nedomačina, kakršen sem jaz, pa kar naprej odmaknjen in vzvišen. Dvomim, da bi se bil tebi odzval. Rebula je pravo nasprotje: čustven, družaben, živahen, dasi hkrati v nekaterih nazorih žilavo neomajen. Zavedata pa se oba svoje veljavnosti. - France, naj telovski štirikratni blagoslov openske procesije tudi nate v daljavi posije!

Vinko Beličič

Trst, 15. avg. 1975. - Dragi gospod! Čeprav se Meddobja vedno razveselim, kadar ga prejmem, mislim, da naj bi ne bilo samo literarna revija, ampak "revija za leposlovje in družbena vprašanja". Tako bi postalo bolj polnokrvno in zanimivo. Kot vedno, sem tudi zadnjo številko ocenil na radiu in objavil krajši zapis v Novem listu. Prisrčen pozdrav!

Franc Jeza

3. sept. 1975. - Iskrena hvala za pismo od 18. avgusta! - Kar zadeva okoliščine mojega mišljenja, bi omenil le to, da sem tako strašno daleč od vsega slovenskega; da sem dokaj časa nekako stradal in si želel prijateljskih vrstic iz SKA. Upam, da sem se zdaj kolikor toliko privadil. Z vdanimi pozdravi (ne le današnjega dne) ostajam Vaš.

Vladimir Kos

Tilcara, 17. okt. 1975. - Moram se Vam zahvaliti za kritiko, oz. poročilo o moji razstavi. Z veliko fantazijo in znanjem ste

pisali o moji umetnosti. Rada bi na kak način dokazala zahvalo, ki Vam gre. Sem mislila, če bi mogoče sprejeli kako moje olje, da bi ga imeli za spomin. Najbolje bi bilo, če bi sami izbrali kakšno mojo sliko, ko se v začetku decembra vrnem v Buenos Aires. Srečno sem priromala k svojim prijateljem v Tilcaro; v začetku sem bila nekoliko utrujena in tudi zeblo me je, kljub višinskemu soncu - 2450 metrov. Sedaj sem spet pri delu.

Prisrčne pozdrave od Bare Remec

Opčine, 11. marca 1976. - Oprostite, ker tako pozno odgovarjam na Vaše pismo od začetka februarja. G. Jeločnik mi je v kratkem razgovoru rekel, naj kaj prispevam za Meddobje. Dejal sem, da nimam nič pripravljenega. Tedaj je svetoval, naj napišem kaj o škofu Fogarju, ki res zasluži, da ga Slovenci ne pozabijo. Ako se strinjate s tem predlogom, bi to res naredil, nekako do jeseni (okt. = nov.).

Treba bi bilo namreč zbrati gradivo o njegovem delovanju in to bi vzelo precej časa. Tudi imam še nekaj drugega dela, katerega ne morem pustiti. Sporočite mi, prosim, kako mislite.

Anton Kacin

8. oktobra 1976. - V Glasu sem bral o Vaši novi izdaji Balantiča, k čemur iz srca čestitam - najbrž ni bila lahka stvar ustvariti tako popolno delo. Pri vas je zdaj gotovo zmeraj topleje, pri nas pa se jesen spreminja v japonski predzimski hlad in dež.

Vaš vdani Vladimir Kos

Buenos Aires, 26. okt. 1976. - Če boš kdaj omenjal mene, uporablaj - prosim - meni tako ljube nazive, kot si jih že prej: igralec, režiser, komedijant, traged in podobno. Je karakternost še najbolj zadeto.

Jeločnik Niko

Opčine, 8. maja 1977. - Edino veselje mi daje pisanje tiste daljše proze, ki sem ti jo omenil. V mestu imam knjižnico in njen globoki mir, na Opčinah imam Kras: zelen, vijoličast in rumen že spet diši v tem maju, in danes mirno dežuje nanj skozi ptičje petje. Jutri bom ogrnil krompir, oplel korenje, posadil paradižnike, narezal novi radič ("primo taglio"). Le družbe mi manjka. Vse se stara, vse je oprezno, vsak pestuje sam sebe ali premaguje svoje lastne težave. Boris Pahor je v pokoju in živi za evropske manjšine in svoj Zaliv. F. Jezo kdaj zanese njegov kršč. socializem (s spomini na prvo OF). Rebula je molčeč; tudi njega mora kaj žreti. Sicer pa - verjemi: med Primorci bom do smrti tujec. Zato sem vesel, če pride kaj iz sveta. Meddobja s Semenom ognja še vedno nisem dobil. Ko te dni inkasiram pokojnino za dva mesca, bom poslal L. Lenčku in B. Finku po 50 dolarjev. Tvoj Balantič (knjiga in pol!) gre počasi med ljudi. Jutri bom o njem govoril letošnjim maturantom. (Kolikokrat sem že govoril o njem? Koliko rodovom maturantov?)

France, drži se, hodi pokonci - gotovo si tudi ti "bitje bolečin in zmogljivosti", kot sem nekoč zapisal o sebi. Od srca te pozdravljam in ti želim vse dobro!

Vinko Beličič

Buenos Aires, 18. okt. 1977. - Pismo je namenjeno predvsem ustvarjajočim članom, ki se zavedajo članstva SKA, stoje pa nekako ob strani, ne da bi z večjo aktivnostjo pripomogli k njeni večji uspešnosti. Danes je delo v SKA v splošnem ena najpozitivnejših postavk v kulturnem delu zunaj Slovenije. Naše ustvarjanje je svojevrstno kulturno delo v zamejstvu in zdomstvu, ki naj množi našo ustvarjalnost v domačem slovenskem jeziku za Slovence. Okrog SKA in njenih glasil bi radi zbrali kolikor mogoče mnogo sodelavcev, polnih aktivnosti na vseh slovenskih kulturnih področjih. Zato je potrebno strniti našo delavnost in ji dati novega poleta in možnosti.

SKA prosi svoje ustvarjalce, naj se z novo vnemo oglašajo v našem glasilu *Glas SKA*, v katerega naj poročajo o svojem

delu, svojih uspehih, pa tudi načrtih, ter naj pišejo vanj glose ob domačih in kulturnih svetovnih dogajanjih, kakor se jim porajajo v gledanju življenja in ob studiju iz knjig. Prosimo Vas, da oživite svoje umetnostno, esejistično, publicistično in znanstveno sodelovanje ob naši reviji *Meddobje*, da se vredno lahko postavi ob revije drugih narodov po sodobnosti, kakor tudi pomembnosti.

Tine Debeljak, predsednik SKA

4. novembra 1977. Na gori Unzen, dve uri od Nagasaki. - Zdi se mi, da je možen dvojni način urejevanja Meda (in sploh revije): eden je dinamičen, to se pravi, da je urednik neprestano "na pohodu" za prispevki in sodelavci; drugi je, recimo, receptiven: urednik čaka, da se nabere dovolj prispevkov, nakar se loti dokončne ureditve in izdanja revije. Vsak urednik se lahko zmeraj sklicuje na eno ali drugo možnost, dano mu od narave same; nihče mu s tega vidika ne more ničesar očitati.

S tiskano besedo smo v živem stiku z ljudmi, za katere pišemo; tak stik je duhoven in zato nujno potrebuje ne preveč odmaknjenega stika po času in prostoru. Vsaj zase lahko rečem, da se bojim kaj poslati v Med - vsakikrat podzavestno rečem pismu: sajónara, na svidenje - kdaj se bova spet videla!

Še enkrat Vam iz srca želim božičnih milosti - najbrž je treba vse vredne stvari na tem svetu vključiti v molitev, da obrodijo leto za letom kljub slabi letini.

Vaš vdani Vladimir

Opčine, 19. apr. 1978. - Dragi France! Minila sta leto in mesec, odkar sem ti nazadnje pisal; tvoj zadnji glas pa je božično pisemce. V tem času sta izšla *Meddobje* XVI, 1/2 in tvoji Zapisi iz zdomstva. Oboje sem dobil pred tednom dni - ne po pošti, marveč osebno (ko sem bil že malce užaljen, da tam doli nekako pozabljate name). Zdaj je vse v redu, tudi jaz sem "na tekočem".

To soboto, 15. apr., sem prebral tvojo knjigo. Prezela me je, in srčno sem si zaželel pogovora s tabo. Ali ker si, žal, daleč, sem to in ono zvedel o tebi od nekoga, ki te pozna. Napisal si knjigo, ki je čas ne bo odpihnil.

Za novo Meddobje, kakršno je zagledalo beli dan, je tvoja odgovornost manjša. Naj bom odkrit: sprejemam tvoj španski uvod, Mauserja, Brumna, Šoukalovo, tudi Bükviča (in sebe). Za Kosa se ne morem navdušiti, za Krivca in zlasti za Žitnika tudi ne; predsednika SKA se seveda nisi mogel ubraniti, ko je s takim poljskim kvantomom navalil nate; a njegova Kronika je veljavna.

Od 1. okt. 1977 sem v pokoju, prost ko ptica na veji! Pustil sem šolo po 32 tržaških letih in zdaj sem eden najsrečnejših ljudi, ker sem spoznal meje, ki jih je Najvišji začrtal moji poti. Zdravje mi je kar čvrsto in kaj je dolgčas, jaz ne vem. Vsak dopoldan grem v mesto: v Občinsko ali v Slovensko študijsko knjižnico. Nulla dies sine linea! V tipkopisu imam 81 strani dolgo prozo v 20 poglavjih. Vodilna nit: zadnje leto moje profesure, v 3. osebi. To je druga redakcija, ki se počasi prhča. Tinetu sem tekst omenil v pismu 9. dec. lani, ali od njega ni prišel doslej niti "mu".

Letos prihaja pomlad v naše kraje zelo počasi in s hudo zamudo. Sonce kot da ne bi imelo prave moči. Nekam pusto je vse skupaj. Povrh vsega pa še dogodki v državi, o katerih lahko bereš, saj je cel svet pozoren nanje. Gremo skozi živčno negotovost, kaj se bo izcimilo iz vsega. Lahko da je koga tudi strah - a mene ni. Ta naš svet ni vreden, da bi se ga človek oklepал za vsako ceno. Varovati skušam svoj notranji mir in hoditi pokonci.

Vinko Beličič

Opčine, 24. nov. 1979. - Čudno mi postaja življenje. Delal bi, gradil, brskal, pisal. Od kod ta spodbuda? Od nižanja sonca? Iščem tišino in nemotenost, duševni oddih pa v hoji po gmajnah in iskanju notranjskega Snežnika na vzhodu. Tam zad, tam so kraji in najina pota, fant!

Vinko Beličič

Buenos Aires, 11. februarja 1980. - Res clamat! SKA ne sme delovati brez odborovih sej. A v zadnjih mesecih je bilo *brez-uspešno prizadevanje tajnika*, da bi bile seje sklepčne, še več, čim bolj zasedene.

Ne gre toliko za reševanje tekočih zadev, ki so od celotnega odbora itak prepuščene takozvani "eksekutivi", ampak gre za reševanje temeljnih vprašanj SKA danes in v prihodnje, pri čemer so potrebna mnenja in odločanje celotnega odbora, vsaj večine.

Če naj se take seje realizirajo, je predvsem potrebno dvoje:

a) na eni strani prepričanje odbornikov o potrebnosti takih sej in odločna volja, udeleževati se jih;

b) na drugi strani pa zadostna mera požrtvovalnosti, ki posameznemu odborniku omogoči udeležbo, kljub vsej zposlenosti in raznim nevšečnostim.

Pripominjam še tole: Upoštevajoč današnje stanje SKA in njen ustroj, zlepa ni mogoče dobiti nadomestila za sedanje odbornike. Zato naj nihče, ki uvidi potrebnost SKA, ne misli, da se da njegova moč nadomestiti.

Če ta odbor odpove, ostajata po mojem mnenju samo dve možnosti: ali vodstvo SKA vzamejo v roke njeni "disidenti" (Geržiničeva in Simčičeva skupina), ali pa SKA kot organizacija preneha in se prelevi v zgolj založbo slovenskega kulturnega tiska.

Ladislav Lenček

Opčine, 16. maja 1980. - Dragi France! Kar mi pišeš o SKA, me ne preseneča. Dobil sem 40 str. debeli Glas - in se kar ustrašil. Kdo bo vse tisto prebral? Z Jezom sva mnenja, da bi Glas moral izhajati redno vsak mesec na 4 straneh z informativnimi sestavki, kot je bilo zamišljeno ob ustanovitvi SKA. Tako pa se zdi, da skuša tekmovati z Meddobjem oz. ga celo spodnesti: saj so v njem stvari trajne veljave, ki bi spadale v revijo. Tu slutim nekaj nečistega. Tudi Nikovo ponatiskovanje me moti; kot da bi se urednik hotel malo polaskati zdaj na levo zdaj na desno. Jaz nimam s Pahorjem vseh 35 let, kar

sem v Trstu, nikakih stikov. Vidiva se le kdaj na kakem sestanku; pri kakem predavanju. Spoštujem ga in upam, da tudi on mene. Vsak svojo pot in svoje poslanstvo imava - človeka rojena v istem letu 1913. On je čist Tržačan. Z Rebulom, ki je okoličan, pa sva se marca letos celo sporekla. Šlo je za predstavitev Javornikovega Prostora in časa. II. v DSI. Rebula se je zoperstavil iz raznih razlogov: da je Javornik slabo pisal o Dragi in raznih njenih ljudeh; da knjiga prinaša same stare stvari, ko vsi pričakujejo, da bo napisal spomine na medvojna leta ("On toliko ve!"). Poglavitni razlog pa je bil strah. Rebula je odbor prepričal, da je Mirku odrekel gostoljubnost. In vendar je bil "Amerikanec" navzoč na vsakem ponedeljkovem sestanku DSI! Knjigo smo potem predstavili 18. marca v liberalni Slov. prosv. matici ob veliki udeležbi.

Tako je, Vidiš. Vsi smo v letih, ko rastemo tja, kamor smo se usmerili. Vsak ima svoj svet in mu seveda ostaja zvest. Jaz že dolgo nestrpnost čakam dokaz iz Celovca, da bodo moja povest res natisnili. Ne bi se čudil, če bi se nazadnje ustrašili - posebno zdaj, ko SFRJ uganja Titov kult po tisku, radiu in televiziji, da je ne le neokusno, ampak že nespodobno. Da niso ateisti, ne bi vzklikali "tovariš Tito", pač pa "sveti Tito". Radoveden sem, ali pojde to kar naprej.

Vinko Beličič

Paris, 18. avg. 1980. - Iz enega velikih središč evropske kulture Vas lepo pozdravljam! Ko bežno vse to ogledujem, si želim, da bi bili ob meni Vi, ki bi vse drugače dojemali ta umetniški svet. Bog Vas živi

Lenček

Opčine, 27. jan. 1982. - Po rahlem razočaranju nad Korošci - zaprtimi, počasnimi, zagonetnimi (čeprav sem jim hvaležen, da so Leto borove grizlice poslali med ljudi) - se vračam k vam, k sorodnim dušam...

Vinko Beličič

Opčine, 2. marca 1982. - Dragi France! Kot berem v jan. Glasu SKA, ste sklenili letos izdati Meddobje v 4 zvezkih po 80 strani. Idealno! Na ta vaš sklep se zanesem in z njim trdno računam. - Lepo te pozdravljam! Drži se sam in držite se vsi skupaj!

Vinko Beličič

Huben, Avstrija, 26. mar. 1982. - Dragi gospod urednik! V zadnji številki Glasa berem, da se je vprašanje nadaljevanja zdomskega tiska premaknilo v boljšo prihodnost. Bogu hvala! Naš rod tujina ne sme iztrebiti! - Razprava o Viridi naj izide v aprilu, tekst sem pregledal.

Vdani, Grebenc p. Maver

Opčine, 7. jul. 1982. - Dragi France! Pišem ti v upanju, da malvinska vojna ne tebe ne tvojih ni prizadela. Meddobje XVIII-1982-1,2 sem prejel 17. junija. Hvala mu, kdor ga je poslal! Prebral sem vseh 168 strani in reči moram, da se nam ga ni treba sramovati. Seveda ni v njem samo čisto zlato. Naj ti na kratko povem svoje vtise.

Proza je zanimiva zaradi tematske raznolikosti. Naravnost pričevanjska, dokumentarna je Bükvičeva "Marduk" sicer ni najbolj sveža, a se prijetno bere. Kosov "Maceen" pa je za moj občutek precej narejen. V 8.-9. številki lanske Sodobnosti sem bral tele (zame resnične) besede: "Stari način pisanja literature (leposlovja) je dokončno mrtev. Kdor hoče brati zgodbe, kupuje spretno napisane kriminalke." Še to: Barine ilustracije v "Roselighu" malce kalijo branje, ker papir za toliko suverene črnine ni bil primeren.

Rakovčeve prepesnitve dajejo Meddobju pečat klasičnosti, kar se o izvirnih pesmih v njem ne da reči. Sicer pa o klasičnosti neke stvaritve odloča šele poznejši čas. Brumnova razprava je trezna in stvarna, njen duh zdrav. Tudi to je dokument za

slovenske zgodovinarje. Mogoče bi nekaj manj besed še jasneje osvetlilo probleme "Male Slovenije". "Virida v Stični" pa me spominja predvojnih znanstvenih razprav, ko se je takorekoč vsak stavek skliceval na določen vir - tako da je bil včasih seznam virov daljši od razprave same.

Vinko Beličič

Opčine, 24. sept. 1982. - Kakšen je položaj Meddobja? Če odštejem Rakovca prepesnjevalca - in (kadar kaj potrebuje) Simčiča - mi ne ti ne Lenček ne nihče drug od SKA, ne Jeločnik ne Glas SKA ne prinesete nobene novice. Samo Svob. Slovenija prihaja redno. Zmeraj težje mi postaja takšno sodelovanje s SKA.

Vinko Beličič

San Miguel, 17. jan. 1983. - Dragi gospod! Kar se tiče Posnetih sonetov, imam v načrtu še dve seriji. V celoti bi jih bilo kakšnih sedemdeset, dovolj za knjižno izdajo. Kaj pravite? Je vredno misliti na to? Na Vaš pomislek glede participia "posnet", sem odgovoril, upam da zadovoljivo, ko sva se zadnjikrat videla. Rad priznam, da so soneti izgubili smetano originalov... Vaš

Karel Rakovec

Opčine, 30. jan. 1983. - Dragi France, najprej v duhu čvrst stisk roke in iskren pogled v oči: za vso srečo v letu 1983! Ko sem že skoraj naredil križ, je prišla 3. številka Meddobja 1982 z dec. Glasom SKA. Vaš poštni pečat: 18.I., naš 27.I. Še smo, še stojimo, še dihamo in delamo! Lahko da se bo to moje pismo že spet srečalo s tvojim, a ne morem odlašati s sporočilom vtisov, ki jih je novi zvezek revije naredil name.

Prikupna oblika, prebavljiv obseg, slikovita vsebina, preglednost - tega ni moč tajiti. Pesmi sicer niso najbolj po mojem okusu (zlasti Detelove ne), zato tembolj pogrešam Rakovčeve mojsterske sonete. Kaj je prišlo vmes, da so izostali? Brumnova filozofija rine skozi goščavo idej in imen - kot vedno.

Je Vombergarjev "Moj birmanec" tokrat prvič objavljen? Kje je - v tem primeru - tako dolgo tičal?

Ljublj. TV je te dni pokazala mladince/mladinke Triglava iz Bs. As. Vsi so govorili po špansko, razen predsednika (vodnika), ki pa je potožil, da njihovo društvo ne prejema iz domovine nobene tiskane besede (tudi DELA ne).

Vinko Beličič

Opčine, 27. feb. 1983. - Dragi France! Hvala ti za prijazne besede in voščila. Svet je za naše duše in srca majhen, razdalj sploh ni več, povsod smo doma. V Rodine - in sploh čez mejo, kakor mi je pred nosom - ne grem nič. In vendar bi neskončno rad spet enkrat dihal zrak tistih brezín. Kakšna sreča, da imam gmajno! Nič ljudi, skrite steze in nesteze, tihe ptice po golem grmovju, duh borov v megli...

Vinko Beličič

Tokyo, 7. aprila 1983. - Veselo Alelujo kljub bolezni, ki jo morate prenašati. Daroval bom sv. mašo v čast naši ljubi Gospe Brezijanski, ki jo imava oba rada. Prilagam pesmi za Med. - S prisrčnimi pozdravi

Vladimir

15. jan. 1985. S prisrčnimi pozdravi za vse aktivne SKAjevce!

Vladimir

Seattle, Washington, 25. okt. 1985. - Včeraj sem prejel "Sledove Drage", kjer Rebula omenja, da bi za moj referat tam rad videl več dokumentacije. Torej je potrebna dokumentacija, ne le, kako se predejo misli. Lepe pozdrave vsem znancem.

Jože Velikonja

Sveče, za božič, 1985. - Dragi g. Papež! Hvala za Vašo zbirko Dva svetova! Nova dragocena slovenska literarna pridobitev. Čestitam!

France Gorše

San Miguel, 6. aprila 1986. - Dragi gospod Papež! Naj Vam postrežem z opombami nekaterih težjih lastnih sonetov: "Smetarni voz" - Ste kdaj opazovali smetarje, ki brskajo med smetmi, če slučajno ne najdejo karkoli vrednega? Ko se ob smrtni uri hudič in angel božji borita za dušo, je tisti "karkoli" (da ima le količkaj Bogu prijeten vonj) dovolj, da ga angel reši v svojo vrečo (Dantejev Bonconte da Montefeltro). Smetarski voz je črn ko hudič od same nesnage, toda v resnici ni tako črn, kot ga slikajo. - "Vinjeta železnih vrat" - Nad vrati se boči napis Resurrecturibus. Vonj cipres se meša z ljubeznijo smrti. Koliko jih je, kateri šele ko zagledajo božjo deklo pred seboj, uspejo premagati sebičnost in se zavejo svoje strašne sterilnosti. V smrtni agoniji jih božja Ljubezen usmiljeno oplodi. Ne sprašujmo se, kako se bo to zgodilo, zakaj Elizabeta in pred njo Sara sta navzlic visoki starosti spočeli. - "Harmagedon" - Arheologi menijo, da utegne biti palestinski kraj Megido na ravnini Ezdrelon, pozorišče nepretrganih bitk izza egipčanskih časov do našega stoletja. Glavar antiterorističnega oddelka Scotland Yarda zavrne novaka, ki se izgovarja, da nima nobenih izkušenj: "Nihče nima nobenih izkušenj o harmagedonski bitki" (Chesterton, Mož, ki je bil četrtak). - - - Kaj pravite? Zdaj pa k pismom: ni spak (kot so rekli pri nas), da vas obilica vprašanj, dvomov in trnkov

ne bo pripravila k temu, da boste vkljub zaposlenosti in epistolarni fobiji odgovorili na moja pisma od 3. decembra, 10. marca in 6. aprila (pričujoče pismo).

Vaš, Karel Rakovec.

Moj odgovor, deset let pozneje, aprila 1996: Zdravstvuj prijatelj Karel iz San Miguela! Ti nisi bil v smetarskem vozu, kaj še!

Ljubljana, na svečnico 1987. - Spoštovani! Mislim, da je veliko vredno, da je moja recenzija vaših pesmi v Zvonu lahko izšla in da je doživela več pohvalnih besed ljudi, na katere nekaj dam, tudi v Ljubljani. To mi daje moč in voljo za delo naprej, čeprav to, kar nastaja tako daleč, poznam le v drobcih. A ti so dovolj zgovorni, da si lahko ustvarjam podobo, ki ni niti uradna verzija niti preprosta evforija, ampak pogled, ki bi rad našel predvsem izpolnitev v sozvočju tistega, kar je bilo in kar je. Reči, ki jih odpiramo tu v Sloveniji, so bile namreč pokrite s takimi kladami molka, da jih je težko odvaliti. A treba je, ker je resnica konec koncev več kot človekova osebna usoda. - Lep pozdrav iz pozne in ledene zime v Ljubljani v pozno in Bog vedi, kakšno poletje v Argentini!

Denis Poniž

Toronto, 27. feb. 1987. - Bil sem "doma" pred dvema letoma. Tiste Slovenije, kot sem se je spominjal iz mladih let, ni več. Ljudje so spremenjeni. Človek si oddahne, ko je spet tu, kjer so bili rojeni njegovi otroci. Tako je. Vas iskreno pozdravljam!

Božo Kramolc

1. aprila 1987. - Dragi g. France! Sledeč S.O.S. gospoda Lenčka, pošiljam pesmi za Med. Če je le mogoče, jih ne ime-

nujte s kakšnim splošnim "Pesmi". Če hočete skupen naslov, predlagam "Z otokov cvetočih češenj".

Vladimir Kos

Celovec, 22 sept. 1987. - Kaže, da komunisti počasi iščejo nekakšen nacionalni konsenz, ker so sicer izgubljeni. Slovenska partija sama bi najbrž celo pristala na parlamentarno demokracijo, vendar to zaradi Beograda še lep čas ne bo mogoče. Mislim, da bi lahko Slovenci v svetu veliko pomagali pri tem procesu, če bi se odločili za nekaj moratorij obtoževanja in ponudili brezpogojno spravo, svoje trpljenje (ki ga nikakor ne želim pomanjševati) pa bi kot velik dar darovali Bogu v odkupnino za prihodnost slovenskega naroda in njegove vere ter krščanske omike. Vi mogoče niti sami ne morete presoditi, kako veliko stvar lahko položite v spravo pred Bogom.

No, midva teh stvari ne bova rešila; zahvaljujem se za Vašo skrb za Zvon in Vas pristrčno pozdravljam!

Vinko Ošlak

Ljubljana, 18 december 1987. - V skladu z načelno odločitvijo Društva slovenskih pisateljev smo pričeli z zbiranjem naslovov avtorjev, ki živijo v drugih državah, a pišejo v slovenščini, in ki po našem mnenju izpolnjujejo omenjeni estetski kriterij. Zraven pisateljev s Koroškega in Tržaškega, ki so že člani našega Društva, smo tokrat sklenili povabiti v vrste našega članstva naslednje avtorje: Bert Pribac (Avstralija), Vlado Kos (Japonska), France Papež (Argentina); iz Avstrije: Milena Merlak, Lev Detela, Janko Ferk, Fabjan Hafner, France Merkač, Jani Oswald, Erik Prunč; iz Italije: Vinko Beličič, Zora Tavčar, Alenka Rebula-Tutta, Ljubka Šorli, Vladka Locatos-Obid.

Bomo vam pa hvaležni, če nam pomagate ta seznam razširiti. Vabimo vas torej, da se nam pridružite. Prosimo vas, da nam - kolikor seveda sprejemate naše vabilo - sporočite svoje osnovne

podatke in kratko bibliografijo. Če želite obširnejša pojasnila, vam bomo vsekakor skušali ustreči.

Želim vam vesele božične praznike in srečno novo leto!

Rudi Šeligo; predsednik DSP

Opčine, 18. junija 1988. - Z veliko zamudo sem dobil zadnje Meddobje in Rakovčeve Posnete sonete. Moj Bog, koliko truda je rajni Karel vložil v svoje verze - truda, časa in ljubezni! Petdeset imen! Občudovanja vredno prizadevanje - ali pa bo knjiga naletela na odmev pri kaj več ko peščici Slovencev? - Pri SKA so - razen tebe - vsi ljudje novi. Postarala se je ona, postaral pa sem se tudi jaz. Moj krog je zmeraj ožji in globlji. France, naj tebi in tvojim Bog stoji ob strani - po Lutrovo: Mein Gott ist eine feste Burg!

Vinko Beličič

Tinje, 7. maja 1989. - Spoštovani in dragi gospod urednik Papež! Tu imam poleg misijonskega dela tudi nemalo kulturnih doživetij. Pred dnevi me je obiskal dr. Jože Velikonja, potem ko je bil na sedemdesetletnici ljubljanske univerze; ostal je dva dni v Tinjah. Tedaj je imel v Celovcu predavanje o "Katoliškem glasu" dr. Kazimir Humar iz Gorice, pa smo se skupaj peljali k članu SKA, Vinku Zaletelu, v Vogrče. - Tu počasi spoznavam problematiko koroškega slovenstva, ki je veliko bolj vprašljiva kot ona slovenske emigracije v Argentini. Pa o tem morda ob kaki pizzi, ko se prikažem spet po skoraj letu dni v Argentinu. "Bo treba dati za maše", bodo rekli ljudje, "ker Lenček nazaj hodi..." - Vdani in hvaležni.

Ladislav Lenček

Seattle, WA., 5. okt. 1989. Začel sem pisati odgovor na Rotov članek v Reviji 2000, a ga ne utegnem na hitro končati. Četudi

imam nekaj pomislekov, ali prikaže pravo podobo slovenskega življenja v Argentini, je njegovo gledanje na slovenske izseljence v Severni Ameriki v osnovi zgrešeno. Številne študije o asimilaciji in integraciji kažejo drugačno podobo in doslej ni bilo mogoče dobiti konkretnih dokazov, da so Slovenci v teh procesih nekaj izjemnega. - Lepe pozdrave Vam in vsem znanecem!

Jože Velikonja

Ljubljana, 30. jan. 1990. - Spoštovani gospod Papež! Čast mi je povabiti vas na 23. srečanje pisateljev na Bledu, ki ga organizira slovenski PEN od 15. do 19. maja. - Če bi prišla Vaša načelna privolitev za sodelovanje, bi mi v slovenskem PEN začeli iskati možnosti, da s pomočjo sponzorja pokrijemo tudi potne stroške. Lep pozdrav!

Drago Jančar

Tomišelj, 4. apr. 1990. - Spoštovani gospod Papež! Zadnje čase se je pri nas močno povečal občutek za slovenstvo. K temu je veliko prispevala tudi Nova revija, zlasti s prispevki za slovenski nacionalni program v svoji 57. številki. To je spodbudilo nekatere mlajše sodelavce pri Slovenski izseljenski matici, ki želijo temeljito popraviti njen slab glas, da so se obrnili na uredništvo Nove revije s predlogom o pripravi srečanja urednikov vseh slovenskih revij doma in po svetu. Pri Novi reviji smo to pobudo sprejeli s pogojem, da pri vabljenju ne sme biti prav nobenih omejitev in da povsem sami določamo vsebino pogovora. Po prvih razgovorih o pripravi srečanja z uredniki Celovškega zvona pa smo spoznali, da ne bi bilo prav, če bi to srečanje organizirala le Nova revija, marveč da bi bilo najbolje, če bi že na začetku prišlo do sodelovanja vseh. Tako smo prišli na misel, da bi to srečanje sklicale tri najvidnejše slovenske revije, se pravi Nova revija, Celovski zvon in Meddobje. Skupaj bi seveda določili tudi vsebino raz-

govora, uvodne referente in seznam povabljenih. Celovški zvon je na to zamisel že pristal - s tem pismom pa prosim tudi za vaš pristanek na sodelovanje. - S strani Nove revije predlagamo, da bi srečanje zajelo tri tematske sklope: 1) konstante slovenstva, 2) uveljavitev slovenske misli in kulture v svetu, 3) sodelovanje med slovenskimi revijami. Prva tema bi bila posvečena slovenstvu v smislu Vaše razprave "Tri Slovenije" iz Celovškega zvona, pa tudi prihodnje politične usode Slovencev. Predlagamo, da bi bila nosilca (uvodna referenta) te teme Vi in jaz. Nosilca druge teme naj bi bila Rado Lenček in Drago Jančar, tretje pa Reginald Vospernik in Niko Grafenauer. Če bi Slovenska izseljenska matica ustrezno odgovorila, potem bi bilo srečanje revij lahko v začetku julija v Sloveniji. V naprotnem primeru pa se srečanju vseeno ne bi odpovedali, marveč bi ga imeli v okviru Drage 90 na Opčinah. Lep pozdrav!

Tine Hribar

Bariloche, 18. aprila 1990. - Dragi prijatelj! Moja žena mi pravi, da je imela neke sorodnike v Beli krajini in da je fant vaših let imel isto ime kot Vi, torej France Papež. Vendar se ji zdi, da se tisti fant ni vrnil od domobrancev in je bil torej takrat likvidiran.

Vojko Arko.

Castelar, 4. jul. 1990. - Dragi g. France! Ni glasu od Vas, kakor da je tja proti Carapachayu vse izumrlo. -Piše mi dr. Janežič, da je Zbornik 1989 bil predstavljen z okroglo mizo v Mariboru in v Ljubljani. - Vabi nas na obisk domovine, kjer se je baje marsikaj spremenilo v novi demokraciji. Nič pa ne govori o stroških za pot, čeprav je jasno, da mora biti povabljenec tega prost. - Lep pozdrav!

Jože Krivec

Ljubljana, 25. avg. 1990. - Vaše misli o Tretji Sloveniji so mi zelo blizu, predvsem ko poudarjate kulturno stran odnosov z domovino, ki bo morala sedaj prisluhniti in upoštevati bogato delo v vaši skupnosti. V teh dneh je bila tukaj delegacija SPE - za moj okus politika prepoudarjena.

Irene Mislej

Toronto, 16. dec. 1990. - Spoštovani! Sem prihajajo zastopniki sedanje slovenske vlade in smo mi povojni naseljenci "rehabilitirani", ker politične emigracije, po izjavah ministra g. Janeza Dularja, ni več. To je OK, vendar nam je s tem odvzet tisti status, ki nas je razlikoval od oportunistov, ki so prišli za nami in ki so - vsaj v Torontu - zdaj v večini.

Vaš, Božidar Kramolc

Ljubljana, 12. feb. 1991. - Odkar sem se vrnil iz Argentine, kjer sva se tudi midva prvič srečala, me je ob misli na moje rojake najpogosteje spremljala Vaša poezija. O Vas sem govoril v Društvu slov. pisateljev 16. jan. 1991. Srečen bi bil, ko bi se kmalu spet srečala. Zdaj ste na vrsti Vi. Domovina Vas z odprtimi rokami čaka. Prisrčen pozdrav!

Tone Kuntner

Opčine, 25. marca 1991. - Dragi France! Pričakoval bom tvoje pismo. Medtem nama bo minil vuzem 1991 - meni ob razcvetanju narave, tebi o pešanju sonca. Pozdravljam te, od srca, starega in preskušenelega prijatelja, z najboljšimi voščili. Bog daj, da bi si imela še veliko vsega povedati, pa čeprav na daljavo!

Vinko Beličič

Dunaj, 20. aprila 1991. - Nič ne vem, kako je zdaj s publikacijami SKA, ki mora vedno bolj postajati iz nekdanje protiboljševiške ustanove ambasada duhovnega slovenstva v svetu. Ali smo zreli za to novo nalogo? Pozdrav.

Lev Detela

Kranj, 24. avg. 1991. - Spoštovani gospod France Papež! Prosil bi Vas, da mi posredujete sporočilo, če ste z Mauserjem imeli kakšne stike; zanima me Vaše mnenje o njegovi literarni usodi: kolikor morem sklepati iz meni dostopnega gradiva, je v nekem času prišlo do estetskega spopada med Mauserjem in Jurčecem, oziroma Simčičem, se pravi do spopada med Mauserjevim domačijstvom in Jurčecevo-Simčičevo visoko literaturo. Ta problem me resnično zanima; jaz poznam zadevo iz Debeljakovih zapisov.

France Pibernik

2. decembra 1991. - Cenjeni, dragi gospod! Blagoslovljen Božič in milostno Novo leto, Vam in vašim dragim! Naj nam Gospod nakloni priliko umetniškega ustvarjanja na primer v Medu, o katerem upam, da bo preživel 20. stoletje. Ako bo treba spet zagrabit za molitev ob kakšni bolezni, mi takoj sporočite.

Vaš vdani Vladimir Kos.

Opčine, 20. maja 1992. - Dragi France! Če moji zapiski držijo, nosi tole pismo tebi številko 49, a od tebe jih je prišlo 56. Lep snopič! Z Argentino so zadnje leto hudo popustili moji stiki. Od 25. junija lani redno kupujem Slovenca in spremljam njegov razvoj. Nikogar njegovih ljudi ne poznam osebno; dvakrat sem jim iz lastnega nagiba pisal, a objave nisem do-

čakal. Sicer mi življenje teče po ustaljenem tiru: dom in knjižnica. Veliko berem, najrajši sodobne slovenske avtorje, ki pa brez pornografskih vložkov sploh ne znajo živeti.

Vinko Beličič

Ljubljana, 19. julija 1994. - Dragi g. Papež! Upam, da Vas te vrstice najdejo korajžnega in dobre volje. Te dni, ko pogam pri Zborniku SKA, se še posebej spominjam nekdanjih tako živih dni... Lepi časi! Sicer pa je ob vseh sivinah življenje vedno lepo, ali ne?

Zorko Simčič

Dunaj, 19. aprila 1995. - Spoštovani! Ne vem, kakšne izkušnje imate Vi z založbami v Sloveniji. Nama se zdi, da se povsod zatika in da imajo prednost zlasti populistična, tudi trivialna dela. Priporočljivo je, da imaš mecena, ali pa si zalagaš stvari sam. Bo SKA še ohranila poleg Meddobja knjižne izdaje? Ne bi bilo prav, če bi opustili tradicijo, ki je oblikovala pomen zdomske književnosti. Lep pozdrav!

Lev Detela - Milena Merlak-Detela

ESCALA DE BABEL

Adoré la noche
y fui fiera montaraz
fugitiva de la Presencia.
Quise ver y fui sensual reptil
abrasado en ondulantes arenas
bajo el sol de las pasiones,
y no me bastó la sed
del inconmensurable desierto.
Tuve ansias de ser
y desplegué la aurora
bajo mis alas claras
hasta la cima más alta.
Me conmoví y fui blanca,
de toda la Tierra presa.
¡Quise todo!
y caí en la trampa.

El universo que se reserva reglas,
también las tiene para los dioses.
Ahora, que soy hombre
tengo jaula y un calidoscopio
y ya sólo espío las cosas
a través de sus extraños colores.

OČE IN SIN

I. OČE

Gospod Martin je na verandi pregledoval župnijsko pošto, ki jo je bil pravkar prinesel pismonoša. Odkar je moral pobegniti pred nacisti, si z nikomer ni dopisoval. Zato se je tem bolj začudil, ko je med pošto zagledal nanj naslovljeno pismo. Odpošiljateljevega imena ni bilo na ovitku. Pismo je bilo oddano na pošti v Črnomlju pred dvema dnevyoma. Le kdo bi mu iz Črnomlja pisal? V tem mestu ni imel ne znancev in ne prijateljev. Radoveden je z nožičkom prerezal ovitek, potegnil iz njega bel list in ga razgrnil.

OF VAS JE OBSODILA NA SMRT. UMAKNITE SE!

Gospod Martin se je zdrznil in svarilo še enkrat prebral.

OF VAS JE OBSODILA NA SMRT, UMAKNITE SE!

Črke so mu zaplesale pred očmi in mu pognale kri v glavo.

Torej tudi mene! Ti ljudje so zares obsedeni.

Prvo leto se je zaradi okupatorjevega nasilja tudi on navduševal za partizane, ki so zgrabili za orožje in se pognali v boj za domovino in svobodo. Strinjal se je z njihovim političnim programom in občudoval njihovo neomajno vero v novega človeka, bodočega nosilca socialne enakopravnosti in pravičnosti.

Potem je prišlo do prvih spodrslijav; padli so nedolžni ljudje. Spočetka se je tolažil, da so bili umori le zločestna dejanja zmedenih poedincev. Tiste, ki so ga opozarjali na rdečo nevarnost, pa prepričeval, da je treba vzrok zločina najprej preveriti in storilce šele potem obsoditi. Sprva enostavno ni

mogel verjeti, da umori ne bi bili slučajni, ampak sistematični, ki naj bi jih načrtovali in narekovali fanatiki. Skliceval se je na politično razrvane čase in na vojno, ko se ljudje zlahka spozabijo in nepremišljeno prestopijo prepovedane meje, česar v mirnem času ne bi storili; zlasti kadar gre za osebne obračune.

Ko so umorili orožniškega komandirja Juraka in cerkvenega ključarja Brento, očeta devetih nepreskrbljenih otrok, so jeli župan Traven, kaplan Burja in občinski odborniki Pogačar nekaj snovati in organizirati. Selani so prijeli za orožje, da si rešijo golo življenje in ohranijo premoženje. Strasti na obeh straneh so se razplamtele v slepo sovraštvo. Uverjen, da so vaške straže le prilivanje olja na ogenj in da se zaradi njih ubijanje ne bo ustavilo, ampak se razplamtelo v vseuničujoči bratomor, je gospod Martin skušal biti most sprave in pred veliko narodno nesrečo svaril prve in druge.

Globoko zamišljen je gospod Martin s trepetajočimi prsti obračal pismo in nejeverno zmajal z glavo. Kdorkoli je odpremil pismo, je moral biti nadvse previden, ker mu svarila ni napisal z roko, ampak črke izrezal iz časopisa, jih sestavil v besede in zlepil na papir.

Da svarilo ne bi bilo verodostojno in dobronamerno, v to ni dvomil. Vsakršna potegavščina je bila izključena. Kdo bi ga le posvaril? Razočarani partijec? Vohun, ki se je vtihotapil med komuniste in ima vpogled v delo VOSA? Na vsak način njegov somišljenik in prijatelj.

Če je tako, se bom pač umaknil. Tudi nacistom sem se pravočasno izmuznil. Do konca tedna bom še ostal. V nedeljo bom opravil zadnjo mašo, v ponedeljek zjutraj pa odpotujem h škofu in ga zaprosim za premestitev na življenjsko varnejšo faro. Pred ponedeljkom menda ne bodo prišli. V Sele, kjer je številčna okupatorjeva posadka, si doslej niso upali. Takšna ironija, da me mora pred mojimi lastnimi brati ščititi okupator! Imelo ga je, da bi stopil k orožnikom in jim pokazal pismo, a si premislil. Če se doslej ni ponižal pred njimi, se tudi v bodoče ne bo. Kar h škofu bo stopil in se z njim zmenil.

Gospod Martin je bil ves dan zamišljen. Kosilo mu ni teknilo. Večerje pa se niti dotaknil ni. Svoje skrbi je vendar zadržal zase. Niti kuharici se ni zaupal, čeprav je ta opazila njegovo zaskrbljenost in ga vprašala, kaj ga tare.

Preden se je odpravil k počitku, je stopil v vežo in potežkal kljuko pri vežnih vratih, da se prepriča, če so zaklenjena, in zaprl vsa okna.

V svoji sobi je pokleknil na klečalnik in iskal krepčilo v molitvi. Med molitvijo se vendar ni mogel zbrati. Misli so mu uhajale k brezbožcem, ki jim s pomočjo selških terencev ne bo težko priti v župnišče. Ugrabili ga bodo kljub nemški posadki, ki je bila komaj pol streljaja od župnišča, in kljub vaškim stražam, in ga odgnali s seboj v hribe in izvršili zapoved 'ljudskega sodišča'. V Selah je poznal vse ljudi. Kdo so bili terenci, tega vendar ni vedel z gotovostjo. Letonjev najstarejši nedvomno. Tudi Brežanov Franc, čeprav je hodil k maši. Pavlov Janko je sedel na obeh stoli. Takšni značaji so bili najbolj nevarni in tudi odvrtni. V tem slučaju so mu bili celo pristaši OF ljubši. Vsaj odkriti so bili, da je človek vedel, pri čem je. Če ga bodo ugrabili, se bo obrnil na Tineta. Ta je bil že od zime vodilna politična glava selškega odreda. Tine ga menda ne bo zavrzel. Pred vojno sta si bila kot oče in sin. Vzgoja, ki mu jo je nudil v rani mladosti, vendar ni mogla biti vneimar. Nekaj zrn je zagotovo padlo v rodovitno zemljo in poglalo zdravo rast, od katere se Tine še danes hrani. Zaspal je v mislih na Tineta; šele ko se je jelo daniti in so se na vrtu oglasili ptiči.

Zbudil se je z rahlim glavobolom. Pri jutranji maši je bil zbit in raztresen.

Čez dan je glavobol minil, vznemirjujoče misli pa se niso polegale. Čim se je zvečerilo, se je srčnemu nemiru pridružil še strah. Nehote je pogledoval skozi okno in na vrtu videl sumljive sence in slišal pritajen šepet. Naslednjo noč je zelo dobro spal. Že zato ker ga je prejšnja noč za spanje prikrajšala. Nocoj pa zopet nič. Imel je slutnje, da ga bodo prav to noč ugrabili. Jezil se je sam nase, ker se že prvi dan ni umaknil, ko je prejel opozorilo. Skušal si je dopovedati, da so njegove slutnje neosnovane, da so le plod praznega strahu, pomiriti se vendar ni mogel. Prižgal je luč, vzel v roke molitvenih in potem z molitvenikom v rokah zaspal. Da je zares zaspal, je vedel šele ko je v spanju trznil, se zbudil in še zadnji trenutek ujel svoje smrčanje in videl, kako mu je molitvenik zdrsnil iz rok na odejo in padel na tla. Pobral je molitvenik, ga poljubil, položil na nočno omarico in utrnil luč. Spanja je bilo

vendar konec. Zato pa tem več misli in spominov. Njegovo življenje je poteklo brez vsakršnih pretresljajev. In če ne bi izbruhnila vojna, bi v miru služil svojemu Gospodu in se z mirno vestjo poslovil od tega sveta. Vojna mu je sicer vzela faro; svobode ali življenja pa ni izgubil. Kot Miklošič in Zver in drugi sobratje, ki so jih nacisti odvlekli v taborišče smrti. Ali kot župnik Mausar, kaplan Burja in dekan Smole, ki so jih nedavno umorili komunisti. On je pravočasno ušel nacistom domov v Sele, potem ko ga je njegova sestra Tona, ki ni bila samo odlična gospodinja, ampak imela tudi dober nos, posvarila pred nacistično nevarnostjo in mu svetovala, naj se umakne čez Savo. Ali ga ni njegov angel varuh tudi tokrat pravočasno posvaril pred nevarnostjo? Če mu je Bog prvič pomagal, ga tudi zdaj ne bo zapustil. Ob tej misli mu je postalo lažje pri srcu.

Zadnje čase je bil duševno potrtn. Zlasti po Rudetovem pogrebu, ko mu je Verona zaupala svojo življenjsko skrivnost, se je vse česče počutil osamljenega in si želel bitje, s katerim bi lahko delil vse svoje upe in skrite želje. Vir njegove potrnosti je segal daleč v njegovo mladost. Če ne bi bilo vojne, se mu Verona ne bi zaupala, on pa bil še naprej miren in srečen. Njena izpoved, ko se je nesrečnica zatekla k njemu po tolažbo, pa je tudi njega iztirila. Njegovo usodo je odločila njegova mati, ki ga je že pred njegovim rojstvom obljubila Jezusu. Zato je bil že kot otrok v materinih očeh nekaj posebnega in užival razne prednosti. On je imel svojo sobo, sestre pa spale skupaj. V njegovo sobo s svetimi podobami, z nabožnimi knjigami, z velikim razpelom okrašenim z zimzelenom in s klečalnikom pred njim so sestre stopile s posebnim spoštovanjem, podobno kot v cerkev. Da bo po višjem tečajnem izpitu stopil v bogoslovje, je bilo tudi njemu jasno, dokler ni prišel v sedmi razred in v počitnicah srečal na polju Slokarjevo Veroniko. Dekle je vpricho njega sramežljivo povabila oči in zardela kot makov cvet. Neizkušenca je ljubezen tako prevzela, da je Veronika pozabila na očetove moralne nauke, on pa črtal iz svojega življenja besedo bogoslovje. Svojo ljubezen sta skrbno skrivala. Ko se je jeseni vrnil v šolo, Veroniki niti pisati ni smel. Videla sta se samo za božične in velikonočne praznike. Prva grenka kaplja v njegovo srečo je kanila, ko je zbolela mati. Čez zimo se je kar dobro držala, spomladi pa morala v posteljo. Sredi žetve so

poklicali župnika, ki je bolnico sprevidel. Po župnikovem odhodu se je družina zbrala pri bolnični postelji in se od nje poslovila. Materina zadnja ura vendar ni prišla. Pozno popoldan, ko je sonce upiralo svoje žarke v okna in poljubljalo lončnice na njih, je mati želela spregovoriti z njim na smem. Družina, ki ji materini tesni odnosi s sinom edincem in njeni nameni z njim niso bili neznani, se materini želji ni začudila. Materin obraz je bil zaradi težke bolezni izpit in porumenel, ustnice od vročine razpokane, njeno obličje po zadnjih zakramentih vendar spokojno mirno, v njenih očeh ena sama ljubezen in odpuščanje. Mati se mu je nasmehnila in ga nagovorila s slabotnim, komaj slišnim glasom. K meni na posteljo sedi, moj zlati sinek! Saj sva zadnjič skupaj na tem svetu. Moja zadnja ura se izteka, je rekla in stegnila desnico, da bi odstranila odejo in mu naredila prostor, a ji je roka od slabosti padla nazaj na odejo. Odrinil je odejo in sedel. Oh, Tine, kako je hrepenelo moje srce po tistem trenutku, da bi te videla novomašnika pred selškim oltarjem! je dahnila. Na žalost te sreče nisem dočakala. Zato te bom pa s tem večjim veseljem gledala iz nebes. Ko sem opoldan zadremala, si se mi prikazal v mašniškem ornatu. Lepših sanj si ne bi mogla želeči. Kaj pa Veronika? ga je dvignilo s postelje. Veronika? Čigava Veronika? Slokarjeve Veronike ne smem razočarati. Mati je žalostno povabila oči in se zamislila. Moje največje želje v življenju mi vendar ne boš odrekel, moj ljubi otrok! je rekla čez čas. Pred očmi mu je lebdela Veronikin mili obraz. Njene velike sinjmodre oči so ga vdano gledale. Na smrtni postelji pa njegova mati, ki ga je rodila in mu bila vse življenje najbližje bitje na svetu, in ga zdaj prosila, naj ji izpolni zadnjo željo. Hotel se je upreti, a je kot začaran stal pred njo in zmedeno strmel v njene vročične in ljubezni polne oči, v katerih je bilo zaradi prihajajoče smrti nekaj nadnaravnega, nekaj magičnega, česar si ni znal razložiti, in kar ga je povsem zmedlo. Mama! je dahnil in čutil, kako gine iz njega vsa volja. To je moja zadnja želja, sinek zlati! Obljubi mi, da boš služil Bogu v svoje in v moje zveličanje! Samo potem bom lahko v miru zaspala. Še nekaj trenutkov je okleval, nihal med materjo in Veroniko, potem pa kot v prisego dvignil desnico, ki je bila težja od svinca in pritisnil ustnice na razpelo, ki ga je držala mati v rokah. Bog te blagoslovi, sinko moj! Zdaj se lahko mirno poslovim

od tega sveta in pri božji Materi izprosim zate življenjsko srečo. Mati je zavila oči nekam v onostranstvo, padla nazaj na posteljo, čez obraz se ji je razlil blaženi mir, in z razpelom v rokah izdihnila. Kot da materina smrt ne bi bila zanj dovolj velik udarec, je istočasno trpel zaradi nesrečne ljubezni. Njegovo ljubezni željno srce se je napolnilo z neizmerno žalostjo in mu v dušo nakapljalo grenkih solza. Hrepenel je po Veroniki, a se istočasno bal trenutka, ko ji bo moral odkrito pogledati v oči in ji izpričati resnico. Veroniko pa si je moral izruti iz srca in ji čimprej povedati, naj ga pozabi. Obupan se je zatekel k župniku. Gospod Servacij je z očali na nosu pisal nedeljsko pridigo. En sam župnikov pogled je zadostoval, da je vedel, zakaj je prišel k njemu. V lemenat pojdem, gospod župnik! Prošnjo bi rad vložil, je rekel. Torej si se le odločil. Vem, da je k temu koraku veliko pripomogla tvoja rajna mati. Naj se ji zveliča duša! Bila je skrbna mati, zvesta zakonska družica in globokoverna. Če pa dvomiš, je še čas, da si premisliš, je rekel župnik in ga očetovsko skrbno gledal preko očal. Ne bi, četudi bi dvomil. Proti svoji volji? Moj Bog, pa ne zato, da bi svoji materi ugodil! Ne bi odstopil, četudi bi bilo proti moji volji, je rekel in se gospodu Servaciju od kraja izpovedal. Gospod Servacij se je zamislil, dolgo časa molčal, potem pa rekel: Jaz osebno gledam na duhovniški stan in na naše življenje na zemlji z vidika večnosti. Samo s tega stališča se človek lahko povsem odpove tuzemskim dobrotam in zapeljivostim, hodi z mirnim srcem po Zveličarjevih stopinjah in se žrtvuje za Njegove ovce. Vsi mladi ljudje imajo probleme, ki jih starejši nimamo več. Tudi jaz nisem bil izjema. Poznal sem dekle, ki mi je prirastla k srcu in če se ne bi odločil za bogoslovje, bi bila Marjetka danes moja življenjska družica. Takrat sem bil tudi jaz v strahotni duševni stiski. Zato te tem bolje razumem in s teboj čutim. V negotovosti ne boš mogel živeti, kajti človeškemu srcu je težko zapovedovati. Prej ali slej se boš moral odločiti. Če zares čutiš, da si poklican služiti Gospodu, potem stori svojo dolžnost! To boš vedel samo ti in samo ti lahko odločiš tako ali drugače. Siliti se ne smeš! Srce je treba do konca izprašati. Dušnopastirstvo je lep poklic, vendar zahteven. Jezus hoče celega človeka. S polovičnim srcem Mu ne boš mogel služiti.

Poti nazaj ni, gospod župnik! Preden je izdihnila, sem svoji materi obljubil, da bom v Selah zapel novo mašo. Kazno

je, da te Bog ljubi in ima s teboj posebne namene. Zato te skuša. Če se boš lahko skozi trpljenje dokopal do Njega, Mu boš ostal zvest vse življenje. Če pa misliš, da ne boš zmoget, potem je kljub tvoji prisegi, ki ni bila prostovoljna, bolje, da ne stopiš na Njegovo stezo. Na vse sem pripravljen. Če si zares pripravljen, prinesi prošnjo, da jo čimprej odpošljeva!

Ko je dan po materinem pogrebu prišel na sestanek, je Veronika že čakala nanj in mu radostno pohitela nasproti. Ni stegnil roki proti njej in jo objel kot ponavadi. Nepremično je stal na enem mestu in z rokama povešenima ob telesu rekel nadvse resno: Veronika, odločeno je! V semenišče bom šel. Veronika ga je začudeno pogledala, kot da ga ne bi razumela ali pa mislila, da je kaj narobe slišala. Čim pa je dojela njegove besede, se ji je na obrazu zarisalo neizmerno razočaranje. Razprla je ustnice, hotela nekaj povedati, a ji je beseda okamenela v grlu. Materi sem na smrtni postelji moral obljubiti, da bom služil Bogu, je podkrepil svojo izjavo in se istočasno skušal izgovarjati. Prijel jo je za desnico, ki je bila mrzla kot led, ona pa se mu je z vzklikom. "Ne dotikaj se me!" iztrgala. Še trenutek ali dva je stala pred njim, potem se pa okrenila in se pognala v goščo. Veronika! Veronika! Počakaj! jo je poklical in pohitel za njo. Ko je slišala, da ji sledi, je pospešila tek in utonila v temi.

Tisto nesrečno noč mu je bilo tako hudo kot še nikdar v življenju, ne prej in ne pozneje. Zaradi prevelike duševne stiske se je zatekel v cerkev in kleče pred oltarjem iskal razsvetljenje. Gospod, zakaj si mi naložil tako težko breme? Zakaj me kličeš na Kalvarijo? Ali moram zares vzeti ta težki križ na svoja šibka ramena? se je potožil. Jezus na križu je skrivnostno molčal in žalostno povešal glavo. Kmalu potem je izvedel, da se Veronika moži. S Travnovim najstarejšim. Novica ga je poparila. Bil je ljubosumen. Srčna bolečina je potem prav zaradi Veronikine nezvestobe popustila. Med študijem je na Veroniko pozabil. Le včasih, kadar se je počutil preveč osamljenega, je stopila predenj kot lep davni spomin, ki se je vendar vsakokrat vtopil v grenkem razočaranju. Kadar se je v počitnicah zadrževal doma, je nobenkrat ni srečal. Niti slučajno ni naletel nanjo. Bilo je kazno, da se ga je Veronika namenoma izogibala. Spomladi je povila prvorojenca, ki so ga krstili za Martina. Takrat je izračunal, da ga je Veronika varala z drugim, ko je mislil, da

je bila samo njegovo dekle, in bil strašno razočaran. Neko poletje sta se le srečala. Bila je z najstarejšim. Hotela se mu je izogniti, a je bilo prepozno. Dober dan, Verona! Kako ti gre? jo je nagovoril prijazno. Hvaljen Jezus, gospod župnik! je odzdravila in do ušes zardela. Ponudil ji je desnico, ki jo je le rahlo sprejela, svojo pa precej potegnila k sebi. Ali je to tvoj najstarejši? je pokazal na fanta, ki ga je radovedno gledal. Moj najstarejši, je pritrdila. Kaj ti je pa ime? Tine, je odvrnil deček. Glej, glej, Tine si! Tudi jaz sem Tine, se je zasmel. Nadarjen je in rad se uči. Če bo še naprej tako marljiv, ga bomo izšolali, je povedala mati ponosno. Za kaj se boš pa izučil, Tine? Za župnika. Glej ga junaka! Župnik boš. Kar mojo faro boš prevzel, ko bom jaž stopil v pokoj, se je pošalil. Od tedaj se mu Verona ni več izogibala. Kadar sta se slučajno srečala, je najraje pokramljala o svojem Tinetu, ki so ga potem zares poslali v gimnazijo. S Tinetom sta si postala zaupna prijatelja. Kadar se je mudil v Selah, mu je bil fant za ministranta. On mu je pa dajal koristne nauke, ga na materino željo pripravljaj za duhovniški poklic in mu bil kot drug oče.

Gospodu Martinu se je zazdelo, da je od zunaj zaslišal nek šum. Uprl se je na komolce, se v postelji napol dvignil in poslušal. Ker se šum ni ponovil, si je popravil vzglavnik in skušal zaspiti. Slišal je veter, ki je na vrtu majal drevje; slišal je goloba, ki se je v spanju vznemiril, zafrfotal s krili in zagrulil; in miš, ki je škrebjala v kotu za omaro.

Na šipe so udarile deževne kaplje. Veter je včasih posebno močno butnil v okna in vrgel vanje polno prgišče dežja, potem zopet stresel zrahljani odtočni žleb, da je kovinasto zaropotalo.

Vetrovna noč s presledki dežja je za partizanske podvige posebno idealna. V temi, vetru in dežju so njihove akcije najbolj uspešne; zlasti kadar jih terenci lahko vnaprej poučijo o okupatorjevih obhodnih stražah, številu posadke na postojanki in podobnih nevarnostih, je mislil in se vznemirjeno obrnil steno.

Nekaj časa je bilo tiho, kot da bi se ustavil čas. Tedaj se je gospodu Martinu zazdelo, kot da bi v hiši nekaj zaropotalo. Slišalo se je, kot da bi bilo spodaj v kleti. Dvignil je glavo iz vzglavnika in dolgo časa napeto poslušal. Razen glasnega bitja svojega srca ničesar drugega ni slišal. Ker se ropot ni več ponovil, je sklepal, da je zaropotala mačka, ki je skozi

okno skočila v klet in v temi prevrnila kakšno orodje ali se pognala za miško. Lahko pa je bil goli strah, s katerim mu je napolnila srce njegova razgreta domišljija. Položil je glavo nazaj na vzglavnik in zatisnil oči.

Navsezadnje so kletna okna odprta. Okenski okviri so tako veliki, da še človek lahko zlele skozi nje in ne samo mačka. Da se nisem na to prej spomnil. Tudi kletna okna bi moral zapreti.

Tedaj se je ropot ponovil. Zdaj ne več v kleti, ampak v pritličju. Kot da bi kdo posebno previdno zaprl za seboj vrata. Znovič je dvignil glavo in zadrževal dih. Na hodniku je zaslišal drsenje. Drsenje se je počasi bližalo proti njegovi sobi. Od groze so se mu naježili lasje. Pognal se je pokonci. Sedeč na postelji s podvitimi nogami, je upiral oči v vrata, ki jih zaradi teme ni videl, vendar točno vedel, kje so bila. Medtem je drsenje utihnilo. Veter zunaj se je unesel. Prenehalo je deževati. Okrog njega je zavladala grobna tišina. Nekdo bo zunaj na hodniku, ki zdaj prav tako napeto prisluškuje kakor on. Kuharica ne bo. Ona ponoči ni vstajala. Kljub visoki starosti se je Liza pred njim rada pohvalila s svojim zdravim in globokim spanjem. Hlapec Jaka je spal v čumnati zraven konjušnice. Gospod Nande prav tako ni imel navade, da bi ponoči hodil po hiši. Torej je moral nekdo priti v hišo od zunaj.

Drsenje se je ponovilo, se približevalo in zamrlo pred njegovimi vrati.

Celo za mojo spalnico vejo. Prav vse vejo. Za vse so se pozanimali kot poklicni tatovi. Gospod Martin je slišal, kako se je zganila kljuka pri vratih. Vrata so se prav počasi odprla in rahlo zaškripala v tečajih. Gospodu Martinu so se znovič naježili lasje. Žile na vratu so mu nabrekli. Na čelo so stopile znojne kaplje. Živci so bili tako napeti, da bi počili. Odprl je usta, hlastnil za zrakom in hotel vprašati, kdo je, ko je jarka luč preplavila spalnico in ga za nekaj hipov oslepela. Čim so mu zenice premagale svetlobni šok, je pri vratih zagledal partizana v sivkastorjavi uniformi in s titovko na glavi, ki je pravkar umaknil roko s stikala. Groza, zaradi katere so se mu pred neznančevim vstopom v sobo naježili lasje, ga je minila. Strah, ki mu je zlezel v kosti, je izgubil svojo magično moč, saj nevarnost ni imela več grotesknih, grozo zbujujočih oblik.

Namesto privida je pred njim stal živ človek, da je lahko trezno in mirnih živcev presodil svoj trenutni položaj.

- "Kdo ste? Kaj želite?"

Nočni obiskovalec se je zdrznil, odgovoril mu pa ni. Tega očitno ni pričakoval, da bi ga kdo sredi noči, ko je nepovabljen stopil v njegovo spalnico, nagovoril tisti hip, ko je obrnil stikalo in prižgal luč.

- "Kdo ste? Po kaj ste prišli? Odgovorite mi vendar, če vas vprašam," je ponovil gospod Martin glasneje kot prvič in zapovedujoče, vrgel odejo s sebe, spustil nogi na tla in s stopali poiskal copate pri postelji.

- "Po vas smo prišli, gospod župnik!" je končno spregovoril partizan.

Prehiteli so ga. Gospod Martin ni dvomil, da njegov nočni obiskovalec ne bi bil v zvezi s svarilom. Ne vem, na kaj sem čakal. Moj Bog, zakaj jim nisem ušel, ko je bil še čas!

Partizan se ni zganil. Stal je pri vratih kot prilepljen, v ozkih hlačnicah, ki so mu tičale v blatnih škornjih. V obraz ga ni videl, ker je bil napol obrnjen od njega in v senci. Njegov glas pa se mu je zdel znan, vendar se ni mogel spomniti, kje in kdaj ga je bil slišal. Mladeniča je prepoznal šele potem, ko se je ta obrnil k njemu in mu je luč padla naravnost na obraz.

- "Tine!" je vzkliknil veselo, stopil k njemu in mu ponudil desnico. Hotel ga je objeti in prižeti na svoje srce kot ljubeči oče dolgo pogrešanega sina, ko pa je videl Tinetovo zadržanost, tega ni storil.

- "Si bil doma? Tvoja mati te noč in dan pričakuje. Zlasti odkar smo izvedeli, da si pri selškem odredu," ga je nagovoril, da bi z lepo besedo pregnal Tinetov hlad in mu pokazal svojo naklonjenost.

- "Nisem bil doma."

- "Tvoja mati veliko moli za tvojo srečo. Vsako jutro jo vidim pri maši."

- "To si lahko mislim."

Tinetov neprijazen, skoraj sovražen odgovor ga je zbolel.

- "Zadnjič je zopet jokala in se mi potožila, ker jo ne obiščeš. Odkar so ji umorili moža in sina, je posebno občutljiva."

- "Oblecite se, gospod župnik!"

Slekel si je pižamo, si oblekel srajco in si nataknil hlače. - "Ali vas je več?" se je zopet oglasil, da bi spravil razgovor v tir.

- "Da. Kdaj grejo nemške obhodne straže tod mimo?"

- "Ne vem. Ne zanimam se zanje. Z Nemci si nikoli nisem bil na roko. Kam pa pojdemo?"

- "To boste pravočasno izvedeli. Samo pohitite," je odgovoril Tine in bil bolj nemiren kot nestrpen.

Zakaj so morali prav Tineta poslati ponj. Tine ga vendar ne bo ubijal. Da bi Tine postal njegov morilec, tega si ni mogel predstavljati. Da bi bil Tine sploh zmožen ubiti človeka, to se ne ujema z njegovim značajem. Mogoče ga bo pa odvedel k odredu, kjer bo za vojaškega kurata. Za propagando ga bodo imeli. Komunisti so premeteni, ki vejo, kako speljati norce na limanice. Ampak zakaj je tako rezerviran in redkobeseden? Mogoče ga je strah. Od samega strahu je nasajen. (Fant se je ves čas oziral nemirno v okna in vlekel na ušesa vsak šum).

- "Ali smem vzeti brevir s seboj?"

- "Vzemite ga."

Z brevirjem sme na pot. Toréj le k odredu in ne na morišče. Pri partizanih je veliko vernih fantov. Poljubil je brevir, si ga vtaknil v žep in si poveznil klobuk na glavo.

- "Ali še vedno dežuje? Si naj oblečem površnik?"

- "Kar dajte! Pa hitro, prosim." Tine je bil vedno bolj nemiren.

- "No, pa pojdiva v božjem imenu!" je rekel, čim si je oblekel površnik. Okrenil se je k razpelu na steni, upognil koleno in se pokrižal. Pri vratih je pomočil prste v kropilnik in se še enkrat pokrižal.

Tine je odprl vrata in stopil na hodnik. On je utrnil luč in za seboj zaprl.

Tine jima je z žepno svetilko svetil po temnem hodniku. Vežna vrata so bila zaklenjena in ključ v ključavnici. Po tem je sklepal, da je Tine zares prišel v hišo skozi klet in da ropota, ki ga je bil slišal, ni povzročil maček. Že je imel besede na jeziku, da bi ga vprašal, kako je prišel v župnišče, potem si

pa premislil. To zdaj zares ni bilo važno, kako je prišel v župnišče. Prišel je, tukaj je in zdaj ga nekam žene.

Tine je odklenil in tudi tokrat prvi stopil skozi vrata.

Gospodu Martinu je na verandi pihnil mrzel veter o obraz. Hlad mu je dobro del, kajti že v sobi mu je bilo vroče, menda od samega vznemirjenja.

–"Vse v redu?" je vprašal Tine poltiho.

–"Vse je v redu," je odvrnil nekdo pod stopnicami.

Gospod Martin se je okrenil za glasom in v poltemi zagledal dva partizana oborožena z brzostrelko.

–"Pojdimo!" Tine je stopil naprej, gospod Martin je moral za njim, partizana z brzostrelkama pripravljenima na strel sta šla zadnja. Tine je zavil okrog konjušnice, v kateri je zarezgetal lisec, kot da bi vedel, da mora njegov prijatelj proti svoji volji od hiše in da gre na dolgo potovanje, s katerega se ne bo tako kmalu vrnil. Lisec je bil njegov ljubljeneč; zato ni bilo dneva, da ga v konjušnici ne bi obiskal in mu prinesel priboljšek.

Tine je šel hitro, kot da bi hotel uteči nevarnosti, prečkal sadovnjak in se usmeril naravnost proti gmajni. Nevajen hitre hoje ga je gospod Martin le s težavo dohajal. Ko so prišli iz vasi na odprto polje, ga je jel boleti gleženj pri desni nogi, bil je ob sapo in začel je zaostajati. Tine se ni ozrl, vendar slišal njegovo sopenje in jel hoditi počasneje.

Čez polje je prijadral velik črn oblak, jih pokropil in odjadral dalje. Onstran gmajne so se jeli oblaki, svetlejši od svojega mokrega predhodnika, trgati, dokler jih veter ni povsem razpihal. Za osreškimi hribi so se prižgale zvezde. Po enourni naporni hoji so se približali občinskemu logu. Ves ta čas njegovi spremljevalci niso izmenjali niti ene besede med seboj. Tine je stopal s krepkim vojaškim korakom spredaj in se nobenkrat ni ozrl; niti takrat ne, ko je zaradi njegovega zaostajanja zmanjšal hitrost.

V gozdu so šli po razritem kolovozu, ki je zavil zdaj na levo potem zopet na desno in navkreber. Zaradi gostega drevja je bilo v gozdu temno. Vendar Tine ni prižgal žepne svetilke. To ne bi bilo po partizansko, je mislil gospod Martin in se kar dvakrat zaporedoma spotaknil od korenine, drugič

tako nerodno, da bi skoraj padel. Kdo bi mislil, da bo kdaj v življenju partizanal. Partija je duhovnike že lani jeseni povabila v hosto, a se nobeden ni odzval. Njega je takrat zares mikalo, da bi se pridružil partizanom. Njemu bi bilo lahko oditi v hribe. Svoje fare ni imel, fantom v gozdu bi pa lahko nudil duhovno hrano. Svojo nakano je zaupal kaplanu Skočirju, ki se je njegovim dobrim namenom odločno uprl. Noben hlapec ne more služiti dvema gospodoma, je rekel, posluščujoč se prispodobe iz sv. pisma. Saj, saj! Prav zaradi tega moram med nje, da jih okrepčam v naši sveti veri, ki se jim je med brezbožci nevarno omajala. Naše orožje ne sme biti politika, v katero ste se zapletli tudi vi po nepotrebem, ampak božja beseda, oznanjevanje evangelija, ljubezen do bližnjega in molitev za vse zapeljane, da bi se vrnili k virom večne Resnice, je ugovarjal kaplanu in branil svoje stališče. K volkovom, ki so si oblekli ovčji kožuh. Že prvi dan vas raztrgajo, ga je svaril Skočir. V hribe potem le ni šel; ne zaradi Skočirja, ampak zaradi komunistov, ki so jeli moriti poštene ljudi. Kar pet Selanov je moralo umreti mučeniške smrti. Travnovemu Rudetu so odrezali moda, potem ga pa križali. Verona je trpela že zaradi nasilne smrti svojega moža, ko pa je videla sinovo razmesarjeno truplo, jo je bolečina strla do konca. V mislih si je sestavljal pogrebni nagovor za njenega nesrečnega sina, ko se je zatekla k njemu v župnišče. Strašno! Strašno, Verona! Najprej mož, zdaj pa še sin. Njuno mučeništvo ni bilo zaman. Bog ju je nagradil z večnim življenjem. Nebeški Oče pa tudi tepe ljudi, sicer ti ne bi naložil tako težkega bremena, jo je skušal tolažiti. Sama ga ne zmorem več, Tine! se je potožila. Začudil se je, da ga je imenovala po imenu, ko ga je do tedaj vedno klicala za gospoda župnika. Kar nam naloži Vsemogočni, moramo vdano prenašati, je rekel, ona pa, da jo je Bog kaznoval zaradi njenih grehov. Kakšni grehi, Verona? Prav vsi grešimo in če se pokesamo, nam jih nebeški Oče odpusti. In prav Ti da bi grešila, ki si bila vse življenje zvesta zakonska žena in vzgledna mati; tega enostavno ne morem verjetil. To sem bila, Tine! Zvesta zakonska žena in vzgledna mati. Travna sem spoštovala, skrbela za gospodinjstvo, delila z njim dobro in slabo, mu vzgojila otroke po božjih zapovedih, ljubila ga pa nisem. Svojega moža da ne bi ljubila?! Tega ne razumem, Verona! Nisem ga ljubila.

Svoje srce sem podarila drugemu. Celo otroka imam z drugim. Ti da bi prevarala svojega moža, se je začudil. Skušala sem te pozabiti, Tine, te s silo iztrgati iz svojega srca, a ne gre! Tine ni Travnov. Tvoj je. Travnu sem ga podtaknila. Skrivnost, ki se je drži greh, sem skušala odnesti s seboj v grob, pa ne morem, Tine! Zares ne morem. Pomagaj mi! Po njenih besedah se je počutil kot da bi ga poparili s kropom. Njena izpoved ga je tako zadela, da niti govoriti ni mogel. Samo gledal jo je osuplo. Tine je tvoj sin, je ponovila. Tine, moj sin? je izgrgral. In to mi poveš šele zdaj, je rekel z lahnim očitkom. Zakaj nisi že takrat prišla z besedo na dan? Namesto da bi se mi zaupala, si pa pobegnila. To boš sam najbolje vedel, je odvrnila užaljeno boleče. Kako naj bi vedel? Če ti tvoja mati ne bi pomenila več kakor tvoje dekle, zagotovo ne bi molčala. Če bi mi povedala, da pričakuješ otroka, me moja obljuba materi ne bi vezala. Obljuba je isto kot prisega. Takšnih priseg pa človek ne sme prelomiti. Odloženo je. V semenišče pojdem, si rekel hladno in preračunano. Teh besed nikoli ne bom pozabila. Bolj me ne bi mogel raniti. Moja obljuba materi ni prišla iz srca. Zaradi tebe sem se ji upiral. In če bi vedel, da si zanosila, bi namesto v semenišče stopil s teboj pred oltar. Tisti večer, ko si mi povedal, da pojdeš v lemenat in da je tvoja odločitev dokončna in nespremenljiva, sem si hotela vzeti življenje. V Savo sem zabredla. Vodni tok me je jel spodnašati in le malo je manjkalo, da nisem utonila. Zadnji trenutek sem se obesila na svoje ubogo življenje in si ga rešila. Moj Bog, Verona! Moj Bog! je dahnil boleče. Iz samega obupa sem se takrat vrgla Travnovemu Lovrencu v objem. Lovrenc me je rad videl, še preden sva se pričela midva shajati. Očetu je namignil, da bi me rad odpeljal na svoj dom. Na dobравški veselici kar prvo nedeljo po tvoji prisegi se je zgodil greh, nakar sem mu najinega otroka enostavno podtaknila. Moj Bog, Verona! Za vse to ni besed. In Tine? Ali ve? Nisem mu povedala. Svoje skrivnosti nikomur nisem zaupala. Samo Bog je vedel za moj greh. Ti si prvi in zadnji. Oh, moj zlati, dobri Tine! je zavzdihnila iz globine svojega srca, mu ovila roki okrog vratu, naslonila glavo na njegove prsi in se od srca zjokala.

Tine ne ve. Tine še vedno ničesar ne ve. Ali se mu naj izpovem? Pri partizanih bo dovolj priložnosti. Ampak če mu

mati ni zaupala skrivnosti, zakaj bi jo moral jaz. Če me obsodijo na smrt, mu bom pred eksekucijo prav vse povedal. Ne vem, zakaj bi me ubijali. Kvečjemu pred sodišče me bodo postavili. Tam se bom pa zagovarjal. Travnica niso postavili pred sodišče. Tudi ostale nesrečneže ne. Najprej so jih mučili, potem pa pobili. Zame se bo Tine zagotovo zavzel. Tudi za očeta in za brata bi se, če bi bil pri selškem odredu in pravočasno izvedel, kaj jima je namenjeno.

Med krošnjami se je prikazal ščip.

Kmalu se bo zdanilo. Bog ve, kako daleč bomo še šli. Po dnevi menda ne bomo hodili. Partizani so aktivni ponoči, ko jih ščiti tema. Selški odred pa tudi ne bo daleč.

Prispeli so na jaso, ki jo je na zgornjem koncu obdajalo visoko drevje. Tine je obstal pod košato bukvo in rekel svojima tovarišema: "Kar pričnita!"

Partizana sta prislonila brzostrelki k deblu, vzela v roko orodje, shranjeno pod bukvo, in pričela kopati. Prvi je s krampom rahljaj peščeno zemljo, njegov tovariš jo je z lopato odmetaval.

Gospoda Martina je ob pogledu na njuno početje spreletela groza. Srajca, premočena od hitre hoje, se mu je prilepila na kožo. Z oznojenega čela so mu jele drseti kot led mrzle kaplje. Telo mu je prešinil takšen hlad, da je ves zatrepetal.

Za vse so že vnaprej poskrbeli, prinesli orodje, izbrali kraj umora in šele potem odšli ponj. Pod to bukvo ga bodo umorili in zagreblji kot žival. Skrivaj in brez vsakršnega zaslišanja. Tine ga bo ustrelil. Njegov lastni sin mu bo za rablja. Zadnja misel ga je veliko bolj vznemirila kot smrt sama. V Tinetu se je torej le zmotil. Vzgojo, ki mu jo je nudil v mladosti, so zadušili kot zadušila slana mlado setev. Če bi ga umoril tujec, ki ga nikoli v življenju ni videl in za katerega bi bil le navadna številka, mu zdaleka ne bi bilo tako hudo. Da ga bo umoril njegov lastni sin, tega ni mogel zapopasti. Samo Bog v nebesih ve, zakaj zahteva od njega takšno strahotno žrtev. Če mu zaupam skrivnost, za katero veva samo midva z njegovo materjo, se bo predstoječega umora zagotovo prestrašil. Na svojega lastnega očeta vendar ne bo polagal roke. Takšen fanatik zopet ni. Ne razumem, zakaj sem odlašal. Čim sem dobil tisto svarilo, bi moral oditi. Na kaj sem se le zanašal? Zakaj bi moral prav do nedelje ostati? Ker je nedelja Gospodov dan?

In prav od sobote na nedeljo so prišli pome. Samo eno noč pozneje bi morali priti, pa me ne bi več našli v Selah. Ko bo gospod Nande danes maševal, mene ne bo več med živimi. Ob desetih bi moral jaz zapeti mašo. Za rajnega Prosenca. Ob tem času bom tudi jaz že med pokojnimi. Kot zločinca me bodo umorili. O Bog, ali sem si res zaslužil takšno sramotno smrt? Naravna smrt, ko človek ostari in ga pokličeš k sebi, je lepa, nasilna smrt vendar boli. Oče nebeški, obvaruj me tega trpljenja! je zavzdihnil. Njegov zdihljaj je bil tako boleč, da ga je slišal Tine, ki je opazoval svoja tovariša pri njunem poslu in zamišljeno povešal glavo. Prišel je k njemu in rekel:

-“Gospod župnik, najbrž ste že sami uganili, zakaj smo prišli po vas!”

-“Prav ti, Tine, si moral priti pome!”

-“Žal mi je. Če jaz ne bi, bi kdo drug. Partizani smo le izvrševalci višje zapovedi.”

-“Bog nam je dal življenje in samo Bog ga sme vzeti.”

-“Naš Bog je ljudska oblast. Ta vas je obsodila na smrt zaradi narodnega izdajstva. Priziva ni.”

-“Jaz da bi bil narodni izdajalec. Tega verjetno tudi ti ne verjameš.”

-“Naš osvobodilni boj ste klevetali. Pa še druge ste hujskali proti nam. Zadnjo željo vam bom izpolnil, če jo imate. Partizani narodnim izdajalcem teh uslug ne delamo. Za vas bom vendar naredil izjemo.”

-“To je lepo od tebe, Tine!”

-“K svoji materi pojdi, ki te že tri leta ni videla! Čimprej jo obiži! Tvoja mati te zelo ljubi. Ti si bil vedno njen najljubši otrok. Svoji materi se ne bi smel izneveriti. Zlasti po tej veliki družinski nesreči rabi oporo in tolažbo. Glej, da jo tudi po vojni ne boš zanemarjal!”

-“Moja skrb za mater naj bi bila vaša zadnja želja?”

-“Da, Tine! Če se boš vrnil k svoji materi, boš našel tudi pot k Bogu, ki so ti ga iztrgali iz srca. O moji smrtni uri ji pripoveduj! In moj grob ji pokaži, da bo vedela, kje si me pokopal. V mojem imenu jo naprosi, naj skrbi zanj, naj posadi na njem rože in mašo naj naroči zame.”

- "Prav vse bom napravil kot želite."

- "Zdaj bi te pa prosil, da me teh nekaj minut življenja, ki mi je še odmerjeno, pustiš samega. Z nebeškim Očetom bi se rad pogovarjal in mu priporočil svojo dušo."

- "To lahko storite."

- "Hvala, Tine!" Gospod Martin je naredil znamenje križa čez svojega sina, pokleknil poleg bukovega debla na mah in se zatopil v molitev. - "O, Gospod, z mojim sinom imej potrpljenje! je prosil. - "Daj mu čas in priložnost, da spozna Resnico in se vrne v Tvoje sveto naročje! Usmili se moje grešne duše in sprejmi me v Tvoje nebeške dvore, ampak Tvoja volja se zgodi in ne moja!"

- "Gospod župnik, vaša ura je prišla!" ga je poklical Tine.

Gospod Martin se je dvignil, se okrenil k Tinetu in rekel: "Prosil bi te, da me ne pokoplješ kot žival brez duše. Na hrbet me obrni, rožni venec mi pusti ovitega okrog zapestja", je dvignil roko z rožnim vencem navitim okrog zapestja, in brevir mi položi na prsi.

- "Tudi to željo vam bom izpolnil. Za vaš grob sem poskrbel. Tako je globok, da živali ne bodo mogle do vašega trupla", je pokazal v jamo.

- "Hvala, sinko!" Gospod Martin je stopil k svojemu sinu, si ga prižl na prsi in rekel solznih oči: "Dovoli mi, da te v slovo objamem. Ti in tvoja mati sta mi bila na tem svetu najbližje. Najin nebeški Oče naj ti nakloni svojo milost, sinko!" ga je pogledal globoko v oči. Potlej se je okrenil k jami, onstran katere sta naslonjena na orodje stala oba partizana. Gospod Martin je pokleknil pred odprti grob, se pokrižal in se še enkrat pokesal za svoje grehe. Tedaj je tik za njegovimi ušesi glasno počilo. Istočasno ga je v glavi ostro zaskalelo. Bolečina je vendar otopela, še preden se je zvrnil v svoje zadnje bivališče.

II. SIN

Tine je imel končno dovolj. Darja mu je že od spomladi dalje obljubljala, da pojde z njim v Sele, s svojim avtomobilom in s svojim šoferjem, pa je vsakokrat prišlo vmes kaj nepredvidenega, da ni utegnila z njim na pot. Tine bi se pa nadvse rad postavil z njo pred svojci in pred vaščani. Naj vidijo, kako lepo in učeno ženo ima, in slišijo, kako velik je njen vpliv pri novi oblasti. Priti po šestih letih domov na obisk, ne peš ali z avtobusom, ampak z mlado ženo, ki ima avtomobil in šoferja in pri oblasti odločujočo besedo, naredi vtis. Samo zaradi nje in njenega ugleda je potem obisk prelagal. Prvič ni mogla na pot, ker je imela nadvse važno posvetovanje s tovarišem Petrom, ki ga ni bilo mogoče preložiti. To je razumel, Peter Tromba je bil navsezadnje generalni sekretar komunistične partije. Drugič je bila kriva izredna seja na notranjem ministrstvu. Izredne seje so važne. Teh se ne prelaga. Zato so izredne. Tretjič je šlo za kontrašpionažno delo in za razkrinkavanje razrednega sovražnika. Tudi to bi človek še razumel. Ko je tudi četrtič prelomila dano besedo, mu je sveto obljubila, da bo prihodnjič zagotovo šla z njim, četudi bi morala na Brione na sestanek s samim tovarišem Titom. Pa so obmejni organi na državni meji ujeli nekakšne kurirje ali vohune ali kaj, ki so jih poslali čez mejo četniki, ti pa bili v službi imperialistične CIA, vsled česar je morala nemudoma v Maribor, mu je zavrela kri.

-“Prekleta!” je zarohnel in udaril s pestjo po mizi. “Ali midva zares nikoli ne bova imela miru in vsaj en dan na teden živela sama zase? Vedno samo to večno letanje po ministrstvih, partijskih sejah in državnih mejah. Zame in zase pa nobenega časa. Niti ob nedeljah ne. Kakšno vražje zakonsko življenje je to?”

-“Prvo je ljudstvo in šele potem ti in jaz”, je odvrnila.

-“Ljudstvo!? Kdo pa sem jaz, če ne ljudstvo?” se je potrkal s sredincem po prsih. -“Iz česa pa je ljudstvo, če ne iz posameznikov kot ti in jaz?” si je segel s prsti v lase in vznemirjeno zakoračil po sobi.

-“Lepa reč! Ljudstvo, ki sva ti in jaz, je do vratu v obnovi domovine, ti se pa razburjaš zaradi takšne malenkosti kakor

je obisk v belogardističnih Selah. Pazi, da si ne boš las izruval!" je dodala zasmehljivo.

- "V belogardističnih Selah!" je vzkliknil z jezo v očeh in potegnil prste iz las. Vse je lažje prenesel kot to, če mu je oponesla očeta in brata, ki sta "kot narodna izdajalca umrla sramotne smrti", ali ga spomnila na mater, ki "leta okrog farjev in se po kolenih plazi okrog oltarjev". Tokrat se je vendar premagal, požrl žaljivko in rekel v spravljivem tonu: "Med osvobodilnim bojem, ko je šlo za biti ali ne biti, sem tvojo zagnanost razumel, jo celo odobral in bil nate ponosen. Zdaj pa živimo v miru, da bi se lahko unesla. Vem, da sta obnova domovine in izgradnja socializma imperativna, takšna sila pa zopet ni, da se ne bi vsaj za en popoldan mogla odtrgati od svojega dela in priti z menoj."

- "Ali sem jaz kriva, če nam reakcija pošilja vohune čez mejo? Prav snoči so morali priti čez. Prihodnjič pa zagotovo pojdem. Kar prihodnji teden".

- "Nekaj podobnega si mi že zadnjič obljubila. Vedno prihodnjič. Zdaj v torek, potem v sredo, potem na koncu tedna, na koncu pa vedno prelomiš svojo obljubo," se je znovič razburil, si hotel seči v lase, a se pravočasno spomnil svoje čudne navade, da mu je roka že sredi kretnje zamrla. - "Če niti zame nimaš časa, kako ga boš imela za svojo družino".

- "Samo to bi mi še manjkalo", se je zasmejala. - "Trenutno imam važnejše opravke kakor spočenjati otroke in prati plenice".

- "Med osvobodilno borbo si drugače mislila".

- "Takrat nisem mogla vedeti, kako važno delo mi bodo po vojni zaupali".

- "Si pač ena tistih, ki so prepričani, da se bo brez njih svet podrl. Zaradi dela si tudi najino poroko kar naprej prelagala in, ko sva končno le določila dan, da se vzameva, prišla debelo uro prepozno na ženitovanski urad, oblečena pa kot težaki. Tako mi je bilo nerodno, da nisem vedel, kam naj bi gledal", je rekel grenko. Njene nemarnosti niti leto dni po poroki ni mogel pozabiti in v duhu še vedno videl zasmehljive poglede ženitovanskega uradnika in posmeh povabljenih gostov.



Adriana Omahna: "Rože" - Olje - 35 x 45 cm.

-“Ali naj bi se nališpala in nadišavila kot buržujske frajlice? Ti imaš pa zares lepe predstave o socialističnih ženah. Če našega voza že vleči ne maraš, vsaj s poti stopi, ne pa da se obešaš na repico in zaviraš naš napredek kot najbolj zakrknjeni reakcionar”.

-“Jaz reakcionar!? Jaz, ki sem za revolucijo več kot enkrat tvegäl svoje življenje? Poroka je enkratni življenjski dogodek. V človeškem življenju prav tako važen mejnik kot sta rojstvo in smrt. Kaj ima to opraviti z reakcijo? Nič čudnega, če tudi najinega zakonskega življenja ne vzameš resno. Po cele noči te ni doma”.

-“Prvo je skupnost”, je rekla, si slekla pižamo in se namenila v kopalnico.

-“Ti pa tvoja skupnost! Jaz si želim mirno zakonsko življenje. Za osebno srečo mi je in ne za kolektivno. Partija naj upravlja in vodi družbeno življenje, v zasebne zadeve pa naj ne vtika svojega nosu. Ljubezen med možem in ženo je sveta, je osebna. Na njej je zgrajena družina. Družina pa je celica, brez katere ni zdravega družbenega življenja”, je rekel in z očmi objemal njeno lepo telo.

-“Tvojim besedam se ne čudim. Te niso zaman pripravljali za duhovniški stan”, se je posmehnila. -“Jaz sem komunistka”, je rekla z žarom v očeh. -“Če ti življenje z menoj ne prija, se razidiva. Jaz ti niti minute ne bom zadrževala”.

-“Na to itak komaj čakaš, kajne? Zato prenočuješ v svoji pisarni na kavču. Vidiva se šele v partijski menzi pri kosilu. Včasih pa niti tam ne”, ji je poočital in si s prsti segel v lase.

-“Ko si bomo uredili svoj skupni dom, ga očistili nesnage in ga opremili po svojem okusu...”

“...bo tudi najina zvezda zasijala jasno kot sonce”, je rekel zasmehljivo in ji odrezal stavek. -“Prenočevala bi kljub prezaposlenosti lahko doma v postelji in se zares spočila. Navsezadnje imaš svoj avtomobil in šoferja, ki bi te zvečer po delu lahko pripeljal domov in naslednjega jutra prišel pote”.

-“Da nisi zopet ljubosumen”, je rekla s priprtimi očmi, iz katerih je silil posmeh.

Zadnje čase je bil zares zopet ljubosumen. Tokrat na Zdenka, ki se je že od jeseni dalje opletal okrog notranjega

ministrstva, kjer ničesar ni izgubil. Neko noč je pred zgradbo videl Zdenkov Fiat. Ljubosumen je potem dolge ure opazoval Darjina razsvetljena okna v tretjem nadstropju, se sprehajal sem in tja in si predočeval Darjino prešuštvo. Ko se je pozno po polnoči njena pisarna zavila v temo, si je slikal Darjo v Zdenkovem objemu in mislil, da bo od same ljubosumnosti znorel. Če bi mogel v zastraženo zgradbo, bi vdrl v Darjino pisarno in svojega ljubezenskega tekmeca pri priči zadavil. Brez moči in na smrt bolan se je potem zatekel v prvo gostilno in prišel v posteljo šele v jutranjih urah zbit duševno in telesno in pijan kot čep.

Ljubosumnost je bila njegova neozdravljiva bolezen, ki ga je grizla že prvo leto, ko sta se z Darjo spoznala. Tisto leto je šlo sploh vse narobe. Doma so mu zaradi 'komunistke' odrekli finančno podporo, vsled česar je moral opustiti nadaljnji študij. Preselil se je k Darji in živel od njene milosti, čeprav sama ni imela veliko. Ko je zaznal, da je Darji v gmotno breme, je pričel iskati službo. Ker ni imel nobenega praktičnega poklica, so mu povsod pokazali vrata. V veleblagovnici Triglav bi lahko bil za skladiščnika, a so premalo plačali. Poskusil je pri cestni železnici, kjer so nudili višjo mezdo. Ko je izpolnil vprašalno polo, so mu rekli, da ga bodo poklicali, čim bo kakšno mesto odprto. Proti svoji volji se je moral vrniti v veleblagovnico. Mesec dni je opravljal težaško delo, nakar so ga zaradi pomanjkanja dela odslovili. "Po eni strani je kar prav, da te povsod odslovijo, da na lastni koži okusiš, kaj se pravi biti siromašen in zapostavljen. Le na ta način boš zares spoznal malomeščansko lakomnost in sebičnost in postal naš z dušo in srcem", mu je rekla Darja, ko ga je videla vsega zagrenjenega. Kot da ga usoda ne bi dovolj tepla, je za praznike prispelo materino pismo. Mati mu je izlila na papir vso svojo žalost, katero ji je prizadel s svojim 'nepremišljenim korakom'. Pusti komunistko, s katero grešiš in se vrni k Bogu! Če me boš uslišal, bom zopet srečna, ti pa zopet moj najljubši otrok. Če ti je pa greh ljubši kot pošteno življenje, potem na mojo ljubezen in na gmotno podporo ne računaj več! mu je napisala med drugim. Njenemu Bogu, ki mu ga je ponujala za denar, se je samo pomilovalno nasmehnil. Pisma vendar ni raztrgal, ampak ga je shranil.

Ko se je nekega večera vrnil iz mesta, kjer je zaman stikal za delom, je v stanovanju zavohal tobačni dim. Pričakoval je, da mu bo Darja povedala, kdo jo je obiskal. Ta vendar svojega gosta z nobeno besedo ni omenila. Ko se je obisk še dvakrat ponovil, Darja pa zagonetno molčala, je postal ljubosumen. Nekajkrat je imel besedo na jeziku, da bi jo vprašal, kdo jo v njegovi odsotnosti obiskuje, a se je vsakokrat pravočasno premagal. Če ga zares ljubi, bo sama spregovorila, je mislil in čakal. Po njenem trdovratnem molku so se mu jela majati tla pod nogami. Ljubosumnost v srcu je rastle in mu zagrenila življenje. Ko je odšla v mesto, ji je skrivaj sledil, da bi vedel, kam gre in s kom se sestaja. Tudi na stanovanje je prišel ob različnih urah, da bi jo presenetil z drugim v objemu. Nek večer je potem le naletel na dva moška, ki sta se pravkar poslavljala. Starejši, postaven tridesetletnik z angleško pipico med mišje drobnimi zobmi, je imel kot vrstica ozke črne brke in vesel pogled. Mlajšemu, ki se je bril, bil zanemarljivo oblečen in bil slok kot preklja, je bilo kvečjemu dvajset let. Zvonimir in Ahac sta v moji celici, je rekla, ko sta odšla. Zakaj mi tega nisi že prej povedala? jo je vprašal. Komunisti svojega dela ne obešamo na veliki zvon, zato pa tem več delamo, je pojasnila. Ali niti fant ne sme vedeti, kaj počenja njegovo dekle? se je začudil. Pri nas se boš moral še marsikaj naučiti, je odvrnila in končala pogovor. Njemu pa se je odvalil težek kamen od srca.

Zdaj se je ljubosumnost zopet oglasila in mu kot lačna ujeta kljuvala srce. Da bi bil ta vase zaljubljeni domišljavec, ženskar in lepoteč zares le Darjin kolega, tega enostavno ni mogel verjeti. Neko sobotno jutro, ko Darje čez noč zopet ni bilo domov, ni več zdržal. Navsezgodaj se je oglasil pri njej v pisarni in jo zaprosil za denar, češ da mora v Celje. Darja je precej vedela, da je bil denar prazen izgovor. Dala mu je denar, a se od tedaj dalje iz njegove ljubosumnosti norčevala.

–"Nisem ljubosumen. Ljubezen stradam. To je vse", je rekel in ji skušal strgati pižamo iz rok.

–"Pusti me!" se je uprla.

–"Dvakrat sem popustil, tretjič ne bom več", jo je podrl na zofo.

–"Nehaj, divjak! Pozna bom. Četniki..."

- "Požvižgam se na tvoje četnike".

- "Pusti me! Ne boš me dobil. S silo me ne boš dobil", se mu je upirala in ga skušala ugrizniti v roko.

Divji od sladostrastja in užaljen v svoji moškosti je izgubil pamet.

- "Nesramnež! To je bilo popolnoma navadno posilstvo. Zaprla te bom", je rekla vsa zadihana in razkuštrana, čim jo je izpustil iz objema. - "Vedi, da si me zadnjič v življenju imel". Pobrala je pižamo in, videč, da sta jo med ruvanjem strgala, jo jezno zagnala vanj in zavpila: "Zverina, hujši si kot Badillo!"

- "Kakšen Badillo?"

- "Tisti fašist, ki te je hotel poslati v Gonars".

- "Kaj si imela z njim?"

- "Nič in vse".

- "Kaj se pravi, nič in vse?"

- "K njemu na stanovanje sem šla. Za tvojo svobodo sem moledovala. Če bi se mu zoperstavljala, bi te poslal v Gonars".

- "Prešuštnica!" je siknil in od same ljubosumnosti pozelenel.

- "Nobena prešuštnica", se je suho zasmejala.

- "Kaj pa drugega, cipa!"

- "Nikar me ne žali! Takrat niti poročena nisva bila. In četudi bi bila, kaj za to? Svojo partijsko dolžnost sem storila. Tovariša v smrtni nevarnosti sem rešila pogina".

- "In pospešila svetovno revolucijo, kaj ne?" je rekel sarkastično.

- "Če bi bil ti zaveden komunist, bi bil name in na mojo žrtev ponosen. Mlačnež si in polovičar, nevreden, da nosiš partijsko člansko izkaznico pri sebi". Odšla je v kopalnico, da se oprha.

- "V Sele pa kar sam pojdi! Tam jaz ničesar nisem izgubila. Sploh pa name ne računaj več! Midva sva končala. Najbolj pametno storiš, če ostaneš kar tam pri svoji materi in hodiš v cerkev", je rekla, ko je prišla oblečena iz spalnice, z vso močjo zaloputnila za seboj z vrati in odšla v službo.

-“Psica!” je zaklel in brezizrazno buljil v vrata, za katerimi je izginila. -“S fašistom je imela spolne odnošaje, vlačuga. S svojim telesom je kupila mojo svobodo. Kaj zato, če bi me Badillo poslal v Gonars. Na tisoče naših ljudi je bilo tam. Svojega življenja v taborišču verjetno ne bi izgubil. In četudi bi ga... Raje smrt kakor to, da je šla s fašistom v posteljo. Fej, kar gnusi se mi! Pri tem se niti ni žrtvovala zame - za svojega fanta, ampak za tovariša partijca. Zame se ne bi in če bi me potem Badillo poslal naravnost pred puške. Svojo partijsko dolžnost je storila, je rekla. In še ponosen naj bi bil na njeno “žrtev”, je mislil glasno in pljunil. -“To ni ljubezen. To je ideološka perversnost. Poštena dekleta, ki zares ljubijo in dajo kaj nase, si raje pogubijo življenje kot izgubijo svoje poštenje”.

Bilo je prvič, da svojega življenja in njegovega smisla zares ni razumel. Duševno razbolel se je znašel v prvi gostilni in si zvrnil tri fraklje žganja. Iz gostilne je odšel naravnost na avtobusno postajo in se odpeljal v Sele.

Bil je sončni dopoldan. Čez plavo nebo so drseli redki, kodrastim ovcam podobni oblaki. Jesen se je zaradi hladnih noči topleje odela in čez dan domišljavo razkazovala svoje bogato oblačilo z zlatorumenim nakitom.

Z mislimi vso pot pri Darji, Tine vseh teh naravnih lepot ni videl. Zunanji svet je opazil šele v Osredku. Avtobus je pravkar odpeljal s postajališča, on pa si je nenadoma zaželel, da bi iz Osredka pa do doma pešačil. Stopil je k vozaču, ga zaprosil, naj ustavi in izstopil.

Počasi je šel skozi vas, ki si še vedno ni opomogla od vojne. Osredok je bil med vojno bel. Vaški stražarji so nadlegovali partizane in ovirali osvobodilni boj, dokler partizanom ni zavrela kri. Prvi napad so belčki srečno odbili in partizanom prizadeli hude izgube. Šele pri drugem napadu, v katerem je sodeloval ves selški odred, je partizanom uspelo razdejati belo postojanko. V tem boju je zgorelo župnišče do tal. Župnika Musarja pa so partizani ujeli in ga obsodili na smrt.

Cerkvena vrata so bila še vedno razbita. Razbita okna na šolskem poslopju pa je oblast že popravila.

Osredok je bil kmalu za njim. Tine se je znašel na odprtem polju.

Čez polja in livade je vela lahna sapica. Ob cesti so se zibale pisane cvetice. V travi so godli črički. Visoko nad poljem je gostolel škranček. Kmetje so na polju pospravljali jesenske pridelke. Na senožeti nad vijugastim potočkom, zasenčenim z gostimi jelkami, je mlad pastir pasel krave in si glasno prepeval.

Zaradi Darje je bil tako razbolel, da ga kmečka idila okrog njega ni razvedrila.

V občinskem gozdu je krenil s ceste na bližnjico. Bila je izhrojena gozdna steza, po kateri se je nekoč s sovrstniki rad podil, se z njimi skrival ali se šel kakšno drugo deško igro. Po tej stezi je poleti hodil v senčni soteski podobno grapo, v kateri je dišalo po gobah in po preperem lesu, nabirat jurčke. Včasih jih je prinesel domov zvrhano košarico in jih poln ponosa dal materi. Mati mu je izbrala najlepši jurček, ga narezala v ponev, ubila nanj jajček in ga ocvrla. Jurčki z jajčkom so bili njegova najslajša malica, pa še sam si jo je za-sluzil.

V grabnu je videl mater z majhno deklico, ki sta nabirali jurčke. -"Jurčke nabirata", je nagovoril mlado ženo in pozdravil.

- "Dober dan!" je odzdravila žena prijazno. - "Letos jih je posebno veliko in lepi so", je rekla, se sklonila nad jurček in ga vtaknila v košarico.

- "In ti punčka? Pomagaš mamici?"

Deklica je samo prikimala.

- "Imaš rada jurčke?"

- "Rada", je odvrnila plaho in se skrila materi za krilo.

- "Tudi jaz jih imam rad. Ko sem hodil v šolo, sem jih zelo rad nabiral", je rekel ženi, pozdravil in nadaljeval pot.

Ko je stopil iz gozda, je pred seboj zagledal Sele, ki so se grele v zlatem jesenskem soncu. Vas je bila pred njim kot na odprti dlani, domača in prijetno vabljiva. Naselja že šest let ni videl. Niti od daleč ne, ko je bil v partizanih. Samo enkrat je stopil med domače hiše, pa še takrat ponoči, ko je prišel po gospoda Martina. Slika je bila tako lepa, da ga je vsega prevzela, obudila v njem mladostne spomine in mu priklicala solze v oči. Nad dolino je kraljeval selški grad. V

gradu in okrog njega so se med partizani in belimi vršili hudi boji. Posebno severna stena je bila zelo poškodovana. Grad je imel zgodovinsko vrednost in ga je bilo zares škoda. Ljudska oblast bi ga obnovila, če bodočih rodov ne bi spominjal na nekdanje tlačanstvo. Restavrirali ga tudi zato ne bodo, da bodo ruševine za vse večne čase spominjale potomce na veličastni narodno osvobodilni boj, ko so slovenski partizani zadali smrtni udarec narodnim izdajalcem.

Ko je bil še šolar, je z drugimi dečki na grajskem pobočju zobal črnice. Otroci so radi hodili na grajsko dvorišče in tam občudovali mogočne stebre in oboke ali bosonogi tekali po mrzlih betonskih hodnikih. Sredi dvorišča je bil vodnjak, tako globok, da mu niso videli dna. V njem je živel divji mož, ki je ponoči stražil grad in kidal gnoj iz grajskih konjušnic, podnevi pa spal. Sklanjali so se nad skrivnosti poln vodnjak in vpili v temno globino, odkoder sem jim je odzival divji mož in, posnemajoč njihove glasove (kar je bilo posebno smešno), se z njimi kregal, ker so ga motili v spanju.

Sele med vojno niso utrpele škode. Samo Majcenova domačija na koncu vasi je pogorela do tal. Majcenovi so bili zavedni Slovenci in zagotovo podpirali partizane, vsled česar jim je okupator zažgal hišo...

Ko je prišel mimo farne cerkve, je v zvoniku odbilo enajst. Cerkev se mu ni zdela tako mogočna kot nekoč, oba zvonika nižja in tudi udarci ure niso doneli tako glasno kot svojčas, ko so bili črni na vladi. V tej cerkvi so ga krstili. Ko je bil še majhen, je bil nekoč pri maši tako nemiren, da ga je oče doma zlasal, mati pa postavila na koruzo klečat. Pozneje je bil za ministranta. Materina želja je bila, da bi postal duhovnik. Gospod Martin mu je na njeno željo dajal za bodoči poklic prve napotke. Takrat še ni vedel, da sta se gospod Martin in njegova mati rada videla. Tega takrat niti razumel ne bi. Za materino prešuštvovanje je izvedel šele pri partizanih. Od svoje matere, ki je toliko dala na vero, bi vse prej pričakoval. Bilo je zares nezaslišano. Partija je vendar imela neizpodbitne dokaze.

Za materin spodrsrljaj je bil veliko kriv njegov oče, ki je imel mater bolj za služkinjo kot za ženo. Oče je ljubil zemljo, denar in oblast. To je bila njegova sveta trojica in ne tista,

ki so jo oznanjali v cerkvi. Zato je bil župan, imel dosti zemlje in denarja, vino pa mešal z vodo in si pri tem dopovedoval, da opravlja hvale vredno krščansko delo, ker s krščenjem vina zavira pijanost.

Poleg cerkve je bilo župnišče. Skozi onole okno pri kleti je tisto noč zlezel v klet. Če ne bi bilo Darje, ne bi šel po gospoda Martina. Bilo je prvič in zadnjič, da je ubil človeka, ki se ni mogel braniti. Tisto noč na svojo mater niti pomislil ni, čeprav je bil v neposredni bližini svojega doma. Podvig je bil le življenjsko nevaren. Gospoda Martina je dobesečno ugrabil Nemcem pod nosom. Spočetka je imel zaradi umora slabo vest in si dopovedoval, da je bil umor upravičen v interesu skupnosti, ki ji je gospod Martin zelo škodoval.

Mati je sedela v kuhinji za mizo v najbolj temnem kotu, zamišljeno žalostna in izgubljena. Čim ga je zagledala, ji je obraz zasijal od radosti, kot da bi ga obsijalo sonce. "Moj Bog, Tine! Moj zlati sin!" se je iztrgalo iz nje. Pohitela mu je nasproti. Od radosti vsa iz sebe ni vedela, kam s svojimi rokami. Ko ga je na kraju le objela in mu naslonila glavo na rame, je tudi že zajokala. Kar trgalo se ji je iz prsi; kot da bi hotela izjokati vso svojo žalost, vse hrepenenje po njem, vso neutešeno materinsko ljubezen.

- "Dolgo te ni bilo, Tine! Ko sem med vojno izvedela, da si pri partizanih, sem te noč za nočjo pričakovala. Vsak šum sem slišala pod oknom, misleč, da si ti. Ker te tudi po vojni ni bilo, sem izgubila zadnje upanje, prepričana, da si se mi izneveril in me zatajil. Vsaj po vojni bi lahko pogledal domov", mu je poočitala, in mu vendar že sproti vse očitke oprostila.

- "Zadržan sem bil, mama! Potem v Beogradu na tečaju in tudi drugače zaposlen. Kako ti gre, mama? Si zdrava?"

- "Kaj mi pomaga telesno zdravje, ko me je pa življenje duševno strlo".

- "Vem, mama! Že svojčas sem slišal. Oče pač ni maral razumeti novih časov".

- "Umoriti ga kljub temu ne bi bilo treba. Tvoj pokojni oče ni bil noben vojni hudodelec".

- "Oče nam je veliko škodoval".

- "Ne smeš vsega verjeti! Sedemnajst trupel so takrat izkopali in jih razstavili pred občinsko hišo. Nekateri nesrečneži

so bili tako iznakaženi, da jih niti najbližnji svojci niso mogli prepoznati. Tudi tvojega brata so pred smrtjo strahotno mučili. Rude je umrl mučeniške smrti”.

-“Kdo ga je mučil?”

-“Česnov Nace in Gabrov Rok iz Starega mesta”.

-“Ta dva sta bila po surovosti že pred vojno razvpita. Pač rojena zločinca. Partizani svojih političnih nasprotnikov nismo mučili. Tega partija ni dovolila. Če se je kdo spozabil, so ga kaznovali. Včasih celo s streljanjem. Preiskavo bo treba izvršiti in krivca kaznovati”

-“Kdo jo bo izvršil? Rok, ki je pri OZNI? S preiskavami tvojega očeta in brata, gospoda Martina in drugih nesrečnejev ne boste obudili k življenju”.

-“Pravici bo pa le zadoščeno”.

-“Pravico so v tej vojni križali. Vrana vrani pa tudi ne izkljuje oči, Tine! Nace je zdaj predsednik selške delovne zadruge. Kmetje ga sovražijo. Tega zločinca nihče ne bo kaznoval. Roka pa še manj”.

-“Kje je Mira?”

-“Tvoja sestra je na koncu vojne pobegnila na Koroško. Pošte od nje nisem prejela, ker nova oblast vso pošto iz inozemstva prestreže. Pač pa sem slišala, da je bila Mira spočetka v Spitalu v begunskem taborišču, lansko leto pa se je izselila v Argentino”.

-“Še te sramote nam je bilo treba. Miri bi človek prisodil več pameti”.

-“Zdaj sve z Mojco sami”.

-“S kakšno Mojco?”

-“Rude se je med vojno poročil. Prosenovo Mojco iz Zasavja je vzel. Mojca ima hčerkico, ki se je rodila po očetovi smrti. Moj Bog, koliko nepotrebnega trpljenja in koliko žalosti je na tem svetu! Vse samo zaradi ljudi, ki se ne marajo razumeti. Vsak tira svojo pesem, pri nasprotniku pa vidi samo slabe strani. Vojna in bratomor sta nam prinesla toliko nesreče, da je z vsem bogastvom tega sveta ne bi mogli odkupiti. Tudi gospoda Martina so umorili, čeprav je hotel vsakemu dobro. Trije partizani so prišli ponj sredi noči. Farovski hlapec Jaka,

ki spi v čumnati poleg konjušnice, jih je videl. Dva partizana sta ostala na verandi za stražo. Eden je zlezal skozi kletno okno v župnišče. Žepno svetilko je imel, s katero si je svetil najprej v kleti, potem pa zgoraj na hodniku. Vse to je Jaka videl na lastne oči, izpovedal in potrdil z lastnim podpisom. Jako je bilo tako strah, da si do belega dneva ni upal iz konjušnice. Kakšne četrte ure pozneje se je partizan vrnil iz župnišča. Ne skozi kletno okno, ampak kar skozi večna vrata. In z njim nesrečni gospod Martin. Partizani so z gospodom Martinom naglo zavili okrog hlevov in se skozi sadovnjak namerili naravnost proti občinski gmajni. Od tiste noči dalje gospoda Martina nobena živa duša ni več videla. Ljudje pravijo, da so ga partizani odgnali v občinski log in ga tam umorili. Njegovega groba doslej nihče ni našel. Ali o tem zločinu nisi ničesar slišal? Partizani so ta umor razbobnali po vsem okraju in gospoda Martina ožigosali za narodnega izdajalca, čeprav nesrečni človek nikomur niti lasu ni skrivil na glavi in spočetka celo partizane zagovarjal.

- "Slišal sem".

- "Popoldan bova šla na pokopališče, da ti pokažem očetov in Rudetov grob".

- "Prav, mama!"

Tedaj je vstopila Mojca. V desnici je imela košarico z jurčki, z desnico držala svojo hčerkico za roko. Ko je zagledala Tineta, ga je začudeno pogledala.

Nič manj začuden ni bil Tine. - "Midva sva se pa danes že videla", se ji je nasmehnil in ji ponudil desnico.

- "To je Tine, tvoj svak, o katerem sem ti že pripovedovala", je rekla mati Mojci.

- "Jurčke sva prinesli z Lidijo, polno košarico", je rekla Travenici, dala Tinetu roko, a jo takoj odtegnila. Ostala je hladna in zadržana, se okrenila od njega in postavila košarico z jurčki na mizo.

- "Ko sem bil majhen, sem jih tudi jaz rad hodil nabirat. Mama mi jih je vedno ocvrla z jajčkom. Kajne, mama?"

- "Ti jih bom pa še zdaj. Mojca in Lidija ti boste pa pomagali", je rekla mati.

-“S to jedjo mi boš zares ugodila, mama!” je rekel in se nasmehnil Mojci, ki pa se zanj in za njegove besede ni dosti zmenila.

Mojca je bila tudi pri kosilu redkobesedna in na Tinetova vprašanja le prisiljeno odgovarjala. In ko jo je tašča povabila na pokopališče, kamor je vedno rada zahajala, se je izgovorila na glavobol in ostala z Lidijo doma.

-“Ali je Mojca tako resna in vase zaprta?” je vprašal Tine mater spotoma na pokopališče.

-“Ali naj se raduje, Tine, potem ko so ji komunisti umorili moža in ji uničili življenjsko srečo?”

-“Jaz nisem kriv, da bi se name držala”.

-“Pa ljudje tvojih nazorov, kar zadostuje, da ti ne zaupa. Tega ji ne smeš zameriti. Vem, kako čuti, ker to tudi sama doživljam. Bolečina je prisotna noč in dan. Kadar mi je posebno hudo, se zatečem na pokopališče in na grobovih v molitvi in v pogovoru z rajnimi iščem uteho in duševno okrepčilo. Najprej sem molila in se jokala samo na enem grobu, potlej na dveh, in če bi vedela za grob gospoda Martina, bi se na treh. Bog ve, kje so ga umorili in kje trohniijo njegove kosti”. Mati je potegnila iz rokava robček in si obrisala solze.

-“Vojna je uničila veliko slovenskih družin, mama! Pri partizanih sem videl veliko hudega. Fašisti so v vaseh, ki so podpirale partizane, postrelili vse moške, ženske in otroke odgnali s seboj, vas pa oplenili in zažgali”, je rekel Tine materi v tolažbo.

-“Nad tistimi so se znesli tujci, moje so umorili naši lastni ljudje”, je rekla mati trpko. -“Najprej sem molila zate in za tvojo srečo, Tine, ki si mi bil izmed vseh otrok najbolj pri srcu. V grobu sicer nisi bil kot so zdaj ti trije, vendar le malo manj kot mrtev. V molitvi sem iskala tolažbo in prosila Mater Božjo, da ti pokaže pravo pot in te vrne v moje naročje.

-“Jaz te nikoli nisem zatajil, mama! Vedno sem te ljubil in si želel tvojo bližino”.

-“Če bi me zares ljubil, bi prišel domov. Če že med vojno nisi upal priti, pa vsaj po vojni”.

-“Oče je kriv, ker me ni maral razumeti”.

- "Oče te brez vzroka ni vrgel iz hiše. Če tvoje dekle ne bi bila komunistka, bi bilo vse prav, komunistov in brezbožcev pa on ni obračunal".

- "Ljudje nismo enaki".

- "Zaradi dekleta si celo študij zanemaril. Ali boš sploh kdaj doštudiral?"

- "Meni ni treba več študirati. Med osvobodilnim bojem sem si pridobil toliko zaslug, da mi ne bo treba več nazaj v šole. Ljudski sodnik sem, delo lahko, zaslužek odličen".

- "Kaj pa tvoje dekle? Niti za njeno ime ne vem".

- "Darja je na notranjem ministrstvu. Zelo važno politično funkcijo opravlja. Veliko odgovornejše delo kot je moje. Cel osebni avtomobil in šoferja ima na razpolago".

- "Avtomobil, s katerim se niti k meni na obisk ne more pripeljati. Ali se ne bosta poročila? V grehu vendar ne bosta živela".

- "Z Darjo sva že poročena".

- "Kje sta se pa poročila? V cerkvi zagotovo ne".

- "Na ženitovanjskem uradu, mama! Pred uradnikom in dvema pričama".

- "Ali me zato nisi povabil na poroko?"

- "Nisem hotel žaliti tvojih verskih čustev".

- "Ali pa narobe, Tine! Mene si se sramoval, ker sem nazadnjaška. Zakoni brez božjega blagoslova se ne obnesejo. Kaj pa otroci, če vama jih bo Bog naklonil? Kako jih bosta vzgojila, ko pa nimata vere?"

- "To so filozofska vprašanja, mama, ki jih ti ne razumeš!"

- "Vere ni treba razumeti, Tine! Z Bogom se vsakdo lahko pogovarja. Bog je tako moder, da razume vsako še tako preprosto bitje. In čim preprostejši in čim skromnejši je človek, tem raje ga ima".

- "Kdo pa je zažgal Majcenovo hišo?" je vprašal, da se znebi neprijetnega razgovora, ko sta prišla mimo Majcenove domačije.

- "Partizani".

- "Partizani?! Jaz sem pa mislil, da so Majcenovi bili na naši strani".

- "Selani smo bili samo prvo leto za partizane".

- "Zakaj pa pozneje ne?"

- "Ker so kar čez noč in brez vzroka jeli izginjati dobri ljudje, ki nikomur ničesar hudega niso storili".

- "Nekaj pa že. Za prazen nič jih naši ne bi kaznovali".

Mati na njegovo pripombo ničesar več ni rekla, samo glavo je povesila in se zaprla v svojo veliko žalost. Šele ko sta prišla iz vasi, se je zopet oglasila, in prekinila dolg molk. - "Tudi to polje je bilo naše", je rekla. - "In oni travnik tam. Prav do Strletovega gaja. Travnju so vse vzeli. Meni so pustili samo tri orale zemlje, vrt in sadovnjak, ker je bilo to že prej name zapisano.

- "Zemlja bo odslej skupna last"

- "In skupnost jo bo obdelovala, kajne?"

- "Kaj je narobe s skupnostjo?"

- "Nekaj pa že, ko pa ni kruha. Ostani kak teden doma, pa boš videl! Oblast se na vse pretege trudi, da kmetom podseka korenine. V delovno zadrugo jih sili. Mladina pa itak beži v mesta, kjer je lažji in boljši zaslužek. Kdo nam bo le kruh prideloval?"

- "Traktorji in kombajni, mama! Kot v Sovjetski zvezi, ki nam je za vzor".

- "Tam baje ni kruha. Odkar so umorili carja, so ljudje lačni in siromašno oblečeni".

- "To trdijo samo sovražniki socializma".

- "Delovno zadrugo v Selah so že ustanovili. Traktorjev in kombajnov pa od nikoder. Samo na seje hodijo, sejejo pa nič. In tam, kjer ne sejejo, tudi ne žanjejo. Predsednika pa so imeli že prvi dan. Česnovega Naceta. Prav to barabo so morali postaviti za predsednika, ki je nosil nacistično zastavo po Selah, ko so prišli Lahi k nam in zahteval, da bi Sele priključili k rajhu".

- "Čim bodo naši kmetiči in bajtarji zaznali, kako koristno je skupno obdelovanje zemlje, kjer z enim samim traktorjem opravijo v enem dnevu več dela kot kmetje cel mesec, se bodo že spametovali", je rekel. Po materinih besedah je sklepal, da je bilo podeželje kljub naglemu napredku še vedno trdno v

farovških rokah in da čaka partijo še veliko dela, preden bo socializem tudi na vasi zmagal. V svoje misli je bil tako poglobljen, da niti ni opazil, kdaj sta z materjo prišla na pokopališče.

- "Tukaj sta pokopana, drug poleg drugega," je pokazala mati na grobova, ki sta bila skrbno negovana, bogato okrašena z vrtnicami in z astrami, na vsakem lesen križ s pokojnikovo sliko. - "Najprej smo pokopali tvojega očeta, petnajst mesecev in tri dni pozneje pa Rudeta. Z Mojco sva bili že dvakrat pri kamnoseku, da bi naročili kamnit spomenik, a za zasebnike trenutno ni materijala. Resnica bo drugje. Travnovi smo pač sovražniki ljudske oblasti. Družbeni izvržek brez vsakršnih pravic. Za takšne pa ni nagrobnih spomenikov".

- "Na tej strani poleg svojega moža bom pa jaz počivala, kadar me bo nebeški Oče poklical k sebi", je povzela mati, ker Tine ničesar ni rekel in mu dala dve svečki. - "Kar ti ju prižgi, ki si prvič na grobovih! Za vsakega eno. Jaz bom pa medtem molila. Ti itak ne moliš. Škodovalo ti ne bi, če bi. Ko si bil majhen, si zelo rad molil in k maši si hodil z menoj".

Preden je prižgal svečki, mu je dala še eno, rekoč: "Ta bo pa za gospoda Martina, ki bogvekje spi svoje večno spanje".

Prižgal je samo dve sveči, s tretjo v roki pa stal za materjo, ki je z molkom navitim okrog zapestja klečala pred groboma in v tihi molitvi premikala ustnice.

Tine se je oziral po bližnjih spomenikih in se dolgočasil.

Mati se je končno le dvignila, si z dlanjo očedila kolena, poravnala cvetice na grobovih in se še enkrat pokrižala.

- "To svečko bova pa kar na župnikovem grobu prižgala", je rekel in študiral učinek svojih besed na materinem obrazu.

- "Na grobu gospoda Martina? Ali ti veš, kje je njegov grob?" je hlastnila in ga začudeno gledala.

- "Vem, mama! Prav tam je, kjer ga je domneval farovski hlapec Jaka. Okoliščine župnikove smrti mi niso neznane. Jaz osebno sem ga pospremil na njegovi zadnji poti. Gospod Martin me je pred svojo smrtjo prosil, naj ti pokažem njegov grob in te v njegovem imenu naprosim, da bi zanj skrbela, prižgala na dan rajnih na njem svečo in se ga spomila v molitvi".

- "Nesrečni otrok, pa menda nisi eden tistih, ki so ga..."
Mati zadnje besede ni mogla izgovoriti.

- "Ozadije župnikove smrti je preveč zapleteno. Tega dogodka se ne spominjam rad. Zraven sem bil in župniku po svojih močeh lajšal duševno trpljenje".

- "In vse to je nesrečni človek prav tebi naročil?" Mati je bila tako iz sebe, da je le malo manjkalo pa bi zahlipala.

- "Meni je naročil. Pojdiva k njemu!"

Šla sta vstric in vso pot zamišljeno povešala glavo.

- "Farovski Jaka ima prav. Župnika smo zagrebli v občinskem logu. Njegov grob je na lepem, zvišenem kraju, jama tako globoka, da živali ne morejo do trupla. Za vse to sem jaz poskrbel", je spregovoril Tine šele, ko sta stopila v log.

- "Za vse sem poskrbel, mama! Tukaj smo ga pokopali", je pokazal, ko sta prispela na kraj in obstala na zgornjem koncu jase med bukvijo in dvema jelkama. Grob se je kljub letom, ki so medtem minila, jasno odražal od svojega okolja. Bila je lahna vzpetina, na njej dva velika kamna.

- "Na lepem kraju, ali ne?"

Mati je samo odsotno prikimala.

- "Jaz sem izbral ta prostor".

- "Ali so ga mučili?"

- "Niso. Župniku niti groba ni bilo treba izkopati, kot je bilo to pri partizanih v navadi. Dva tovariša sta opravila težaško delo".

- "Ali je gospod Martin zelo trpel?"

- "Župnik je bil ob svoji smrtni uri zelo miren, je ves čas molil in šel vdano in izmirjen s svojim bogom v smrt".

- "Ali si bil tudi ti med tistimi, ki so prišli ponj v župnišče? Navsezadnje si bil ti tisti, ki je splezal skozi kletno okno v hišo.

- "Da, jaz sem bil, mama! Vse se je zgodilo po višjem naročilu. Jaz sem bil le nepomembni izvrševalec višje zapovedi. Gospod Martin je bil obsojen na smrt, treba ga je bilo likvidirati. Zaradi njegovega narodnega izdajstva bi se še kakšen norec lahko nad njim znesel in ga pred smrtjo trpinčil. Zato sem šel jaz ponj. Imel sem vtis, da mi je bil župnik

hvaležen, ker sem mu lajšal predsmrtno trpljenje. (Tine ni opazil, kako zelo je njegova mati trpela in se le s težavo premagala, da ni zaihtela). Prosil me je, naj ga ne zakopljem kot žival, ampak naj ga položim na hrbet, mu navijem rožni venec okrog zapestja in stisnem brevir v roke. Srečo v življenju mi je želel in duševni mir in me objel in poljubil. Potem je mirno stopil k svojem grobu, poleg njega pokleknil, se pokrižal in molil. Kakšno minuto pozneje sem slišal strel. Gospod Martin se je brez glasu zvrnil v jamo. Ko sem pozneje z žepno svetilko posvetil v jamo, je bil že negiben. Stopil sem za njim v jamo, okrenil truplo na hrbet, mu sklenil roke na prsih, poravnal rožni venec, ki mu je zdrknil z zapestja in mu položil brevir na srce. Ko smo ga zakopali, sem zvalil na grob ta dva kamna".

Okrenjen h grobu Tine ni videl materinega duševnega trpljenja. Njegova izpoved jo je tako zelo bolela, njeno srce tako burno utripalo, da jo je dušilo in da se niti jokati ni mogla.

Ko se je Tine izpovedal, se mati dolgo časa ni ganila. Samo trepetala je in hlastala za zrakom. Potlej je le bruhalo iz nje.

–"Moj Bog, Martin, takšnega udarca si kljub najinemu grehu nisva zaslužila!" je kriknila, se z rokama zgrabila za glavo in omahnila na grob. S prsti je grebla peščeno zemljo, kot da bi se hotela dokopati do župnikovega trupla in nekajkrat boleče zastokala. Šele po dolgem času se ji je duša toliko sprostila, da je lahko zaihtela. Ihtela je pretresljivo, vmes tožila in se le postopoma pomirila.

Ob pogledu na njeno trpljenje Tine ni več dvomil, da njegova mati ne bi bila župnikova ljubica, ki je nekoč podlo varala svojega zakonskega moža in sramotila svoje otroke. Ta trenutek jo je tako preziral, da ni čutil nobenega pomilovanja do nje, kaj šele da bi stopil k njej, jo dvignil k sebi in ji povedal nekaj tolažilnih besed. Stal je nepremično za njo in z napol priprtimi očmi strmел slepo nekam v daljavo.

Po dolgem času se je le izjokala, si obrisala solze z lic in posušila oči in vstala.

–"Martin si nasilne smrti ni zaslužil. Bil je dober človek, ki je skušal razumeti vsakega človeka. Za vsakega je imel lepo besedo. In vsakega, ki se je zatekel k njemu s svojimi skrbmi, je znal potolažiti. Samo krivico je sovražil. In za



Adriana Omahna: "Pokrajina" - Olje - 40 x 50 cm.

spravo se je boril, da bi se naši ljudje med seboj razumeli in opustili bratomor", je govorila počasi in premišljeno.

- "Oh, moj zlati Tine, če bi ti vedel, kako me to boli!" je zavzdihnila, stopila k njemu in mu ovila desnico okrog vratu.

Bilo mu je tako nerodno, da ni vedel, če ji naj vrne objem ali pa jo odrine od sebe. Navsezadnje mu je bila mati, ki ga je rodila, se zanj bala in ga ljubila. Ampak zakaj je morala globoko pasti? Zakaj? Neodločen potlej ni storil ne eno in ne drugo.

- "Njegovo zadnjo željo bom vestno izpolnjevala. Prav do svoje smrtne ure se bom zatekala k njemu po tolažbo in nasvet. (Na očetov in Rudetov grob pa ne, je mislil Tine z mržnjo). Šipkov grm mu bom posadila na grob in rdeče vrtnice, ki jih je izmed vseh cvetic najbolj čislal", je rekla bolj sebi kot njemu. - "Gospod Martin je bil zelo vesten dušebrižnik. Bogu je služil z vsem svojim bitjem. Zaradi Njega je celo svoje dekle pustil".

- "Dekle!?" Tine je nagubal čelo in mater ošinil z mrkim pogledom.

- "Jaz sem bila njegovo prvo in zadnje dekle. Najino ljubezen sva tako skrbno prikrivala, da nobena živa duša ni vedela zanjo. In če Martin ne bi umrl nesrečne smrti, bi jaz odnesla skrivnost, ki jo nosim že več kakor pol življenja v srcu, s seboj v grob. Martin je bil edini fant, ki sem ga v svojem življenju ljubila. Travna sem spoštovala, mu bila zvesta, mu rodila otroke in jih vzgojila v katoliški veri, ljubila ga pa nikoli nisem".

- "Le kako si mogla, mama? Vajino ljubezensko razmerje ni bilo nobena skrivnost. Ljudje so vaju opravljali, obsojali bolj tebe kakor župnika, ki si bila navsezadnje zakonska žena in mati treh otrok. Takrat me je bilo tako sram, da nisem vedel, kam bi gledal", je rekel pikro in z očitkom.

- "Ljudje zelo radi opravljajo in si izmišljajo laži. Ko sva se s Tinetom shajala, še ni bil v bogoslovju. V gimnazijo je hodil in gospodarske vede je hotel študirati. V Zagrebu. Ko bi končal študij, bi se vzela. Te sreče nama Bog vendar ni naklonil".

- "Če tvojemu fantu ne bi bilo bolj za bogoslovje kakor zate, te ne bi pustil".

- "Njegova mati, ki ga je imela popolnoma v svoji oblasti, ga je zmedla. Na smrtni postelji ji je moral priseči, da bo postal duhovnik. In prav tisto nesrečno poletje sem z njim zanosila".

- "Ali Martin ni vedel, da si bila noseča?"

- "Ne".

- "Zakaj mu nisi povedala?"

- "Premlada sem bila in neizkušena, vzgojena s šibo. Očeta sem se bala. Šele ko je bilo prepozno, sem zaznala, kako nes-pametno sem ravnala. Martin mi je mnogo let pozneje, ko sem mu zaupala svojo skrivnost, povedal, da bi se med nama vse srečno izteklo, če bi se mu takrat zaupala. Niti po Travnovi tragični smrti se nisem zatekla k njemu. Šele ko so naši Rudetovo iznakaženo truplo, se je v meni dokončno zlomilo. Odhitela sem v župnišče in Martinu prav vse povedala".

- "Kaj pa se je zgodilo z otrokom? Ti vendar nisi splavila".

- "Tega greha ne bi bila zmožna nakopati na svojo glavo. Travnica, ki me je rad videl, sem vzela in mu otroka enostavno podtaknila. Predvsem zaradi svojega očeta, ki sem se ga bala in da bi mu prihranila sramoto. Traven nikoli ni izvedel, da sem imela otroka z drugim".

- "Mama, kaj govoriš? Je to mogoče? Jaz da bi bil...?"

- "Da, Tine! Ti nisi Travnica".

- "Potemtakem je gospod Martin vedel, da sem jaz njegov sin, ko sem prišel ponj in ga prignal sem".

- "Da, Tine! Vedel je".

- "Moj Bog, mama!" je dahnil, objel mater, jo dolgo časa zadržal v svojem objemu in rekel: "Mama, jaz te nikoli več ne bom zapustil!"

Četudi ji Tine ničesar ne bi rekel, ji je njegov ljubeči objem povedal, da je Bog uslišal njene molitve in da ji ne bo treba sami hoditi na župnikov grob.

Na jaso je legal mrak. Vetrič se je pomiril. Ozračje je bilo tako spokojno, da noben listič ni zašelestel. Iz gozda je vel prijeten hlad. V bukovi krošnji nad njima je slavček uglasil svojo večerno pesem in z njo hvalil Stvarnika.

TRIJE ODLOMKI IZ DNEVNIKA LETNIH ČASOV

VRNITEV V POMLADNO POLETJE

O,
zemlja ljubih src - Slovenija!
Objel sem te, kot se objame mati
iz dednih tkiv
in iz krvi rodov.

Po petdesetih letih.

Smel sem stati svoboden
na svobodnih tleh domov,
s ponosom,
vstalim iz hotenj Nebà.

Še zmeraj ti krasí glavó gorá
Lepota.
Sočna prsa valovijo
v poljá in griče
do obal morjá.

In grozdi za vesel opoj zorijo
še zmeraj.

Trud ti je poltí belina
še zmeraj.
V tvojih se očeh modrost zrcali.
Zmeraj še srcá tkanina rdeča je -
pogum mu je za os.

Na klopci tam v Otočcu sva sedela
in luna mi je tebe razodela,
kar si skrivála dnevu,
pege ran.

Zazrla si se tiho v reko spečo.
"Poglej," sem vzkliknil,
"staro noč blestečo!
Ne sme te biti dni preteklih sram."

Mar nismo vsi, ki mar nam je svobode,
zedinili roké za njen objem?
Mar ne prekuje jekla
spon zablude

zadoščanje - v svobode diadem?

"Poglej, kako zna lipa z grčo rasti!"
V šepet ta moj si se nasméhnila.
Zlatà solzó sem čul na Krko pasti
in vetra zvest pripev

"Slovenija..."

VRNITEV V ADVENTNO JESEN.

To pesem s strun popotniških Slovence
mi morajo vsi tisti oprostiti,
ki jim je križ v meglah sveta ugasnil.

Kako zemljó bi mogel pozabíti,
ki krona jo krasí iz cerkvic venca,
v oboke, kjer doni sozvočja glas?

Kot da bi v naši majhni domovini
sam Véliki Umetnik zasnovál
z rokó človeka-ustvarjalca Hiše,
da v njih bi v vidnem stvarstvu kraljeval:
človeku
in njegovi zgodovini,
ki jo med smehom in solzámi piše -

nedaleč od zvonov v vrveh zvonika,
kjer najde svojo pesem tudi krik.

Tako mehkó, tako močno donijo
zvonov slovenskih orgle, da valovi
še pljuskajo v tujino
po vrnitvi.

Ne tožim.
Mar pod strop v snoví tramovih
ne niha svet
od združevanj k ločitvi?
Le duh za večnost sklada melodijo.

Vi vsi,
ki vam je križ v meglah ugasnil,
prislúhnite
slovenskih cerkvic harfam:
v rokáh gorá, planin, dolin in gričev
pojo -
o večnosti Vstajenja, priče.

Prislúhnite!
To niso mrtve basni.
Njih trden zvok me spremlja,
ko mornar po tujem morju
spet imam broditi.

Njih zvok spreminja noč
v jesenski svit.

O VRAČANJU, KI JE KOT ZIMA

Zaupal bom, kar čujem šepetati
morjé od Trsta do goriških brd,
ko vrača se na Krasa kamen trd,
ko vrača se in hoče tu ostati.

V šepetu skrita je beseda "mati",
in vrača se na pesek, vrača se,
le vrača se, nikdàr ne vrne se -
ker morju ni še dano praznovati.

Zaupal bom še to: iz upa molim.
Pravičnosti Ljubitelj ve za bol
na komaj zraslih časov brazgotinah.

V nočeh brezsanjskih Božjega se Mlina
kolesa z dalj glasé enakomerno.
Morjé odlaga vmes šepet na čer.

Opomba: vse tri pesmi temeljijo na pesnikovem obisku domovine po petdesetih letih vsiljene odsotnosti.

BOG, NARAVA IN ČLOVEK

"Bila je prava luč, ki prihaja na svet in razsvetljuje vsakega človeka. Na svetu je bila in svet je po njej nastal, a svet je ni spoznal. V svojo lastnino je prišla, toda njeni je niso sprejeli. Tistim pa, ki so jo sprejeli, je dala pravico, da so postali božji otroci, vsem, ki verujejo v njeno ime in se niso rodili iz krvi ne iz poželenja mesa ne iz volje moža, ampak iz Boga..." (Jn 1, 9-14).

Naj bo odlomek iz uvoda Janezovega evangelija moto tega razmišljanja: nekako čutim, da je v teh besedah skrito pravilo vsakega odnosa do sveta, najprej *mojega* človeškega odnosa navzven v moje okolje, in nato navznoter, do Boga.

Zakaj uporabljam besedi - kot sta "navznoter" in "navzven"? Samo zaradi tega, ker imam kot živo biološko bitje občutek, da gledam, poslušam, tipam, okušam in voham svet, ki je zunaj mene, sem kot nekakšna antena v okolje; odnos do Najvišjega pa doživljam predvsem kot odnos do nadčutnega, v resnici ga lahko doživljam samo v samem sebi, torej nekje "znatraj" svojega telesa.

Trdim da sta dva odnosa v nekem sorazmerju, se lahko spreminjata, sta v dinamičnem nihanju, skratka, da nista nikoli nekaj statičnega. Vmes tega "zunaj" in "znatraj" lebdi moja *zavest*, ta pa je spet rezultat obeh odnosov, posledic nihanj, ki so moji odzivi na okolje: nagonskih teženj, mojega počutja in miselnega procesa, ki je spomin in znanje...

Temelj zavesti dojemam kot neko nihajočo in dinamično opno, stično točko med neznanim notranjim in možnim znanim in zunanjim svetom.

Verjetno večina ljudi zanima samo zunanji svet, ta ima možnost čutnih zaznav; mene pa zanima tudi notranji in

neznani svet, tu ni več čutnega, navidezno obstaja neprodirna stena, kot v megli.

Notranje neznano v samem sebi žal ni samo tisto, kar je transcendenčno, torej Najvišji, Bog, ampak je še mnogo drugega, je moje *nezavedno*, ogromna skladovnica pozabljenih velikokrat slabih spominov, potisnjenih želja in nagonov; ti pa nas pogojujejo takšne, da ne moremo biti drugačni kot *sebični*.

Na primer: Kaj mi pomaga, če sem razumsko nesebičen, če pa sem telesno sebičen.

Vsekakor doživljam sebe kot zelo sebično bitje, saj gre vse zunanje in notranje skozi mojo lastno zavest in jo doumevam kot svoj jaz: prepričan sem, da nič drugega na svetu ni bolj resničnega kot sem *jaz sam*. Toda: ali je *jaz*, ki ga tako obožujem, v resnici sploh realen? Ta jaz je vendar eno samo nihanje brezštevlnih stanj med zunanjim in notranjim, ni statičen, je razdrobljen in nenavadno različen z mnogimi podobami.

Hkrati pa bo moj odnos navzven in navznoter zgrajen prav iz tega labilnega *jaza*, te nedoumljive opne človekove zavesti. Človekova zavest je resnično nekaj skrivnostnega, sposobna je silovitih preskokov in stanj. Od nezavedne sanjske zavesti in fantazijske zavesti se usmerja predvsem navzven, usmeri pa se na vse, kar je sploh mogoče. Naši čuti namreč niso nič drugega, kot nekakšne antene navzven v materialni svet, ti pa neprestano, kadar ne spimo, sporočajo dražljaje možganskim centrom, jih razvozljavajo, prebirajo in vrednotijo: tu je naš razum; hkrati iz mojega nezavednega prihajajo dodatne skrite informacije, velikokrat niti do samega razuma, ampak se vse lahko dogaja še vedno na čustveni ravni, torej še vedno na nezavednem. Zavest je včasih lahko usmerjena v drugo smer, toda vsak trenutek pripravljena, da se vključi v drugačen proces informacij in da začne ponovno razsojati, če pride do nepredvidnega. Največkrat zato mislimo, da sta naš razum in naša zavest eno in isto. Razum doumeva in razsoja, da je svet *resničen*. Brez razuma ni ničesar človeškega. Razum je potreben in dober.

Lahko bi rekli, da smo kot človeška bitja usodno in tragično privezani, dobesedno zasidrani navzven in da je naša zavest večino časa zgolj sužnja informacij zunanjega okolja - tudi naše nezavedno je večinoma zgolj skladišče podatkov, spo-

minov, ki sem jih dobival od zunaj. Naša telesa, v katerih nedvomno z našo zavestjo bivamo v obdobju od spočetja do prenehanja njihovih vitalnih funkcij, so pač stoooodstotno iz materije, iz snovi torej, ki jo črpamo tako kot druga biološka bitja na tem planetu iz svojega okolja. Nabiranje, hranjenje z energijo in obnavljanje je mukotrpna stvar vse od trenutka, ko je to telo iz dveh celic, moške in ženske, ki so nam jih darovali starši, začelo svojo rast z eno *samo* celico, polno genskih podatkov. Iz tega, če se ne zgodi kaj nepredvidenega, nastane edinstveno telo z bilijoni celic in vsaka od njih ima svojo določeno vlogo - pri vsem tem pa potrebuje stalni dotok energije.

Čudovita in nekaj milijard let je stara dolga pot enoceličnega bitja, ki se je čudežno začela na Zemlji! Ta pot ni bila nikoli prekinjena. Neštetokrat je bila sicer skrčena po nešteti osebkih za kratek čas za eno samo celico, toda ta spet bogatejša z novimi informacijami. En osebek ni nič, šele povezani osebki so enota, vrsta, pleme, skupnost.

Lahko bi rekli, da je Stvarnik že v prvo celico na tem planetu položil vso njeno bodočnost, vso vednost o tem, da bo nekoč služila tudi vrhu stvarstva, človeku, ko je prišel njegov čas...

Sem torej *jaz* to telo, hočem reči, sva *jaz* in moje *telo* eno in isto? To moje telo je staro par milijard let in zdaj mora, kako strašno in skrivnostno, dokončno umreti? Če premišlujem o tem, obrnjen samo navzven v ta snovni svet, bi skoraj moral pritrditi temu tako. Je sploh kaj drugega kot ta svet? Saj drugega niti spoznati ne morem, vem samo, da so moji čuti velikokrat borni in omejeni.

Gledam in ne vidim... Poslušam in ne slišim... Tipam in ne občutim... okušam in ne morem okusiti...

Dobro čutim, kako so moje telo in njegovi čuti krhki, ranljivi, da sproti razpadajo; zdaj sem še mlad, zdrav, krepak, srečen in vesel, toda vem, da bom nekega dne, prej kot slej, moral umreti: zamesena glina, ki razpade v prah... Kje je razumska rešitev?

V znanosti? Toda tudi najsodobnejša znanost nas uči, da nad svetlobno hitrostjo ni ničesar, kar bi bilo mogoče zaznavati in to veselje je kot nekakšna vase zaprta vreča, v kateri sicer

lahko dodobra spoznamo zakonitosti, pa najmanjše delce in antidelce, najnežnejša valovanja in žarčenja, vendar ne moremo izstopiti vlaka. Ujeti smo v gibanje, v čas. Lahko celo razumemo, da se vesolje širi že petnajst in več milijard let (le kdo pa si v resnici to predstavlja?), da je to vesolje podvrženo zakonu entropije, to je širjenju vesolja, in zato ne moremo ohranjati energije neskončno, ta je torej omejena in končna. Tako kot vesolje, ki je zaprt sistem, za katerega lahko samo upamo, da se bo po nekem obdobju širjenja začel ponovno skrčevati, je še bolj omejem sistem življenja, namreč biološko bivanje osebkov v ekosistemi na našem planetu. Ekosistemi so nekakšni otočki, ki se pri splošnem razpadu upirajo z ohranjanjem energije, z razmnoževanjem proti smrti, z gradnjo proti rušenju. Življenje na Zemlji je nekakšen čudež v vesolju, del stvarstva, ki za razliko z drugimi, ne podlega zakonom entropije (ta pa je temeljni zakon vesolja; za naš nekakšen red v kaosu, tujek v našem vesolju, obiskovalci z drugečnega vesolja, bitja, ki trdoživo vztrajajo, čeprav jim gre včasih pošteno za nohte.)

Kako doumeva ta naša zavest obrnjena navzven, svoje okolje, to vesolje? Kot nekaj čudovitega, sanjskega in zadostnega? Da in ne. Velikokrat žal ne. Pa smo zgoraj rekli, da se nam zdi, kot da smo v celoti zgolj iz gradiva tega vesolja - če bi bili otroci tega sveta, samo tega sveta, bi bili vendar popolnoma prilagojeni, živeli bi v skladu z njim in bi bili, vsaj relativno, srečni... Pa vendar temu ni tako. Ta svet razumemo kot nekaj velikokrat napornega in največkrat težavnega, kot stalno borbo, kot da bi bil svet razdeljen na dve polovici: na levo in desno, na zgoraj in spodaj (in kako močno nas vleče navzdol!), na dan in noč, na mraz in vročino, na dobro in zlo. Na življenje in smrt.

Pa vendar, svet je lep, čist in nedolžen, je "prav dober", pravi Genezis iz Stare zaveze. Kaj je v njem grdega? Prav nič, narava nam govori o neverjetni lepoti stvarstva.

Toda glej, naša zavest, uboga zavest, trepeta in se krivi pred to težo, stalno razpeta med obema poloma, minusom in plusom. Toda ta pola se največkrat razkrijeta kot relativna. Kaj je dan? Stran planetarne krogle oblita s sončno svetlobo. Kaj je noč? Pomanjkanje svetlobe. Kaj je dobro? Tisto, kar mi koristi, kar mi ne škodi. Kaj je torej zlo? Tisto, kar me ogro-

ža? Bolezen in smrt? Moj bližnji? Pomanjkanje dobrega, torej pomanjkanje tistega, kar mi koristi? Kaj pa mi resnično koristi? Nabiranje bogastev tega sveta, kar mi daje varnost in mi podaljšuje življenje, ali pa vsaj moji družini, moji skupini, mojemu narodu.

Toda, ali ne povzroča moja sebičnost, ki je lahko pomnožena samo s sebičnostjo drugih, lastno zlo drugim bitjem? Kje je smisel tega truda, prebivanja v svetu, ki nam kljub omamam in kratkim ukradenim srečnim trenutkom, ne nudi nič drugega razen teže spoznanja, da je vse nečimernost in obtežitev duha, kar pravi Pridigar v Stari zavezi. Če nam slučajno še ni treba trpeti in slučajno še nismo videli trpljenja drugih, se še lahko varamo, toda ko pride trpljenje, ko se nam zavest lomi od *naše* in od nikogar drugega zavesti, ko pridejo telesne in duševne bolečine, takrat lahko ta svet resnično dojamemo kot izgnanstvo, dolino solza pregnanih Adamovih potomcev.

Tudi človekov odnos do njegovega naravnega okolja je temu podoben. Naravo in njene vire smo že davno razdelili v koristne in nekoristne, vmes najdemo mogoče še nekaj prostora v tisto kar je "nekoristno, toda lepo". Nabiramo energijo iz narave, jo črpamo, kakor moremo, kot da so viri večni. Druga živa bitja so nam vir prehrane ali pa jih kot nepotrebne in nekoristne škodljivce iztrebimo. Skorajda smo si že spet postavili Babilonski stolp, toda na drugi strani imamo pred pragom ekološko katastrofo, pred obdobjem lastnega iztrebljenja, namreč uničenje življenja bitij, ki izvirajo iz pra-celice, borbe proti entropiji. Ob tem pa stalno hlepimo po neokrnjeni naravi, naša duša se veseli samo enega drevesa, ene ptice, ene trate in čistega potočka.

V svetu navzven človek stalno išče srečo, mir, varnost, ljubezen in ne more najti pokoja; kljub vsem svojim prizadevanjem, pa naj bo to nabiranje bogastev, užitkov, slave, znanja ali kaj drugega. Moji sebični želji navkljub. Edino možno upanje so njegovi potomci - toda kakšne možnosti mu daje, če jim uniči življensko okolje? Poskusi lahko spreminjati družbeni red, z revolucijami in drugimi bolj demokratičnimi sredstvi, s parlamentarno demokracijo na primer. Pa zakoni in njihovo bolj ali manj prisilno izvajanje rešuje njegov temeljni problem, da bi živel dobro in srečno, v skladu z okoljem? Brez bolezni, bolečin, muk in smrti? In brez mamil, seveda?

Kje je tista resnična "luč, ki je ves svet po njej nastal in je zato njegova lastnica in gospodarica"? Je ta svet luč? Je ta svet "luč" za omejenega grešnega človeka, ki gleda na vse strani navzven? Ne, za človeške oči je ta svet tema, temna noč, mračna megla: gledamo, vendar nič ne vidimo, poslušamo in nič ne slišimo, tipamo in nič ne otipamo; padamo in se dvigujemo, vrtimo se v krogu, nič ne razumemo, iz mraka neznanja se rodimo in v mrak neznanja omahnemo. Če smo siti, potešeni, če nam je toplo, če smo varni, mislimo, da vidimo svetlobo sonca in lune, ognja in zvezd... Vendar je to svetloba sveta, ni prava svetloba.

Pa človek lahko tudi gre navznoter in velikokrat gre v samega sebe, ko mu je hudo in zasovraži ta svet. Včasih je to edina možnost, ki jo imamo, vendar nas je vedno strah, da bežimo od sveta in da tudi tam ne bomo našli prave svetlobe.

Tudi razumsko lahko ugasnemo vseh pet čutov, ne samo na sanjski način. Zapremo oči, zamašimo si ušesa, spravimo se v čim bolj udoben položaj, da nas ne motijo drugi čuti, nekje v mirnem tistem kotičku, najbolje sami v svoji sobi, na skrivnem. Ko si začasno prekinemo zunanja sidra, ugotovimo, da naša zavest počiva pravzaprav na miselnem procesu, in ta tudi takrat, ko je nemoten zaradi zunanjih dražljajev, vedno deluje, kajti možganski tokovi so neverjetno vztrajen in siten komentator. Gre za skorajda nepretrgan tok misli, kroženje, ponavljanje, paberkovanje, razmišljanje o vsem mogočem, pametnem in največkrat nespametnem; hrupno žlobudranje, ki ga je navidezno nemogoče ustaviti, takoj pripravljeno, da se sprožijo jezik, ustnice in glasilke.

Ogromno volje je treba, da se lahko naša zavest odlepi od miselnega procesa in takrat lahko razumemo, da "misli" niso nujno sinonim za našo zavest.

Večinoma pa "mislimo" tako, da lahko naša zavest počiva samo v "glavi", v možganih. Tu domuje človekova resnica in pravica. Vendar vemo, da se naš miselni tok ustavi ob močnem zunanjem čutenju, užitku, bolečini in pri koncentriranem pogledu, pazljivem poslušanju... Zdi se, da se nam kaže prava človekova narava naše zavesti: vedno se mora na nekaj "obesiti", skakati od občutka do občutka, od misli do misli, od čuta do čuta, od želje do želje. Tudi spanje in tudi sanje,

najbolj idealno izklapljanje zunanjih sporočil, so v bistvu prekopicvanje naše speče zavesti (ki jo v sanjah vedno doživljamo kot sebe, čeprav večinoma "ne vemo", da nismo budni) po nekih ne čisto jasnih zakonitostih nezavednega sveta. Zato je tudi tako težko prepoznati v sanjah karkoli logičnega in razumljivega.

Toda pustimo za zdaj sanje. Nas bolj zanima, če lahko kdaj zavest premaknemo iz možganskega miselnega procesa ali pa je v njem večno ujeta do smrti? Kajti možgansko elektromagnetno valovanje je tudi samo materija, sicer strašno fina, vendar samo del snovi tega sveta. Prav tako so naši spomini vtisnjeni v možganske celice, da ne govorimo o sporočilih, ki se odvijajo po našem živčevju. Gre za biološko življenje in to je neke vrste mehanizem, ki se lahko pokvari in če se pokvari, se ustavi. Elektromagnetno valovanje ugasne, elektrika pa se pač v obliki naboja razmagnetni po najbližjem okolju... Se da miselni proces ustaviti? Brez težav, ko umreš. Toda ko še živiš? In pri tem *ne* pasti v nezavest?

Trdim, da je to možno in sicer že v lastnem biološkem življenju; če bi bili resnično samo materialna in biološka bitja, potem ne bi mogli niti misliti o tej možnosti. Človek se začne z eno samo celico, potem začne rasti okoli svoje "prancelice", kot drevesne letnice, nastane silno drevo z nešteti vejami in mnogimi sadeži ter "ptice neba prebivajo med njimi". Potem drevo usahne, umre, navidezno propade, če deblo prerežemo, najdemo prvo srčiko drevesa, je prav v sredi mogočnega debla. Les strohni in izgine, duh prvotnega drevesa pa na eni strani vidno ostane v nešteti mlajših drevesih in nevidno ostane pri večnem drevesu, drevesu Življenja. Nekje biva tudi večni Človek, človek Življenja, ta pa je tisti, ki vdihuje človekovo dušo.

Spet pravim, da človek lahko spusti sidra ladje miselnega procesa, vendar je to sicer izredno težko; iz nezavednega lastnega sveta prihajajo besede, stavki, notranji hrup, nato simboli, pozabljene podobe, in na koncu: silni naboj čustev, zadržanih čustev, stari že zdavnaj pozabljeni čustveni pretresi, jok, veselje in - ljubezen. Ljubezen staršev, ljubezen prijateljev, ljubezen in sovraštvo... Od območja človekovega razuma gremo na območja čustev. Težko je premagati čustva, največkrat to ni mogoče, posebno če so sprta z razumom. Psi-

hoanaliza zdravi čustveno ranjenega in zlomljenega človeka, da bi lahko našel mir - in srečni tisti, ki niso doživeli nič hudega in da so bili vedno v varstvu ljubljenih. In če smo pri iskanju prave zavesti obvladali svoja čustva brez pohlepa po človeški ljubezni, potem lahko ugotovim, da moja čustva niso moja zavest. Čeprav nisem niti *razum* niti *ljubezen* pa sem še vedno *jaz* sam, da se ekstatično ne razblinjam, niti ne sanjam. Za ustavitev možganskega komentiranja pa potrebujem lastno *voljo*. Volja je nekje drugje, izven območja pameti in čustev, nekje v predelu pod srcem, v območju Plexus solaris. Kadar lahko naša zavest torej počiva na volji, se lahko človek spremeni: čuti so lahko veliko bolj izostreni, kar naenkrat se pojavi nek poseben, "šesti" čut, nek čuden senzor, za katerega ni potrebna razdalja in čas... Človek postane *celotno telo*, ki počiva na *volji*, čustva in razum so samo *orodja*, ki jih lahko uporabljamo ali pa tudi ne, za dela, sebična ali nesebična. Volja pa je človekova svoboda, lahko gre kamor hoče in se mu zazdi.

Toda vsa stvar ni tako lahka, kot bi to lahko prebrali v kakšnem okultističnem priročniku. Vse naše običajne človeško nezavedno se najraje izmakne naši šibki volji in kontroli: naše frustracije, strahovi, skrite želje, slaba vest, vsa naša osebna in vse kaže tudi kolektivna človeška šara psihičnega nezavednega. Kot en mož, naš temni pol, praviloma udari nazaj in gorje neukemu. Temne sile lahko zdrobijo in uničijo predrzneža, ki si je upal na pot raziskovanja najglobljih modrosti. Vsa naravna spoznanja, ki so tudi vir velikih svetovnih religij, so polna navodil za pot k skriti Luči, izgubljeni zaradi prevelike navezanosti človekove zavesti navzven, v svet. Puščavništvo, odpoved svetu in sebičnim željam, pa molitev ter borbo z razdiralnimi psihičnimi silami in dobrikanje dobrim duhovom prepleta vsa, tudi današnja duhovna izkustva in iskanja.

V vsakem človeku obstaja sposobnost, da s pomočjo lastne volje odide v svet navznoter, najbolj z molitvijo, vendar se bojim, da je malo izbranih, še manj izvoljenih, če se odpravijo sami. Izvoljenci so bili ali pa so vsaj ustanovitelji velikih religij in verskih sekt, tudi umetniki in filozofi. Žal pa je pri vsem tem bilo in je veliko špekulacij ali pa kar goljufije ter o tem najraje ne bi več razpredali.

Tudi na svoji poti navznoter, naj bo še tako skrivnostna in privlačna, verjetno ne bomo našli resnične Luči, mogoče bomo našli samo njen odsev in se ujeli na neki stopnji iskanja, največkrat pa se bomo preplašili ob lastnih skritih prepadih. Človekov padec, njegov izvirni greh in vsi njegovi poznejši grehi so namreč tisočkrat in tisočkrat zapisani v naši notranjosti. Je kot temna grozeča gmota, ki nam grozi z uničenjem, nevarna prav zato, ker je nevidna, zapredena v mreže bitja ne-bitja, o katerem ne bi rad govoril.

Nevarnost našega življenja je v tem, da ne moremo obvladovati lastnega telesa, niti ne lastnega razuma, še manj čustev, še manj volje. Volja je mogoče močna, toda nas zapelje preko čustev in nagonov, preko razuma v pogubo. Naša zavest je šibka, zdrobljena in neumno sebična.

Ponovimo spet začetek Janezovega evangelija, ko govori o Luči: "...V svojo lastnino je prišla, toda njeni je niso sprejeli. Tistim pa, ki so jo sprejeli, je dala pravico, da so postali božji otroci, vsem, ki verujejo v njeno ime in se niso rodili iz krvi ne iz poženja mesa, ne iz volje moža, ampak iz Boga." Nekaterim ljudem je bilo darovano, da lahko postanejo božji otroci, ti ljudje pa nimajo organskega telesa, imajo "nesmrtno dušo", so rojeni od Duha.

Poslušajmo naprej, kaj je povedala o tem učlovečena Beseda sama, Jezus, ko je govoril z Nikodemom: "resnično, resnično ti povem, če se nekdo ne rodi od zgoraj, ne more videti božjega kraljestva." Nikodem ga vpraša: "Kako se more človek roditi, če je star? Mar more vdruži v telo svoje matere in se roditi?" Jezus mu odgovori: "Resnično, resnično ti povem: če se kdo ne rodi iz vode in Duha, ne more priti v Božje kraljestvo. Kar je rojeno iz mesa, je meso; kar pa je rojeno iz Duha, je duh. Ne čudi se, da sem ti rekel: Morate se roditi od zgoraj. Veter veje, koder hoče, njegovo šumenje slišiš, pa ne veš, od kod prihaja in kam gre. Tako je z vsakim, ki je rojen iz Duha." (Jn 3, 3-8)

Človek je izgnan v "temo", v ta svet materialne resničnosti, v ujetost navzven, po starem "spodaj", in ne spozna notranjosti, "zgoraj", če se ne rodi "iz Boga, iz vode in Duha".

Toda v vsakem človeku, rojenem iz poženja in volje svojih staršev kot bitje iz krvi in mesa, je vdihnil njegovo nesmrtno

dušo, je spočel bitje iz Duha. To je naš duhovni embrij, usodno povezan z našim telesom in tudi naše telo, je v njej izrezana podoba Božja, njegove trojnosti: Resnica, ki je razum in pravica, Ljubezen, ki so naša čustva in Svoboda, ki je naša volja.

Obstaja možnost, da se v njem samem rodi po božji volji bitje iz Duha, Novi človek, otrok božji. Spočne se kot zametek, kot prva celica, nato raste in raste, skrit v lupini snovnega telesa, skrit očem in največkrat tudi človeku samemu. Nežen in krhek je ta zarodek, potreben stalne duhovne nege in hrane. Tako kot se še nerojeno dete veseli rojstva v svet, ko ga nosi ljubeča in srečna mati, tako tudi ta nedonošeni otročiček božji trepeta po naši lastni ljubezni. Ljubezni do Najvišjega in do vseh ljudi.

Jezus nam je s svojo Besedo in žrtvijo prebil pot do tega bitja, naše neumrljive duše, ki nas čaka že od spočetja našega biološkega telesa. To dušo je Bog v vseh začetkih položil v dar ustvarjenemu človeku: prihaja od njega, je njegova podoba in ni niti iz materije tega vesolja, niti ne iz naše duševnosti, s katero se večinoma neuspešno ukvarjajo psihiatri tega sveta, ki večinoma duše ne poznajo in je zato ne priznavajo. Toda duša je, sicer ni od tega sveta, vendar je tukaj, v nas samih, od spočetja, rojstva do naše smrti z nami vključena v nedeljivo celoto, zapisujoč vse, kar mislimo, delamo, upamo in ljubimo.

Telo je le lupina, torej je lahko "tempelj božji", ki se odpre, ko pride naš čas. Novi človek sprejme našo blodno zavest, ki večino življenja prebije v zunanjem svetu, na upe in čustva in sanje svojega lastnega edinstvenega prebivanja. Toda smo le zarodki, pravi božji otroci postanemo, ko smo samo še iz Duha. Takrat bomo šli, kamor bomo hoteli, naše šumenje bodo slišali, vendar ne bodo vedeli, od kod prihajamo in kam gremo...

Z rastjo našega duhovnega embrija pride naša zunanja zavest na popolnoma drugačen način spoznave, nič več dvojen in razdvojen, kot stari sebični telesni jaz, počivajoč na starem doživljanju sveta, odslikavajoč pri obnašanju do bližnjega in okolja.

Bodoči Novi človek, še "učenec", spoznava svet drugače: trpljenje, bolezen, pomanjkanje in smrt, so le proces očišče-

vanja, so Gospodov križ, in vsakemu je različno različnemu naložen. Telo ni sicer nič drugega kot obleka, vendar je nujno potrebna in moramo stalno zanj skrbeti.

Stari človek se stalno sprašuje: Zakaj niso ta materija, to telo in ti čuti takšni kot si *mi* želimo? Zakaj snov ni popolna, zakaj vendar je podvržena zakonom gibanja, propadanja? Res je, če bi bila *samo* ta materija, če bi obstajal *samo* ta kozmos, ki ga v tem kratkem življenju spoznavamo s čuti, potem bi bilo v resnici tragično. Toda to, kar dojemamo s čuti, je samo nekaj sekundarnega, posledica in vrh Neznanega; če pa do-
umevamo, da je ta svet in naš razum *edina* resnica, potem seveda moramo delovati samo po človeško...

In ni vseeno ali danes ljudje slišijo božjo besedo in ji verjamejo, ali pa se jim zdi, da je to bolj ali manj potrebna "folklor". Mnogi se divje upirajo in se norčujejo, drugi rečejo "da", pa goljufajo za prvim vogalom.

Najlažje se je predati mamljivostim tega sveta, zanemarjujoč vse glasove vesti in učenja o božjih zakonih. Kaže, kot da se njihova zavest ne bo mogla nikoli preliti v njihove lastne neumrljive duše, ki kot Trnjulčice čakajo svojega odrešenja. Kje bo počivala njihova zavest, ko bo umrlo njihovo telo, na katerega so tako navezani, ko bodo ugasnili njihovi čuti, s katerimi so bili tako priklenjeni na ta svet? "Toda pri Bogu je vse mogoče" je odgovoril Jezus, ko so se učenci zaprepadeno gledali: "Le kdo se lahko torej zveliča?"

V zavesti novega človeka pa ni več delitve na zgoraj in spodaj, ne na levo in desno, ne na svetlobo ne na temo po sebičnih človeških merilih. Samo eno je: Luč, ki izžareva svetlobo, žarke Resnice, Ljubezni in Svobode na vse strani ter povezuje na milijarde podobnih enot, ki svetijo enako. To je notranja luč, ki tli v vsakem človeku, ponovno pa se mora roditi po Gospodovi žrtvi v zavesti Novega človeka, božjega otroka, je prava podoba božja; ni Bog, je njegova podoba, po kateri smo vsi ustvarjeni.

V decembru 1994, ob zaključku 40 letnega jubileja SKA, komaj tri leta po osvoboditvi Slovenije iz polstoletnega komunističnega enoumja in rojstva naše samostojne državnosti, ki sta prekinili z našim političnim eksilom, smo sklenili izvesti bilanco našega dela, obenem pa načrt za bodočnost, v kolikor si jo še umišljamo in želimo. Zato smo naslovili na naše članstvo širom sveta sledeče besede:

"...Vsi ti pojavi postavljajo Kulturno akcijo kot sestavni del SPE pred nove odločitve, udarjajo v njeno bistvo in njen namen, v njeno poslanstvo in njen življenjski cikel. Gre za temeljna vprašanja našega "raison d'être", za smiselnost in življenjsko naravnost naše zdomske kulture. O teh tèmah se bomo morali pogovoriti v luči realizma, okrepljenega s krščanskim optimizmom. Gre pa navsezadnje tudi za objektivno ocenitev naše ustvarjalne, intelektualne in fizične zmogljivosti, kvalitetne višine, duhovne zbranosti in volje do kulturnega ustvarjanja. Posebno vprašanje v tej analizi bo vsekakor namerjeno oceni odjemalcev naših kulturnih dosežkov, bodisi v emigraciji ali pa v matični domovini. To ni zgolj ekonomski problem, to zadeva predvsem potrebo po uživanju kulturnih vrednot naše potencialne publike.

"O vseh teh problemih bi se želeli z Vami pogovoriti in priti do zaključkov kot odgovor na mnoga vprašanja, ki jih stavljajo prenekateri, ki vprašujejo, kaj bo s SKA v bodočnosti. Najprej moramo mi člani sami vedeti, kaj hočemo in kaj zmoremo..."

Stavili smo osem vprašanj, na katera odgovore danes objavljamo. Razposlanih je bilo okrog 90 pisem dosegljivim članom na različne konce sveta. Odgovorilo nam je 15 sodelavcev iz Argentine, 3 iz ZDA, 2 iz Slovenije, 2 iz Avstrije, po 1 iz Trsta, Francije in Japonske. Med odgovore na anketo smo vključili tudi mnenja dveh ustvarjalcev (Zorko Simčič in Andrej Rot), ki sicer nista direktno odgovorila na anketo, ampak sta v različnih esejih ali knjigah v zadnjem času objavila svoje poglede na SKA, ter smo od tam izluščili nekatere misli. Tako smo uspeli zbrati 25 mnenj, direktnih ali indirektnih odgovorov na našo anketo.

Danes, z majhno zamudo, objavljamo prejete odgovore, za katere se vsem dopisnikom iz srca zahvaljujemo. Opravičujemo se, da smo nekatere daljše odstavke, ne zelo bistvene, morali skrajšati, nekatere druge pa prilagoditi stavljenim vprašanjem. Nismo zamolčali nobene kritike, še tako ostre, ker smo dolžni spoštovati osebno intelektualno svobodo vsakogar od naših članov, čeprav smatramo, da je bilo tudi nekaj, k sreči zelo malo, krivičnih obtožb, morda kot izbruh trenutnega duševnega nerazpoloženja ali osebne zamere. Za vsako izraženo misel odgovarja vsak avtor zase.

1) Ali je po Vašem mnenju SKA izpolnila svoje poslanstvo?

AHČIN, Milena, Arg., (odbor.)

Po vseh priznanjih, ki jih je žela SKA zlasti v Sloveniji, ni dvoma, da je bilo delo, ki ga je opravila, nekaj edinstvenega. Verjetno tudi med drugimi narodi v podobnih okoliščinah zlepa ni najti kaj podobnega. Ne samo kulturno, tudi moralno so ljudje doma in drugod po svetu videli v SKA živo iskro življenja, ki se je ohranjala skozi desetletja neoskrunjena in vedno pripravljena, da se razplamti v kres, da ostane naša kultura na ravni, ki si jo je v stoletjih priborila.

ARKO, Vojko, Arg., (lit.)

Glede preteklosti bi napisal, da je Slovenska kulturna akcija izpolnila v polni meri svoje poslanstvo. Kot pomembna kulturna ustanova slovenske politične emigracije, je omogočila svobodno delo svojim članom, ki v Sloveniji niso imeli mesta.

BELIČIČ, Vinko, Trst, (lit.)

Zame so visoka idealistična desetletja SKA, ko sem tudi sam hodil po "visoki ravnici", nezbledljiv spomin in ponos. A tisti čas je bil enkrat.

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

SKA je izpolnila svoje poslanstvo samo delno zaradi izumrtja, razkola in odstopov.

BÜKVIČ, Frank, ZDA, (lit.)

Da, SKA je izpolnila svoje zgodovinsko poslanstvo, kajti komunističnega nasilja je konec, naša domovina svobodna in neodvisna. Vsi kulturni delavci pri SKA si za uspešno dovršeno delo lahko čestitajo.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

Slovenska kulturna akcija kot vodilna zbirateljica kvalitetnih slovenskih kulturno delujočih osebnosti v zdomstvu, oziroma v inozemstvu, je z ozirom na trde pogoje dela, v katerih se je nahajala, in na težaven geopolitični položaj, dobro opravljala vlogo vodilnega slovenskega kulturnega foruma v svetu, ki si je zadal nalogo, da neguje duhovno tradicijo in vrednote slovenskega naroda in jih poveže z aktualnimi in odločilnimi podobnimi pojavi v svetu.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Poslanstvo, ki si ga je načrtala pred štiridesetimi leti, je SKA skušala izpolnjevati z vso vnemo in odgovornostjo in je to, po mojem mnenju, v veliki meri dosegla. Dokazi so v kolosalnem opusu njenih ustvarjalnih članov, pa v neštetih priznanjih domovinskih kulturnikov.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

SKA je po osebнем mnenju odlično izpolnjevala poslanstvo, objektivne situacije pa so jo pri tem omejevale. V argentinškem območju je utrjevala skupnosti enotnost na temeljnih področjih duha, obenem pa je pobujala smisel za svobodno preučevanje in ustvarjanje ter s tem bogatila našo družbo kot model izgubljene domovine. Obžalovati je pa, da ni mogla celostno zajemati drugih geografskih območij izseljenstva in zdomstva.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

Prepričan sem, da je SKA odlično izpolnila svoje poslanstvo.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

SKA je dosedaj kljub vsem težavam, ki so jo spremljale skozi 40 let izpolnila svoje poslanstvo. Ne samo, da je baklo kulture visoko dvignila med emigracijo, ampak je s svojim delom ustvarila isti velik ugled v matični in zamejski Sloveniji, kar druge organizacije in politika niso zmogle. Tega ji nihče ne more oporekati, tudi važni med nami, ki jim je bila od vsega začetka do danes neke vrste trn v peti.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

SKA bo izpolnila svoje poslanstvo šele potem, ko bo zamrla zadnja slovenska korenina v Argentini. SKA izpolnjuje svoje poslanstvo vsak dan. Vsak član, ko deluje na svojem področju, izpolnjuje poslanstvo SKA.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Da. SKA svojemu poslanstvu ni bila nezvesta, pa tudi ne preveč radodarna.

KOS, Vladimir, Japonska, (lit.)

SKA na potenco. Odkar imamo Slovenci svojo državo, lahko razlikujemo SKA s potenco na "n" in SKA s potenco na "d": Slovensko-narodno kulturno akcijo (SnKA) in Slovensko-državno kulturno akcijo (SdKA). Slovensko-narodna kulturna akcija je rezultat ustvarjalnega duha in srca Slovencev v tujini. Začela se je pod pritiskom zgodovine, a se nadaljuje v brezmejno bodočnost - dokler so v tujini živeči Slovenci ustvarjalno zavzeti. Njihov položaj je edinstven: iz zornega kota širokega sveta spoznavajo, opazujejo, doživljajo neslovenske države in neslovenske ljudi, njihove dosežke in njihove pomankljivosti pa njihov del sveta.

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

Mislim da je SKA dobro izpolnjevala svoje poslanstvo. Nisem pa prepričan, da bi ga izpolnila, to je dokončno doseгла vse svoje namene. "Dopolnjeno je", je stavek, ki ga

človek ne more izreči. Ob novem valu idejnih zmed, ki zajemajo celotni svet, je naloga SKA lahko izredno pomembna v slovenskem kulturnem prostoru.

LENČEK, Rado, ZDA, (zgod.)

V Vaši anketi, v kolikor se njena problematika dviga nad argentinski specifikum, gre za dve osnovni vprašanji: Ali je slovenski kulturni elitizem v naših etničnih emigracijskih skupnostih na daljše obdobje sploh možen? In drugič: Ali se tak elitizem praktično lahko vzdrži v procesu generacijskega družbenega razvoja v tujem okolju?

Problem prvega vprašanja je v bistvu povezan z ravnilo kulturnega in literarnega ustvarjanja, ki je pri Vas do nedavnega pod vodstvom Slovenske Kulturne Akcije usmerjala generacije izbranih in uveljavljenih umetnikov slovenske besede, ki so v domovini rastli v dominstvovski šoli dr. Tineta Debeljaka. Ta generacija v argentinskem slovenskem življenju danes nima pisateljskega pomladka, njih sposobnim in talentiranim posameznikom pa je pot na široko odprta v Ljubljano.

Problem drugega vprašanja pa je v splošno znanem dejstvu, da se v etnično mešanih družinah v emigracijskih skupnostih - in kaj šele zunaj družinskega življenja - jezikovna praksa in etnična zavest pod vplivom okolja in razvojnih sil v njem izgubljata - in to v procesu daleč pod standardom slovenskega jezika družinskega življenja v domovini. O tem procesu govorijo statistike v ameriških slovenskih skupnostih tako-le: Pri slovenski emigraciji v ZDA uporaba materinega jezika pada hitreje, kot n.pr. uporaba španščine pri španskih emigrantih v ZDA. Pri ameriških Slovencih sta znanje in uporaba materinega jezika v dvajsetih letih (1940-1960), to je v obdobju ene same generacije, statistično padla od 178.000 na 67.000 ameriških Slovencev, to je za 62,4% naših ljudi.

O tem sem pisal v angleščini v članku "On Poetic Language in the Literature of A Linguistic Diaspora at the Moment of Its Separation from the Native Language", objavljenem v knjigi *Literature, Culture and Ethnicity: Studies on Medieval, Renaissance and Modern Literatures*.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

SKA je z ozirom na težke pogoje, v katerih je štirideset let delovala, izpolnila svoje poslanstvo.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Nobena človeška ustanova ne more trditi o sebi, da je izpolnila svoje poslanstvo. Mislim, da bi bilo bolj pravilno, če bi se najprej vprašala, ali je bila (v glavnem) zvesta temu poslanstvu. O tem zadnjem bi glede na SKA težko kdo dvomil. Kar pa zadeva izpolnjenja poslanstva, bi morali samo primerjati ustanovno listino, pravila in razne opredelitve v različnih dobah, s tem, kar je SKA dejansko dosegla. Zdi se mi, da zaradi raznoterih vzrokov SKA ni zajela vseh krogov in vseh pozameznikov, katerim je bila namenjena. Teh vzrokov pa ni mogoče iskati le v značilnostih SKA ali njenem vsakokratnem vodstvu. Toda kdo bi si drznil trditi, da bi brez SKA, - ne idealne, ampak take, kot je bila in je še -, ne bi bila SPE precej drugačna: mnogo bolj revna, z manjšim vplivom v tujini, in to ne le v zdomstvu in zamejstvu, ter v domovini.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

SKA je v polni meri izpolnila svoje poslanstvo, še daleč pa po mojem skromnem mnenju to poslanstvo ni končano, kljub spremembam v domovini.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

O poslanstvu SKA smatram da ga je na splošno dobro izpolnila. Kar se tiče ustvarjalnosti: iz zavidljivega prvotnega zagona in dolgoletnega vztrajanja na visoki ravni kakovosti - prehaja zdaj v stanje pojemanja, ko ji manjka novih moči. Vseskozi je nudila temeljne pogoje za kulturno udejstvovanje, povezovanje in vzpodbujanje članov.

Izpolnila je svoje pričevanjsko poslanstvo: kot svobodna ustanova je pospeševala vrednote človekovega dostojanstva, ki sloni na svobodi in veri v Transcendenco.

Ni pa znala ali ni mogla (ali sploh ni poskusila) prenesti na mlajšo generacijo svojega poklica. V tem jo čaka najtežja naloga.

Ni kaj dosti pripomogla pri izžarevanju slovenske kulture v svet.

ROT, Andrej, Slov., (filoz.)

Mnogi zdomci so sčasom izgubili občutek za objektivno vrednotenje svojega temeljnega položaja. Ohranjanje čistosti poslanstva in naraščajoči konformizem (ali recimo mu pragmatizem) pa sta v zdomstvu povzročala nesporazume in konflikte.

SKA je sad emigracije. Nastala je v času, ko je bilo emigrantsko poslanstvo samoumevno in za vse člane nesporno. Takoj se je razširila po vsem emigrantskem svetu, saj so njeni člani še danes skoraj po vseh celinah. Če je bil eksil osnova kulturnega življenja emigrantov, potem je SKA uspešno prestala začetna nasprotovanja in prva nesoglasja sredi šestdesetih let, izgubila pa prvo bitko ob koncu istega desetletja. Izgubila jo je, ker je podlegla političnim interesom tedaj večinske emigrantske stranke in ker je dovolila, da je Ruda Jurčec razklal ustanovo, ob tem pa so se razleteli še drobci. V osemdesetih letih je SKA po zaslugi svojega ustanovitelja Ladislava Lenčka poskušala najti pot združevanja in ponovnega oblikovanja osnovnega poslanstva s primerno neodvisnostjo od strankarske politike.

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

Slovenska Kulturna Akcija je stoprocentno izpolnila svoje poslanstvo.

SIMČIČ, Zorko, Slov., (lit)

Mislim, da sem prav na vsa vprašanja pravzaprav odgovoril v svojem končnem komentarju v Zborniku. Res mislim, da je SKA izpolnila svoj cikel, bi pa kazalo - po mojem - kaj več povezave tako s Studia Slovenica (Washington-Ljubljana) pa morda s Svetovnim slovenskim kongresom,

če bo vostvu res uspelo narediti iz njega povsem nepolitično organizacijo.

Čeprav sem se od SKA oddaljil, sem jo vendar ves čas spremljal in moram reči, da se je človek oddahnil, ko je videl, da se je vodstvo SKA - ob vsej spremembi formulacije v pravilniku - znalo obdržati na poti, katero so v tistem zgodovinskem prostoru povsem samoumevno začrtali njeni ustanovitelji. Pa tudi, ko je videl, da se pojavljajo nova "krvna telesa" in se vključujejo v SKA.

Vendar se mi predvsem zaradi dvojega zdi, da je treba z občudovanjem zreti na njeno delo. Prvič zato, ker so njeni člani sicer res imeli kdaj stike z ljudmi iz režimskih organizacij v Sloveniji, celo takih, ki bi naj sodelovali pri razbijanju emigracije, pa vendar je Akciji uspelo ostati neodvisna. In drugič, ker smo zadnja leta ravno v njenih publikacijah prebirali najbolj jasne odgovore na pereča kulturna pa tudi druga vprašanja (revolucija, sprava, odpuščanje, ipd.)

Ob vsej primarni skrbi za kulturno ustvarjanje je tudi pri SKA šlo za pričevanje o resnici o naši polpreteklosti. Že zgolj njen obstoj je marsikomu v domovini pa seveda tudi tujim prijateljem v svetu govoril, kaj se je v resnici za časa vojske pri nas godilo. Delovanje Kulturne akcije je tudi zaradi tega - epopeja. Majhna, ponekod komaj znana pa vendar epopeja, čeprav bo v naši zgodovini ostala bolj kot dokaz zvestobe neki ideji in narodu kakor pa zaradi kulturnih dosežkov.

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lik.)

Da, spolnila je svoje poslanstvo, ker je pomagala našim ustvarjalcem doseči svojo publiko, povezanost med sabo itd. Ti ustvarjalci prve generacije so oddali svoje vrednote, pogled na svet itd. ter tradicijo slovenske kulture drugi generaciji v okviru posredovanja SKA. Tudi pogled na zgodovino našega naroda v XX. stoletju se je opiral in poglobljal v okviru SKA. To v času, ko je svetovna kultura navidezno težila v marksizem in je bilo to posebno važno prav za mlajše generacije. Danes vidimo, da je bila tista pot, težka in ozka ter polna nasprotij, le prava, ker nas je vodila k pravim in resničnim ciljem našega naroda in človeške kulture.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

SKA je vsekakor izpolnila naloge, ki si jih je sama zastavila. S tem ni rečeno, da je izpolnila naloge, ki naj bi jih rešila po mnenju zunanjih opazovalcev, bodisi v desetih letih snovanja (1944-54), kot v štiridesetih letih obstajanja. Prav tako ni izpolnila vodilne vloge, ki so ji jo drugi pripisovali. Desetletje pred ustanovitvijo SKA v Argentini ni bilo desetletje čakanja, ampak doba krčevitega ustvarjanja, brez zunanjega okvira kulturne organizacije. SKA vendarle od vsega začetka ni zajela celotnega zdomskega kulturnega življenja, ker je ostala ves čas bistveno argentinska z nekaj tipalkami do posameznikov drugod po svetu. France Dolinar, ki je bil v resnici oče te aktivnosti, ki ji je prelat Odar dajal le pokroviteljski blagoslov, je od prvih osnutkov v letu 1946 imel pred očmi in je zagovarjal mednarodnost in svetovljanstvo.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

SKA je izpolnila svoje poslanstvo s tem, da je družila ustvarjalce in da je posredovala njih stvaritve narodu-posredno po "odjemalcih"- članih naše skupnosti v Argentini in danes pa že neposredno v Sloveniji; in da je skozi štiri desetletja držala visoko bakljo svobodnega izražanja ter z njo (vsaj včasih) mogla posvetiti v zatirano in duhovno temačno domovino.

2) Ali se Vam zdi, da se je zgodovinski cikel SKA iztekel?

AHČIN, Milena, Arg., (odbor.)

SKA bo imela tudi po spremembi v domovini važno delo, čeprav bodo možnosti drugačne. Le način dela se bo ob prelomnici zelo spremenil.

ARKO, Vojko, Arg., (lit.)

Zdaj, ko obstoja pod Alpami tiskovna svoboda, je tam odprta možnost, da izhajajo publikacije, ki so se v dobi diktature

lahko tiskale samo v inozemstvu. Dandanes je v pogledu knjig in revij problematično, kaj naj v Argentini slovenskega izhaja. Vsi tisti, ki smo se izobrazili še v slovenskem kulturnem prostoru naglo izumiramo, naši otroci in vnuki, kolikor so zavzeti za znastveno in literarno delo, pa se sučejo pretežno v svojem okolju in jim je slovenski svet nekam oddaljen. Če pa se kateri izjemno posveti izrečno slovenski kulturi, bo verjetno nastopil pot Zorka Simčiča in Andreja Rota in bo iskal zaposlitve v nesporno slovenskem svetu. Ne gre samo za ekonomski izhod, temveč tudi za stvarni problem.

BELIČIČ, Vinko, Trst, (lit.)

Odkar je "med-dobje" z demokratizacijo Slovenije 1990 minilo in je Ljubljana navezala neposredne stike z zdomskim Buenos Airesom, sem kot nekak dotedanji "zvezni oficir" v zamejstvu na Tržaškem zgubil svojo vlogo in pomen. Ostal sem "zunaj".

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Zgodovinski cikel se ni iztekel, izteklo se je zanimanje zanjo: ko neka ustanova ne dobi niti 5% plačane članarine od svojih članov, ko njene prireditve obiskujejo manj kot 10%, sodeluje pa manj kot 5%, številke dokazujejo, da se ni iztekel zgodovinski cikel, ampak da so bile spremembe bodisi v ustanovi ali pa v domovini tako velike, da - mutatis mutandis - mora priti do sprememb in spremenjenih odnosov z domovino tudi v SKA.

BŪKVIČ, Franc, ZDA, (lit.)

Zgodovinski cikel SKA se po mojem mnenju ni iztekel. Dela v 'Gospodovem vinogradu' je vedno dovolj. Idealizem in dobra volja, to je drugo vprašanje.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

Kljub zlomu političnega komunističnega sistema ta naloga sredi prehodnega kriznega vakuuma z najrazličnejšimi

negativnimi pojavi in nevarnostmi ne more prenehati, temveč bi jo bilo potrebno nadaljevati, širiti in poglobiti z novimi intencijami in na novi podlagi.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Zgodovinski cikel SKA, v kolikor je bil načrtno usmerjen v splošno kulturno ustvarjalnost kot doprinos svobodno čutečih in mislečih Slovencev v diaspori, je spričo dogodkov "slovenske pomladi", politične osvoboditve in institucionalne osamosvojitve, po mojem dosegel svoj cilj. Ostala pa so odprta mnogoteri vprašanja in dvomi, ki se nam stavlja in na katere še nimamo skupnega odgovora in ga morda tudi nikoli ne bomo imeli. Odgovori so individualni, prav tako kot dvomi. Rešitve pa so lahko skupnega značaja, v kolikor se skladajo z drugimi in so sad skupnih dognanj in prepričanj.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

Po konceptu o SKA kot duhovnem krilu zunanje opozicije sistemu v domovini je reči, da se je njen zgodovinski cikel iztek, kot se je končalo prvotno postanstvo emigracije. Vendar obstoj SKA ni izgubil smisla.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

Tudi za SKA je nastalo novo obdobje, ki zahteva novo orientacijo.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

Zgodovinski cikel SKA se ni iztek, se pa bo, ko bo emigracija, bolje rečeno potomci pozabili na svoje korenine, slovensko besedo in slovenske ustanove. V tem pogledu pa je veliko odvisno od krajevnih središč, šolskih tečajev, predvsem pa družin druge in tretje generacije. Srednješolski tečaj je resno opozorilo že danes.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

Ne. Prilagoditi se mora vsakodnevnim (argentinskim) spremembam. Sedaj, ko je dialog s Slovenijo pomemben, se lahko še bolj obogati.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Ko bi vsa ta leta bile razmere v Sloveniji takšne kot so danes, ki SKA ne zagledala luči sveta. Danes je možnost ustvarjanja v Sloveniji neokrnjena in je raven kvalitete višja kot smo se je tu privadili. Zato je obstoj SKA nepotreben.

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

Enega obdobja je konec, a to ne pomeni, da je konec intelektualnega delovanja v slovenskem zdomstvu. Republika duhov, o kateri je govoril Jurčec, ni vezana ne na čas in ne na prostor. Mislim, da pomeni novo obdobje le iskanje delovnih metod, nikakor pa ne preloma na kulturnem polju.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

SKA je delovala kulturno-politično, versko-ideološko, estetsko-vzgojno, družbenokritično, ni pa bila dovolj številčna, da bi lahko predstavljala kako širše kulturno in družbeno gibanje. V okvirih svojega dosedanjega delovanja je slovenstvu po svetu pa tudi v matični domovini še vedno potrebna in dobro bi bilo, da bi se tega bolj jasno zavedala.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Ne! Trditi nasprotno bi ne bilo samo isto kot pokopati dokončno SPE, temveč tudi obsoditi na smrt skoro vso slovensko zdomsko kulturno dejavnost.

Gibanja ali ustanove kot SKA umro "naravne smrti", ne pa po odločbi tistih, ki jih morda take ustanove motijo.

Prav zato tudi nisem preveč navdušen nad kakšnim "umetnim" podaljševanjem tega življenja in delovanja, v primeru da bi bila SKA popolnoma ali preveč odvisna od stvarne podpore slovenskih državnih dejavnikov.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

S.K.A. nima zgodovinskega ciklusa, kot ga nima kultura, vera, narodnost. Razmere so nekoliko drugačne in mnogokrat nakazujejo kulturno ustvarjanje na morda bolj sodoben način.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

Morda se je iztekel ciklusa -recimo- militantnega pričevanja naših stališč in nazorov, kot protest in protiutež marksistične ideologije, nikakor pa ne ostale naloge.

ROT, Andrej, Slov., (filoz.)

Po osamosvojitvi Slovenije je SKA spet zaplavala v odvisnost interesov. Demokracija z vsemi svojimi posledicami v Sloveniji: sprava, vrnitev premoženja, pluralistična družba v Sloveniji, neodvisnost Slovenije, to vse je danes v matični domovini na poti uresničitve. Politični emigraciji se je iztekel glavni smisel skupnostnega življenja, ostali sta življenje v svetu in povezovanje z domovino.

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

Zgodovinski cikel se za Vas ni iztekel in Vaš "raison d'être" je zelo važen faktor v kulturno-zgodovinskem razvoju novorojene države Slovenije.

SIMČIČ, Zorko, Slov., (lit.)

Že kmalu se bo dalo ovrednotiti kulturno delovanje akcije. Ni pa dvoma, da je ta organizacija bila v oporo mnogim po svetu razkropljenim kulturnikom, vzbujala pa tudi komu v domovini zavest, da se nekje onkraj mejá rojaki, katerih umetniška (ali pa tudi gospodarska, politična...) ustvarjalnost je sicer lahko močna ali šibka, ki pa se zavedajo, da slovenstvo ni nobena "preživeta kategorija" (kakor danes de-

klamirajo res da zdaj pa že sinovi nekdanjih "internacionalcev"...). V svetu so ljudje, katerim je slovenstvo več kot pa samo s čudnim semantičnim nabojem nagneten (neprevledljiva) beseda.

Zdi se mi, da se ob jubileju SKA kaže bolj kot ob vprašanju ali je ta nalogo, ki si jo je nadel, tudi izpolnila, ob tem - po kakšni poti zdaj naprej?

Ali bo ta pot res samo "zgodovinska", v smislu, da bo tudi še odslej predvsem pričevalska, in torej nekoč gradivo za spoznavanje enega dela naroda v neki dobi izven domovine? Tudi odslej samo zanimivost (odkrivanje vplivov tujih šol na slovenske umetnike v svetu; drugačnih prijemov v gledališki dejavnosti; razvoja v kompozicijskih - ali pevskih - tehnikah, predvsem pa vplivov tujih avtorjev in jezikov na slovensko pisanje v tujini)? V tem zadnjem primeru bi se vse skrčilo na zgolj primerjave.

ŠUŠTERŠIČ, Darko. Arg., (lik.)

Če je bila "raison d'être" SKA borba za svobodo in zgodovinsko resnico zadnjih let, predvsem na polju kulture, je to doba, "etapa", ki je dosegla svoj cilj. Prva generacija, ki je ustanovila SKA je izvršila svoje poslanstvo in dosegla zastavljene cilje. Kaj bo naredila druga generacija, je vprašanje. Večina teh ustvarjalcev ima globlje korenine v novem svetu. Kulturne in politične razmere so se zelo spremenile. Kaj je danes kultura, kaj je slovenstvo, to so vpašanja, ki rabijo nove odgovore.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

Zgodovinski ciklus SKA se gotovo ni iztekel. Dokler bo emigracija obstajala, čeprav naj bi se otesla naslova 'politična emigracija', bo potreba po zdromskem kulturnem ustvarjanju ostala. Kot je trdil pokojni Lado Lenček: dokler bodo ustvarjalci. Pretresti bo seveda treba, ali naj bi bilo to ustvarjanje samo v slovenskem jeziku ali ne. Pevci, kiparji, slikarji že danes ustvarjajo v medijih, ki niso nujno slovenski. Čemu ne bi tudi drugi ustvarjalci dobili iste pravice - da je le njihovo ustvarjanje naslonjeno na slovenske osnove. V Združenih državah dokaj 'ustvarjalcev' deluje v angleškem jezikovnem svetu poleg slovenskega ter prodira v ameriški

kulturni svet, v katerem predstavlja slovenski pogled. S tem posegom zagotavlja nadaljevanje slovenske kulturne prisotnosti po ustvarjalcih mlajših generacij. V Argentini so podobni ustvarjalci že zapustili slovensko kulturno območje in jih SKA ne pozna več in jih ne priznava.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

Ker smo živ del Slovenskega naroda - toda z svojskim kulturnim pečatom - naj, torej, SKA še naprej vrši svoj posel na ravni kulture. - Seveda, okoliščnosti so nove, drugačne in bolj izzivajoče. - Kot odgovor: SKA je zaključila svoje prvo obdobje, ko je bila obvisna le od izseljencev za svoj obstoj (ne vem v kakšni meri naj bi bili sodelovali zamejci). Sedaj pa že nastopa novo dobo, z razširitvijo svojega delokroga na domovino in - po njej - na rojake širom sveta.

3) Kakšno poslanstvo bi še imela v bodočnosti SKA?

AHČIN, Milena, Arg., (odbor)

Pritegovati moramo nov rod, ki bo z novimi zamislimi poživil delo prejšnje generacije, se prilagodil novim razmeram, verjetno delno spremenil težnje. Res se mlajši prilagajajo tujini, vendar mora SKA ohranjati bistvo slovenske kulture na duhovnem, znanstvenem, pa tudi na umetniškem polju. Slovenščina ne more biti samo postranskega pomena. Da ostane SKA živ del naroda, je nujno znanje in uporaba slovenščine, saj je to bistvo slovenstva. Kako bi bil nekdo dober katoličan, če ne sprejme vseh zapovedi; kako dober državljani, če ne sprejme vseh zakonov; kako dober oče, pa bi ne sprejel in izpolnjeval dolžnosti do družine?

ARKO, Vojko, Arg., (lit.)

Morda bi bilo vendar mogoče dobiti kaka pomembnejša dela - akcija je zmeraj želela publicirati kvalitetne spise - zdomskih pisateljev in jih objaviti v Argentini na podoben

način kot celovška Mohorjeva izdaja slovenske knjige v slovenskem in včasih tudi v nemškem jeziku. Tu in tam bi se morda poskusilo s kasteljanskim prevodom slovenskega dela, ki bi utegnilo zanimati drugojezične čitatelje.

BELIČIČ, Vinko, Trst, (lit.)

Ustanovitelji SKA 1954 so skoraj vsi pomrli, drugi s(m)o se močno postarali. Še dalje izdajati Meddobje nima smisla. Ni sodelavcev, ni odjemalcev. Argentinska peresa imajo Duhovno življenje in Svobodno Slovenijo. Če so bolj izbrana - in tista iz drugih krajev sveta - imajo na razpolago revije in založbe v Sloveniji. Ta je že ponatisnila - tj. javnosti predstavila - dela mnogih članov SKA (Jurčec, Debeljak, Brumen, Kociper, Papež, Simčič, Mauser...). Dva vidna člana - Zorko Simčič in Andrej Rot - sta se celo odločila za življenje in delo v Sloveniji. Nemogoče je misliti, da bi 1. ali celo 2. rod potomcev emigrantov zmogel kako novo Meddobje.

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Poslanstvo SKA se je skrčilo in se bo še bolj, ker je izumrla ideološka hrbtenica zdomstva-domobranstvo! Mladina se vključuje v argentinske organizacijske oblike, ki niso tako zahtevne, vidijo pa v njih dosti več priložnosti, da se uveljavijo. Slepo podrejanje odbora SKA majhni skupinici, neiskrenost, je tudi porazno vplivalo na zdomstvo. Pošljemo 12 tisoč knjig v domovino, pride jih pa 17 tisoč; po sklepu in glasovanju (8v2) odbora se jih pošlje Svetovnemu slovenskemu kongresu, dobi jih pa druga oseba in še plačati ji moramo za prevoz, od nje druga in tretja, ne da bi SKA, ki je bila lastnica, kaj posegla. Politika se je brez vsakega sramu vtikala v odločbe odbora SKA in pošiljala odbor naprej, sama se je pa previdno skrivala zadaj. Tak je bil primer o domobranski resoluciji, tako politični pragmatičnosti v politiki, ki jo je odobraval več kot polovica članov odbora in si s tem postavila spomenik slovenske politične amorarnosti in breznačelnosti. Majhna skupina je odločala o imovini in delu ustanove, čeprav je že v pravilih določeno, kdo je upravičen do tega.

BÜKVIČ, Frank, ZDA, (lit.)

Na vsak način kulturno, vzgojno in narodno poslanstvo. Kako ohraniti v tujini slovenstvo. To seveda odvisi od nove generacije, kajti stari izumiramo.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

Slovenska kulturna akcija bi morala zdaj postati na krščanske etične temelje oprta in v interkulturno mrežo svetá odprta kulturnopovezovalna, informativna in posredovalna slovenska ustanova v svetu.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Če je odgovor na prejšnje vprašanje negativen, potem obstaja še vedno izziv prvotnega poslanstva SKA. Po osvoboditvi in osamosvojitvi našega naroda se je začel med našo emigracijo proces politične "demobilizacije" (razpustitev Narodnega odbora, vključitev zgodovinske SLS v sodobno SKD, dokončna podrejenost dušnega pastirstva matični cerkveni hierarhiji, i.t.d.). Se pravi, v striktno moralnem pogledu so se iztekle postavke našega pred pol stoletjem načrtanega poslanstva s teoretično logično posledico naše fizične vrnitve v domovino. Če pa smo prepričani, da se naš zgodovinski cikel še ni iztekel, potem je nujno, da se slovenski ustvarjalci v zdomstvu nanovo zedinimo za bistvene točke, na katerih bo potrebno načrtovati nove smernice kulturnega in duhovnega delovanja.

FINK, Božidar, Arg. (filoz.)

Kot ustanova za pobujanje, uveljavljanje in razširjanje duhovne ustvarjalnosti in njenih sadov ima SKA nezmanjšano pomembnost. Glede na razmere v domovini pa je njen odnos do nje deloma drugačen. Znašla se je v dobi kulturne in organizacijske integracije ali vsaj neoviranega medsebojnega duhovnega oplajanja. Vendar ji bo treba ohraniti kritičnega duha nasproti domovinski stvarnosti in tudi pristopati k občasnim akcijam kulturniških skupin v Sloveniji, s katerimi hočejo posegati v življenjske tokove dežele na prehodu.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

SKA naj bi sebi in vsej skupnosti skušala pomagati, da se prav znajde v novem položaju. Hočeš nočeš se bo SKA morala usmeriti v slovensko argentinsko sodelovanje in izmenjavo kulturnih vrednot. - Spodbujala naj bi zlasti potomce slovenskih izseljencev (bodočnost je njihova!), bodisi da znajo slovensko ali ne, h kulturnemu ustvarjanju in jim omogočila, da bogatijo sebe in našo skupnost z ustvarjanjem v jeziku, ki ga obvladajo (slovensko, špansko, angleško), naj gre za predavanje ali za pisane prispevke za Meddobje, itd.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

Tudi poslanstvo SKA še ni končano. Naloge za svoje delovanje ima enake kot do sedaj, to je izdajanje revije in drugih publikacij ter kulturni večeri, likovne razstave in gledališče. Pri tem pa se mora pri sprejemanju novih članov upoštevati, če bodo delavni, to je ustvarjalni, da članstvo v SKA ne bo samo neke vrste nagrada za delovanje, ki dosedaj s SKA ni imelo dosti opraviti.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

Menim, da je poslanstvo SKA sedaj trojno: a) Notranji študij slovenske kulture; b) Predvajanje neslovenski skupnosti; c) Aktivna vez med slovensko emigracijo in Slovenijo.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Ker za SKA ne vidim praktične bodočnosti, ne morem govoriti o njenem poslanstvu.

KOS, Vladimir, Japonska, (lit.)

Če so v tujini živeči Slovenci zmožni, lahko ustvarjajo - drugače kot oni v slovenski državi, in vendar kot Slovenci prečiščujejo in bogatijo celotno narodno bogastvo. Pravzaprav je vsaka slovenska revija v tujini, vsak slovenski časopis v tujini del slovensko-narodne kulturne akcije; a SKA s sedežem v Buenos Airesu, z organizacijo, ki se lahko ponaša z zgodovino izkušenj več kot 40 let, je takorekoč

idealna nosilka slovensko-narodne kulturne dejavnosti v tujini; njeni etični temelji so celo starejši: že 2000 let nosijo zgradbo Katoliškega občestva, ki ga imenujemo Cerkev. Na teh etičnih načelih temelji tudi demokracija.

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

V bistvu se poslanstvo SKA ne more spremeniti. Poživlja in povezuje naj Slovence, ki zunaj meja svoje zemlje, delujejo na raznih področjih kulturnega življenja. Pri tem je povdarek tako na poživljanju kakor na povezavi. To pa niso pisarniške naloge temveč živ osebni stik med osebami s podobnimi nagnjenji, zanimanji in darovi. Medsebojno osebno vzpodbujanje k delu, izmenjava izkušenj, redni pisemski stiki vse to je del kulturnega življenja, ki pa teče nujno na osebni ravni, med ljudmi s podobnim kulturnim nemirom. Brez tega ni ne revije ne akcije.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

SKA dela veliko napako. Živi preveč v preteklosti in misli, da so se razmere v osrednji Sloveniji spremenile (čeprav bolj navidezno, kot resnično) in zato ni več potrebna, čeprav so sence, na katere je stalno opozarjala, ostale.

Kaj je krivo, da ne opazi, v kakšni meri so njene duhovne vrednote - BOG, vera, bratska ljubezen - v osrednji domovini pozabljene, in da jih tudi v javnem političnem življenju nove Slovenije skoraj nikjer ni? Ta ugotovitev jasno pove, kakšno naj bi bilo poslanstvo SKA v bodočnosti.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Morda je prenapuhnjeno govoriti o "poslanstvu". Sodim pa, da ne bi bilo težko priti do soglasja glede na natančno določene cilje in glede na načine delovanja za doseg te ciljev. Med cilje bi osebno postavil nestranskarsko (ali nadstranskarsko) kulturno-politično vdinjenje (angažiranost), tako v odnosu do razmer v domovini kot do različnih držav, v katerih delujejo člani SKA. Tako bi bila po eni strani SKA povezana z narodnimi koreninami in njegovo državnostjo, - torej ne z državnim ustrojem, toliko manj z vsakokratno oblastjo - po drugi strani pa bi boljše povezovala svoje

člane, posebno tiste, ki so se bolj vživeli v kulturno občestvo države, kjer so se naselili, oz. so se že rodili v njej.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

O poslanstvu S.K.A. med nami v Argentini bi se lahko veliko napisalo in v kratkih stavkih bi poslanstvo SKA takole označil: Kot je potrebna hrana za človeka, delo, počitek, razvedrilo, duhovno življenje itd. je potrebno tudi kulturno ustvarjalno delo. Če naši ustvarjalci, ki sedaj doraščajo med nami, ne bodo imeli tega slovenskega kulturnega okolja, se bodo pač izživljali v drugih neslovenskih krogih. Tako bodo brez SKA naši novi ustvarjalci ostajali sami v velikem svetu na škodo domovine in naše slovenske skupnosti v Argentini, kateri še daleč ne smemo in ne moremo pripisovati konca.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

Še naprej mora ustvarjati pogoje za kulturno delo, buditi, vzpodbujati. S tem ohranja zavest pripadnosti pri mlajših in zagotavlja vsaj malo kontinuitete izročil in vrednot. A prav to zadnje je izziv. Treba bo fleksibilizirati naša stališča: prvenstveno reševati človeka, osebe, potem šele narodnost. V glavnem se bo morala omejiti (kot se že zdaj) na argentinsko skupnost.

ROT, Andrej, Slov., (filoz.)

SKA ob svoji štiridesetletnici ni več alternativni in edini nosilec slovenske kulture, ki v emigraciji še ohranja širok krščanski koncept kulture in vrednot. Izpolnila je svoje poslanstvo in hkrati podlegla svojim notranjim nedorečenostim in pristranskosti. Kot slovenska ustanova lahko SKA prinese v vrvenje sodobnih idej prgišče tistega, kar je bilo last prednikov, pesnikov in kulturnikov in je lahko danes slovenska dediščina: čisto srce in iz njega izvirajoči vrelec ljubezni do vsega, kar naj služi narodu in človeštvu. To, kar je SKA štiri desetletja hranila in gojila v izseljenstvu, pa mora nazaj v zavest Slovencev. Narod mora to prevzeti in sprejeti za svoje. Njem ideal se je uresničil, tudi po njeni zaslugi. Ladislav Lenček je 14. decembra 1984 izjavil:

"Dolžnost Slovencev je, da sodelujemo pri rešitvi in okre-
pitvi naroda predvsem s tem, da tudi v tujini ostajamo
Slovenci. Ni nesmiselna ideja, da bi se v tujino pred desetletji
izseljeni Slovenci vsaj v svojih otrocih danes in v prihodnje,
ko se spet demokratizira, vračali. A ti otroci morajo biti
Slovenci."

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

Isto poslanstvo, kot ste ga imeli do sedaj, to se pravi dvigati
slovenski duh in mu pomagati se izvleči iz materializma v
katerega ga je pahnila marksistična "Antikultura".

SIMČIČ, Zorko, Slov., (lit.)

Kulturna akcija je poznala svoj zlati vek, pa tudi čase suše.
Poznala je dobe navdušenja pa tudi malodušja. Ves čas pa
so njeni člani ustvarjali. Na kakšno pot torej zdaj, v novih
časih?

Trdijo, da se "s štiridesetimi leti življenje (še) pričenja."
Vsekakor pa človek po štiridesetem letu res živi drugače,
kakor je dotlej. Morda manj vidno kot je dotlej, manj
hrupno. Vendar, kakor je res, kar so že "stari" vedeli, da
"človeški rod živi (pravzaprav) od maloštevilnih", tako je
tudi res, da človeštvo marsikdaj živi od ljudi, ki so komaj
opazni.

Ali ni tako tudi z organizacijami? Na starem pa trdnem tri-
podu razmisleka, odločitve in izpeljave se bo SKA odločala,
kakšno pot naj odslej ubere, s kom naj se druži, (morda celo
združi...), kako naj sodeluje s prijatelji po svetu in v domo-
vini. Mnogi med njimi namreč še danes prihajajo v fazo,
ko se je treba za slovenstvo - in torej slovensko kulturo -
odločati dobesedno po "vsakdanjem plebiscitu" v sebi. Ali
bo na tej novi poti še naprej klicala v zavest zahtevo po
svobodni kulturi pa tudi po kulturi v svobodi? Po kulturi,
ki ni zanimiva samo, kolikor se da vprezati v kakšno galejo?
Česa bolj kot tega potrebujemo v svoji mladi državi?

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lit.)

Problem poslanstva kulture ob koncu XX. stoletja ni eno-
staven. Danes se kultura zamrzuje in okosteneva ter se

spreminja v informatiko. To se pravi, da iskanje in razmišljanje postaja odveč in se nadomešča z "database". To se pozna tudi med Slovenci druge in tretje generacije. Osebo sem si stavil za cilj raziskovati enega najpomembnejših dogodkov tukajšnje zgodovine: misijoni med Gvaranijci. Skušati rešiti pozabljeno dokumentacijo iz arhivov, predno se vse ne sesuje in izgine ter skušati doseči, da bo med to masovno informacijo tudi zrno resnice. Še mnogo drugih nedoseženih ciljev je med nami, ki bi morali doseči pravo luč in mesto v naši kulturni zgodovini, kot na primer Bara Remec, ena najvažnejših sodobnik umetnic, ki lahko pade v pozabo. Tudi to bi lahko bil delček našega poslanstva.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

SKA ostane odprta tribuna svobodnega kulturnega ustvarjanja, dokler bo imela in povezovala ustvarjalce. Zato je nujno, da čimprej razširi redno članstvo in pomladi vso organizacijo. Kulturno vzdušje v današnji Sloveniji dopušča svobodno ustvarjanje, vendar ga drži v podrejeni vlogi. Ob spremenjenih političnih razmerah v Sloveniji je o zdovski ustvarjalnosti dovoljeno razpravljati, ni pa še videti, da bi bila ta sprejeta kot sestavni del "slovenskega kulturnega prostora".

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

Ločiti moramo dve območji: lokalnega in narodnega. Prvo se nanaša na stvaritve, ki so vezane na prostor in čas neposredno: odrske predstave, koncerti, razstave, kulturni večeri (predavanja), ki so namenjene v Argentini prebivajočim odjemalcem. - Drugo območje pa naj bi zajelo predvsem, kar zadeva publikacije in izdajanje knjig. Sedaj je krog morebitnih odjemalcev razširjen tudi že na Slovenijo. Po drugi strani pa bi bilo tudi primerno misliti na tamkajšnjega "partnerja": kulturno ustanovo, založbo ali pa samo tiskarno. Cilj naj bi bil, posredovati našemu ustvarjalcu čim širši krog odjemalcev.

Primerno pa je tudi misliti na izmenjavo ustvarjalcev s Slovenijo v tolikšni meri, da ne bilo nevarnosti za izgubo naše begunsko-izseljenske identitete.

SKA pa naj bi bila tudi posrednica za vse kulturne ponudbe, ki bi prihajale iz Slovenije in zamejstva: Tisk, razstave, umetniške skupine, likovniki, znanstvena dejavnost, itd.; štipendije za študirajoče in za izpopolnjevanje profesionalcev oz. kulturnikov na splošno.

Nova naloga naj bi tudi bila: formacija novih ustvarjalcev. To pomeni ustanovitev tozadevnih šol po raznih odsekih. Nekoč je tako šolo imel likovni odsek, ali ne? - Zdi se mi pa to nujno glede besednega izražanja: proza, poezija, drama...

- 4) Se Vam zdi, da se zaključki in ocenitve ne morejo posplošiti na vse odseke in bi bilo potrebno v bodoče na novo načrtovati našo notranjo organiznično strukturo?**

AHČIN, Milena, Arg., (odbor.)

Vedno bolj se čuti premoč sekcij, ki niso vezane na slovenščino. Ti odseki bodo privlačevali, a med člani naj se budi čut za ohranjanje osnovne slovenske dejavnosti.

ARKO, Vojko, Arg. (lit.)

V odsekih, kjer jezik ni najpomembnejši element, na primer v likovnem in glasbenem, SKA lahko nadaljuje s svojimi prizadevanji, čeprav je jasno, da se mora ukvarjati z deli, ki nosijo v svojih izrazih slovenski pečat. Seveda pa otežuje takšno udejstvovanje dejstvo, da se mlajša generacija vključuje v neslovenski ambient, v katerem živi in je vprašljivo koliko se bo še zanimala za SKA.

BELIČIČ, Vinko, Trst, (lit.)

Literarni odsek SKA mi je seveda najbolj poznan in pri srcu, saj že po naravi sega s svojimi tipalkami in nitmi po vsem svetu. Drugi odseki so omejeni na Buenos Aires (koncerti, predstave, predavanja, razstave...). Zanje mora SKA obstajati dalje in jim pomagati živeti. Njeno delo bi se s tem seveda zožilo, a tudi olajšalo. Povezoval bi ga lahko Glas SKA.

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Ocena ne velja za vse odseke enako, vendar bi se morali, čeprav zveni paradokсно, bolj nasloniti na lastne sile in ne pričakovati toliko od različnih monsenjorjev, politikov in lažnih avtoritet iz domovine.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

V posameznih interesnih skupinah, krožkih ali v posebej ustanovljenem "Društvu prijateljev SKA" v Sloveniji bi dejavnost SKA lahko intenzivneje posredovali slovenskim odjemalcem in istočasno preko teh dejavnosti našli morebitne v Sloveniji ali zamejstvu živeče nove sodelavce, soustvarjalce in podpornike.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Izhajajoč iz zgornjih zaključkov, menim, da bo potrebno usklajevati naše kulturno delovanje na sledečih področjih z nekaterimi spremembami:

- LITERARNI ODESEK: a) Revija MEDDOBJE: Očividna je kriza generacijskega osipa, ki je zreduciral krog sodelavcev in znižal splošni nivo prispevkov. Odjemalci v Argentini in v svetu umirajo, novih pa je zelo malo. Danes je izdajanje Meddobja odvisno izključno od podpore Ministrstva za Kulturo RS. Tiskamo revijo v Argentini in pošiljamo skoraj 90% v inozemstvo, kar odločilno poviša stroške in nas postavlja pred izziv, da bi bilo bolj logično tiskati revijo v Sloveniji in pošiljati v Argentino tistih nekaj izvodov, ki bi se tukaj prodali ali razdelili. Pri tem obstaja tudi možnost, da bi se Meddobje prodajalo v Sloveniji, kjer bi pa moralo konkurirati s tamkajšnjimi kulturnimi revijami. Vidim tudi potrebo, da bi se sodelavci honorirali, kot je to v praksi danes v domovini in skoraj po vsem svetu. - Mislim, da bi bil potreben poseben poudarek na filozofski in družbenopolitični tematiki.

- b) Glasilo GLAS bi še naprej izhajalo v Argentini.

- c) Knjižne izdaje: precej podobna situacija kot z Meddobjem, morda še bolj kritična zaradi pomanjkanja tekstov. Nujna bi bila podpora mecenov (recimo Ministrstva za Kulturo), le v slučaju kakšnega izrednega teksta, ki bi bil dober "seller" bi se dalo govoriti o izdaji v žiriji SKA ali v kombinaciji s kakšno

lokalno založbo. Knjižnih natečajev najbrž ne bo več dosti, ker se nam iztekajo denarne rezerve.

d) Pridobivanje mlajših pisateljev in pesnikov: s pesnikom Tonetom Rodetom in z esejistko in prevajalko Mirjam Batagelj se praktično izteka zadnja generacija možnih literarnih ustvarjalcev v Argentini. Po drugih deželah slovenskega zdomstva je položaj menda še slabši.

- **GLEDALIŠKI ODSEK:** trenutno se nahaja v krizi, ker kot tak že nekaj let ne deluje. Vendar njegovi člani pridno in uspešno sodelujejo pri gledaliških predstavah in nastopih v raznih lokalnih ustanovah. Potrebno bi bilo nekoliko poglobiti gledališko izobrazbo pri kar lepi skupini mladih talentiranih igralcev, ki pa sicer zadovoljivo obvladajo slovenščino.

- **LIKOVNI IN GLASBENI ODSEK:** Ta dva odseka bosta delovala najdalje v času, ker nista zraščena z jezikovno pogojenostjo, bosta pa lahko ustvarjala v slovenskem duhu, v kolikor se bodo vodje odsekov ali mentorji za to angažirali. Tudi v teh strokah imamo že vrsto mladih talentov, ki jih počasi vključujemo v krog SKA.

- **OSTALI ODSEKI: FILOZOFSKI, TEOLOŠKI, ZGODOVINSKI, DRUŽBENI, ZNANSTVENI:** Ta področja našega delovanja doživljajo podobno krizo kot literarni odsek, vendar z neko prednostjo, ker obstaja možnost, da se gotove stvaritve (eseji in članki), ki bi jih avtorji ne mogli napisati v zadovoljivi slovenščini, prevedejo. Prav tako obstaja možnost (nekoliko vprašljiva), da bi taki avtorji mogli predavati v španščini, kar bi brez dvoma moglo spadati v sklop kulture slovenskega ustvarjanja, vendar bi bil tak slučaj predmet posebne debate. A taki slučaji se zadnje čase že pojavljajo na drugih področjih (Gospodarska zbornica, Dušno pastirstvo, itd.)

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

O morebitnem spreminjanju organske strukture SKA nimam izoblikovanega mnenja. Ocenitve v prejšnjih točkah se nanašajo na celotno organizacijo. Med posameznimi odseki so pa seveda opazne razlike. Vsiljuje se vtis, da ni več smiselna delitev na odseke, ki so bili zamišljeni kot samo-

dejne skupine. Namesto njih bi bilo dovolj, da ima odbor v sebi ali ob sebi referente za poedine dejavnosti.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

Zdi se mi, da je za vsak odsek posebej treba prerešetati preteklost in možnosti za naprej.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

Posploševanje je neprimerno, je pa res, da imajo nekateri odseki besedo, a iz njihovih vrst nihče ne sodeluje aktivno na kulturnih večerih in s prispevki v Meddobju. Odsek za družbene vede je bil v začetku precej aktiven, a sedaj so starejši omagali, ali so drugod zaposleni, nihče pa ne more zanikati, da je dal številne pobude za številne kulturne večere drugih odsekov, nekatere so pa bile na škodo SKA odklonjene.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

Menim, da je literarni odsek najbolj močen v SKA. Morda bi bilo treba dati večjo moč na ostale (likovno umetnost, glasba).

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Verjetno bi mogel kakšen odsek še naprej delovati, a zdi se mi neprimerno da bi se legitimiral z imenom SKA.

KOS, Vladimir, Japonska, (lit.)

Meddobje je izraz osredotočene SKA-ine dejavnosti. Ni važno, ali je štirimesečnik ali polletnik; važno je, da redno izhaja, pa četudi na samo štirih straneh, ker se je med enim in drugim obdobjem nabralo le toliko snovi in ne več. Zato se imenuje meddobje. V proračun Meddobja spadajo izdatki - za enostavne dopisnice, s katerimi se (vsaj) pisarna Meddobja (ali pisarna SKA) zahvali za prejeti prispevek! Tisti, ki živijo v Buenos Airesu ali vsaj v Argentini, morda ne čutijo teže tujine tako zelo kot mi ostali, ki živimo daleč od

Slovenije in daleč od Argentine; prvič ne vemo, ali so naši prispevki - ki včasih pomenijo žrtev mnogih ur - varno prispešli na cilj ali ne; drugič ne vemo, ali bo Meddobje z njimi zadovoljno - če je treba, sta tudi dve kritični besedi vodič v bodočnost. V proračun spada tudi denar za preprosto "air mail" pismo, s katerim se SKA obrne na Slovence v tujini, ki bi morda lahko kaj prispevali v Meddobje... Na kratko povzeto: brez pisemske zveze si moderno delovanje Meddobja težko predstavljam. Menim, da je marsikateremu izmed nas znana naslednja skušnjava: kaj se boš trudil, ko pa te redno prezrejo; najbrž nočejo užalostiti s stavkom, da nisi zaželen...

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

Struktura naj služi novim potrebam, vendar ne more nadomestiti oseb. Pomembnejše kot snovanje odsekov je najti ljudi, ki bi bili voljni in sposobni povezovati, iskati ter razvijati talente po vsem slovenskem katoliškem svetu. Seveda ima poleg splošnega, vseslovenskega poslanstva SKA tudi naloge v ožjem krogu slovenske skupnosti v Argentini. Menim, naj bi struktura upoštevala ti dve veliki in pomembni področji.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Po mojem ni mogoče vseh zaključkov in ocenitev posplošiti na vse odseke, (čeprav sem dozdej govoril o SKA na sploh). Toda če je SKA res živa ustanova, bi bilo precej neresno vztrajati na zmerom enaki notranji strukturi. V kolikor je res živa, so strukture dinamične in podvržene neprestanemu spreminjanju, - v kolikor je to resno in ne le nasledek kakšnega pre-osebnega zamisleka posameznikov ali struj.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

Ker je bilo in je še med nami dovolj pisateljev in pesnikov in sploh literatov, bi morali nadaljevati z našo tako kvalitetno revijo Meddobje in našim listom Glas. Morda pa bi prepustili slovenskim založbam v Sloveniji izdajanje knjig, kar do samostojne Slovenije ni bilo mogoče in je bil naš za Slovenijo "prepovedan tisk" silno pomemben in upajmo, da

bo tudi doprinesel objektivni pogled na zgodovinske dogodke med drugo svetovno vojno in po njej.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

Kritično stanje je in bo vedno hujše v panogah, ki slonijo na slovenskem jeziku, posebno v literaturi. Tu se bo treba prilagoditi razmeram, tako za predavanja kot za spise dopustiti tudi španščino. Likovni in glasbeni odsek imata vse pogoje za nadaljevanje in rast. Gledališki tudi, v kolikor je še živa jezikovna šola.

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lik.)

Bistveno ne, vendar bi bilo morda potrebno...

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

Notranjo strukturo je treba prilagoditi novim rodovom in novim sodelavcem. Pred desetimi leti sem uspel, da je bil ustvarjen razred za družbene vede, v njem so dobili mesta Katica Cukjati, Toussaint Hočevar, Gusti Horvat, Marko Kremžar, Ljubo Sirc, ki zanje v SKA ni bilo pravega odseka. Podobne spremenjene potrebe bodo tudi v bodoče. Najti je treba okvir za povezanosti v emigraciji rojenih generacij. Nezaslišano je, da je v Ljubljani našel mesto Pavle Fajdiga, medtem ko zanj v Buenos Airesu ni bilo mesta v SKA. Dr. Janez Zorec ima pravico biti ustvarjalni član SKAja zaradi gledaliških nastopov, ne zaradi svojega znanstvenega dela, če smem verjeti Rotovi *Republiki duhov*. Prenesti je tudi treba težišče od besednih ustvarjalcev na uporabnike drugih medijev. Notranja struktura ni organska in dinamična, ker ne seže več preko meja Velikega Buenos Airesa. Ljubljanski odmevi in zapisi o SKA so kot nagrobni govori o blagem pokojniku, ne kot prikaz živega delovnega telesa. Kaj vse je izginilo s smrtjo Franceta Dolinarja!

Pred desetimi leti sem iskal, kaj se je zgodilo s sodelavci prejšnje ankete SKA. Ker nisem bil član SKAja, me niso vprašali za mnenje. Že takrat se je marsikdo že odmaknil in SKA ni napravila korakov, da bi ostali povezani z njo. Četudi je v organizaciji velika teža na osebnih stikih,

ti sami ne nadomestijo bolj formalnih odnosov. Nihče še ni razčistil članstva v Sloveniji živečih. To ni le vprašanje Rota, je tudi vprašanje Šuštarja, Janežiča in Vodeba, in seveda vprašanje številnih kulturnikov, ki imajo za zdomsko ustvarjanje posluh in so mu lahko koristni, torej potencialni novi ustvarjalni člani SKAja. Zgodovinski prelom v SKAju je zameglil odvisnost od političnih skupin in smeri. V Argentini se je pač vse življenje vrtelo okrog istih ljudi, ki so le menjavali klobuke, ko so prehajali iz ene sobe v drugo v slovenskem središču na Ramón Falconu - in zapirali vrata za seboj. Isti posamezniki so nastopali v različnih funkcijah v številnih - preštevilnih - organizacijah in tudi SKA se temu ni mogla izogniti. Ne poznam niti enega argentinskega člana SKA, ki bi ne imel istočasno vodstvenega mesta v eni, dveh, ali pol ducata drugih organizacij in ustanov. Tudi če SKA danes izgine, ljudje okrog SKA ne bodo čez noč ostali neorganizirani. V tem je moč in slabost argentinskega organiziranja. Aktivnih ustvarjalcev je končno zelo malo.

Oddelki, ki naj bi bili delovne enote, ostajajo bolj na papirju kot dejanske delovne skupnosti. V tem ne vidim nič napačnega. Prav v tem je cena SKA, ker povezuje ustvarjalce različnih polj in jim daje zavest kulturne skupnosti. Puristi so sicer vihali nosove, kako je mogel Ladislav Lenček biti ustvarjalni član gledališkega odseka, ko je zadnjič nastopil na odru kot mladenič in nikdar kasneje. (V *Slovenskem Izseljenskem Koledarju* za leto 1995 berem na str. 140, da je bil najprej član literarnega oddelka). Naj bi bila notranja struktura kakšnakoli, brez rednega in pogostega medsebojnega obveščanja in stikov bo struktura mrtva. Ali se vodstvo SKA zaveda, koliko pisem je Ladislav Lenček napisal vsak dan? Misijonarjem, potencialnim podpornikom, tedanjim in bodočim sodelavcem, znancem in neznancem. Ko je odšel v Tinje, je s pismi nadaljeval, ko se je navadil na nov pisalni stroj, ki mu ga je oskrbel gospod Kopeinig. Iz Ljubljane je manj pisal, ker se ni hotel vtikati v zadeve, ki jih je pustil za seboj. Novo vodstvo SKA tega dela ni prevzelo, ker verjetno ni dovolj vedelo zanj. Lenček ni bil prvi, ki je zdrževal tako povezovanje. Podobno delo so v začetkih SKA opravljali Marjan Marolt, Ruda Jurčec, Tine Debeljak, Zorko Simčič - in France Dolinar, kadar je imel denar za znamke - da navedem samo ljudi, s katerimi sem sam imel pisne stike.

5) V odseku, katerega član(ica) ste, je kvaliteta dosežkov zadostila Vašemu kriteriju?

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Kvaliteta literarnega odseka še zdaleč ni dosegla zahtevne višine. Če je ni do sedaj kdaj jo bo? Ponatisi so samo zakrita kraja ob lastni nemoči in teh dobimo več kot polovico v zadnjih zvezkih Meddobja in raznih zbornikov. Pogreta jed...

BüKVIČ, Frank, ZDA, (lit.)

Kvalitetni dosežki so kljub majhnemu številu sodelavcev, kljub geografski in politični raztrganosti kar zadovoljivi. Čudež se sicer ni zgodil, kulturno umetniške ravni, ki jo je SKA dosegla v 40 letih, se nam ni treba sramovati.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

Da bi bilo mogoče uresničiti vsaj del teh ciljev, bi bilo v literarnem odseku potrebno intenzivnejše delo. Redno in hitrejše izhajanje revije MEDDOBJE in Glasa SKA ter posameznih publikacij ter boljša komunikacija med posameznimi aktivnimi člani SKA, ki je zdaj velikokrat žal tudi zaradi velikih geografskih razdalj le minimalna.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Gledajoč s stališča celotne organizacijske strukture SKA moram reči, da so današnji rezultati kar zadovoljivi, če smo pravični v upoštevanju vseh zgodovinskih in socioloških okoliščin, čeprav bi vsakdo od nas želel marsikatero izboljšavo.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

Nemogoče je ocenjevati v celoti kvaliteto dosežkov filozofskega odseka. Po zamisli je odsek obsegal področja čiste filozofije, drugih spekulativnih panog in eksaktnih ved. Kolikor gre za teoretsko razpravljanje, ga deloma nadomeščajo dejavnosti teološkega odseka. Nagnjenost k teoretič-

nemu umovanju je oslabela v korist iskanju praktičnih aplikacij na družbeno ali osebno življenje in se celo umaknila opazovanju in kritike. To je razumljivo spričo odmiranja starejše, bolj humanistično formirane plasti emigracije in ponujanja akutnejših življenjskih vprašanj. Področje eksaktnih ved pa že tako skoraj ni bilo zasedeno.

Kar zadeva glasbeno področje, pa menim, da je perspektiva ugodnejša, ker se precej mladih ljudi posveča glasbenemu izobraževanju. K temu jih je treba spodbujati, vendar le tako, da se bodo usmerjali k resnemu in kvalitetnemu poustvarjanju in tudi komponiranju.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

Teološko (filozofski) odsek, katerega član sem, mislim, da je v sprejemljivi višini vršil svoje poslanstvo s teološkim razglabljanjem o naši izselejski problematiki, s približevanjem II. Vat. koncila naši skupnosti, z orientacijo v ideološki zmedi (tretjesvetništvo), ki je preplavila Latinsko Ameriko, itd.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

Dosežki v Odseku za družbene vede nikakor niso zadovoljivi. Mlajši druge generacije, z redkimi izjemami, se ne zavedajo dolžnosti, katere so sprejeli s članstvom v SKA. So primeri, da imajo čas za sodelovanje v drugih revijah, a publikacije SKA jih ne zanimajo.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

Ne morem objektivno odgovoriti, ker ne sodelujem s prisotnostjo v Buenos Airesu v njem. Osebno pa mislim, da veliko pripomorem k propagiranju slovenske umetne glasbe.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

V prvih letih svojega obstoja je gledališki odsek imel brez dvoma kvalitetne dosežke, a v teku časa je bojazen pred padcem kvalitete zreducirala tudi kvantiteto.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

Sem članica literarnega odseka SKA in mislim, da je bila kvaliteta literarnih del večinoma zadostna, saj smo iz že omenjenih ozaveščevalnih razlogov skoraj vsi avtorji pisali razumljiv izpoveden jezik in se z besedami nismo igrčkali. Pisanje smo pojmovali kot resno življensko opravilo, vezano BOGU, veri, bratski ljubezni in resnici.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Nikakor ne! V zdomstvu je precej filozofov, ki nimajo le ta akademski naslov, ampak so resnični misleci. (Morda kdo sploh nima tozadavnega akademskega naslova, pa vendar razmišlja in mogoče tudi piše, zase ali za ožji krog, v slovenščini ali v drugem jeziku. Koliko filozofije je v pesmih ali črticah...!). To velja za stare in mlade, za doma ali v tujini, - njihovi domovini -, rojene. Zakaj bi jih ne bilo mogoče pritegniti v SKA? Seveda, ne bi rad videl npr. v "Meddobju" razprav ali spisov v angleščini ali španščini, ki jih je napisal rojeni Slovenec ali potomec slovenskega rodu. Že taka poezija mi preseda, kadar je prepogosta ali izključna. Če bi šli v ti smeri dalje, bi se npr. "Meddobje" v kratkem spremenilo v raznojezično izdanje, v katerem bi bil morda sem pa tja tudi kak slovenski spis. V takem primeru bi morali popolnoma spremeniti glavne smotre "Meddobja" (in SKA). "Meddobje" bi tako postalo odraz "slovenske" dejavnosti v svetu. Za to pa bi bilo boljše, če bi ga izdajala kakšna domovinska (in celo državna) ustanova, - nekako po zgledu drugih narodov.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

Pred časom sem bil imenovan kot ustvarjalni član gledališkega odseka SKA in to od vodje Nikolaja Jeločnika, kar sem si takrat in si še danes štejem v veliko čast. V času, ko je odsek vodil Niko je odsek res kvalitetno deloval, danes pa o kvaliteti sploh ni mogoče govoriti, ker enostavno odsek sploh ne deluje. Žalostno!. Zdi se mi, da bi SKA ravno na gledališki, glasbeni in likovni ustvarjalni umetnosti najbolj uspevala in imela veliko mladih sodelavcev, kateri bi v bodoče v imenu SKA prikazovali tukaj in v domovini naše dosežke. Premislimo!

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

V literarnem pešamo, obeti so slabi. Zadnji natečaj to dokazuje. V filozofiji tudi ni dorastka. Sploh je malo "humanistov" med mladimi. Kar jih je, jih bo treba iskati in skušati, da se nam približajo.

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

V Likovnem odseku je par umetnikov, žalibog ne poznam dosti njih dela, da bi mogla soditi. Žal mi je da so umrli trije najboljši to je Gorše, Bara Remec in Rapotec, katerih delo sem imela možnost videti.

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lik.)

Da, pričrčan sem, da se je v likovnem odseku to doseglo.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

V odseku za dužbene vede je bilo ustvarjenega mnogo več, kot v drugih oddelkih, ker so bili ustvarjalci izbrani zaradi sedanjega ustvarjanja, ne zaradi častnih naslovov in dejavnosti v odmaknjeni preteklosti. Vsi so aktivni, četudi je večji del ustvarjanja zunaj okvira SKA in ga SKA niti ne registrira. Nikjer ni bilo zabeleženo, koliko referatov in tiskanih razprav smo spravili v svet v zadnjih desetih letih, to je v letih obstajanja tega oddelka. To velja zame, za Markota Kremžarja in Gustija Horvata. Toussaint Hočevar je medtem umrl. Če seveda kdo napiše pesmico, je to skrbno zabeleženo kot dokaz pomembne ustvarjalnosti.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

Naravno naj bi bilo, da bi SKA postajala čedalje bolj "argentinska", kajti sodobni ustvarjalci nosijo v sebi veliko več argentinskega kot pa prvotni. Nevarnost pa bi nastopila, če bi se ti ustvarjalci pričeli nagibati k provincijanizmu. Seveda, z ozirom na slovensko kulturo. Kako to preprečiti? - Vsaj delno po izmenjavi kulturnih dobrin in oseb med nami, Slovenijo in zamejstvom; in kolikor bi bilo mogoče tudi z rojaki, ki ustvarjajo po drugih državah. Ustanoviti izmenjevalni urad, ki naj bi centraliziral kulturni promet slo-

venskega izvora od vsepovsod. Alternativa: doseči, da bi tak urad posloval iz Slovenije za vse izseljence??? - Ustanoviti knjižnico sodobnega slovenskega slovstva. - Organizirati rednejše stike s (pristnimi) argentinskimi kulturnimi krogi. Pozor glede tega! Izmenjava je izvedljiva le, kadar sta obe stranki na isti ravni!

Zavedam se, da vse navedeno pomeni velik napor: tudi finančnega. To zadnje je gotovo posebno vprašanje. Odgovor naj pa bo merilo naše življenske moči... in ustvarjalnosti. Ali bi pri tem smeli računati na (delni) doprinos iz Slovenije?

6) Kakšen je Vaš pogled na odjemalsko publiko, zdomsko, zamejsko ali matično?

AHČIN, Milena, Arg., (odbor.)

Odjemalska publika se spreminja. Delo bo treba prilagoditi njihovemu okusu, obenem pa ta okus vzgajati. Videli smo uspeh slovenskih popevkarjev, ki so prišli med nas. Morali bi se zamisliti. Vsiljiv način je obsojen na neuspeh. Smo zmožni odkriti med nami komika, karikaturista, vedrega kritika ali reporterja? Mogel bi biti most do širše potrošniške publike in jo tako pridobivati za sodelovanje, SKA bi pa nudila novim talentom možnost kulturnega sodelovanja.

ARKO, Vojko, Arg., (lit.)

Vsekakor je nadaljnje delo zadeva mlajših kulturnikov. Oni morajo med seboj ugotoviti, kakšna pota naj akcija ubere, kaj naj stori in če je še možno nadaljevati z delom, ki mora kot doslej dosežati gotovo višino, saj za majhno prosvetno delo so itak poklicana številna slovenska društva, ki skrbijo za slovenski pouk, pevske zборе, gledališke skupine in podobno.

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Odjemalcev, moramo računati, da bo vsak dan manj, ker imajo na razpolago kvalitetnejše blago tako v zdomstvu kot

v zamejstvu, da ne omenim domovine. Porazen padec kvalitete v domovini se je skril za postmodernizem, tukaj pa, kjer imamo in smo imeli priliko do inovativnosti, smo občepeli v l. 1945. Rekel bi še več - da so društva s šibkejšimi organizacijami v slabših razmerah, storile več kot SKA (primer San Justa, Ramosa in Pristave).

BŭKVIČ, Frank, ZDA, (lit.)

Moj pogled na odjemalsko publiko, zdomsko, zamejsko in matično! Ali je kdo med vami navdušen? Zame je vse skupaj porazno.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

Javnost je treba prepričati, da je delo SKA potrebno tudi vnaprej. Ni ga mogoče kriti samo s "samoprispevki" posameznikov, temveč le s širšim javnim podpiranjem, subvencijami slovenske države, Argentine in različnih kulturnih in prosvetnih mednarodnih organizacij (UNESCO, katoliške podporne ustanove, morebitne privatne fundacije, mecenški prispevki slovenskih podjetnikov v svetu in v Sloveniji, itd.).

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Vsi vemo, da odjemalstvo šepa, pa iščemo krivce levo in desno. Lahko rečemo, da imamo kar stalno publiko pri naših kulturnih večerih, tudi iz mlajših vrst. Kjer se najbolj čuti osip je v knjižnem odjemalstvu. Na tem področju bi se gotovo dalo kaj izboljšati, a to zahteva prav poseben napor, pa strokovno usposobljenost. Dosedaj se je pri SKA delalo vse bolj voluntaristično, seveda tudi zastojkarsko. Vsa založništva imajo plačane strokovnjake za trženje svojih produktov. Tukaj se moramo nekaj novega umisliti.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

Številčno je vodstvu SKA znana njena odjemalska publika. Na znatno povečanje števila obiskovalcev lokalnih prireditvev najbrž ni dosti računati. Tiskane publikacije pa imajo zdaj možnost, da se razširjajo v Sloveniji. To se že izvaja s

ponatiskovanjem knjižnih izdaj, pridobivati pa bi se mogli tudi naročniki Meddobja (če se bo revija še tako ime-
novala).

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

V odjemalsko publiko nimam vpogleda. Vendar mislim, če bodo pritegnjeni mladi, se bo krog odjemalcev lahko razširil.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

Zaradi upokojitve in številnih odhodov v večnost se je število odjemalcev publikacij SKA v emigraciji zelo znižalo, zamejstvo pa ni bilo nikoli preveč naklonjeno. Odjemalce je sedaj potrebno iskati v matični domovini.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

V vseh treh skupnostih vidim tri negativnosti: a) preveč smo zaprti v naše slovenstvo, morali bi se bolj odpreti v svet; b) usmerjeni smo preveč v "popularnost" (predvsem v glasbenem pomenu) ; c) preveč gledamo na odjemalsko (ekonomsko) plat kulturnega produkta.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Poznam le argentinsko publiko, med katero je vsak dan manj zanimanja za nematerialno bogastvo.

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

Kvaliteta in originalnost, posebnost, različnost, globina bodo imeli vedno odjemalce če bodo našli oporo v vsaj malo urejeni administraciji in informaciji potencialnih odjemalcev. (Ne gre za "propagando", a vsi vemo, da sta celo založniška informacija in administracija SKA bili precej časa skrajno pomanjkljivi.)

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

Omenjena odjemalska publika (bralno občinstvo in kupci literalnih del, pa na sploh ljubitelji kulture) je med seboj zelo

različna in kot taka gleda na delovanje SKA in njeno usmeritev glede etičnen vrednot, slovenske in človeške vzajemnosti, zgodovinske resnice in zgodovinskega in aktualnega političnega dogajanja v matični domovini in po svetu zelo različno. To pa SKA v njenem omenjenem delovanju ne bi smelo motiti. Nasprotno! SKA se mora še naprej jasno zavedati svojega poslanstva in temu primerno delovati takó v osrednji Sloveniji, kakor tudi v zamejstvu in zdomstvu, oziroma v svetu.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Moj pogled je omejen, ker nimam podatkov o "odjemalcih" (tako Kulturnih večerov kot Glasu ali Meddobja).

Zdomsko časopisje navadno le naznanja ali poroča o Kulturnih večerih, razstavah itd., zlasti pa o tiskovnih izdanjih. Navadno ni ne ocen niti komentarjev. Skoro isto velja za zamejske časopise in občila. Matično zanimanje se mi zdi omejeno na dva kroga: tistih, ki so blizu SPE, in na raziskovanja "znanstvenikov" oz. strokovnjakov, bodisi v zgodovini slovstvu, umetniških panogah. Včasih se zasledi kakšna ocena, kak odgovor, kaka kritika ali omemba kakega pretežno političnega dela. Ne opažam nekaj podobnega v filozofski (in tudi teološki pa sociološki) dejavnosti SKA, ali o tem, kar objavlja Meddobje. Mogoče se motim, a zdi se mi, da gre v tem za (namerno) podcenjevanje, ki se izraža z molkom in indifferenco.

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

Odjemalcev, gledalcev in sodelavcev bo vedno dovolj, če bo SKA še naprej skrbela in delala na kvalitetni ravni seveda vse v okviru možnosti. Tako nas bo tudi v bodoče kulturno ministrstvo Slovenije rado podprlo.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

Tukaj je stanje skoraj porazno. Zanimanje za naše publikacije pada. Ustanova sama, ob svoji obletnici, je zbrala irizorno število občinstva. To je bil važen jubilej, pa je šel

mimo lokalne publike. Edino predavanja gostov od zunaj so še dobro obiskana. Pa še okrogle mize, če je vsebina aktualna.

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lik.)

Naši publikli, kakor ustvarjalcem druge generacije gre predvsem za osebno uspešnost. Razmišljanja in iskanja resnice je pa zelo malo ali nič. Važnejši so tehnični problemi, ker vzbujajo pozornost, prav malo ali nič pa ni prave kulture v smeri raziskovanja človeške stvarnosti.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

SKA ni nikdar polagala važnosti na odjemalstvo. To sem gledal od daleč. Ob razgovorih v Buenos Airesu leta 1984 in 1985 so mi to po vrsti potrdili glavni delavci pri SKA, posebno sam Ladislav Lenček. Takrat sem dobil v roke seznam članov SKA in nato seznane rednih odjemalcev, poleg tega pregled, koliko publikacij gre med ljudi in kam. Za Lenčka je bilo pomembno ustvarjanje, ne širjenje.

Da preidem v sodobnost: knjige SKA so težko dosegljive v Sloveniji ali po svetu. Praksa, da bi od izidu ob ocenah in poročilih novih knjig bilo tudi navedeno, kje je knjigo dobiti, se ni uveljavila. V Ljubljani sem hodil od knjigarne do knjigarne, končno zasledil v *Slovincu*, da lahko knjige SKA naročim po telefonu. Če gre med ljudi v Buenos Airesu 30-40 izvodov nove knjige (*Celovski zvon* je v prvem letu nabral v BA 80 naročnikov), ni razloga, da bi knjige in revije izhajale v spodobnih nakladah. Izdajanje publikacij je treba nadaljevati, vendar je treba izpeljati sistem razpečavanja. Bral sem, da je SKA izdala Zbornik ob 40 letnici, a ne vem, kje naj ga dobim. Menda je zanj šlo večino denarja, ki ga je SKA dobila od Mihelača za v Sloveniji prodane knjige SKA (Andrej Rot mi je v razgovoru omenil, da je poslal v BA 14 ali 17 tisoč ameriških dolarjev). Zbornik je torej spomenik, ni pa aktivno gonilo slovenske kulturne dejavnosti v zdomstvu. Več bo za SKA napravil zapisek v Slovenskem Izselsjenskem Koledarju, ker ta gre med ljudi, ki niso navezani na SKA. Za primerjavo: leta 1992 sva s prijateljem Radotom Lenčkom, ustvarjalnim članom SKAja, izdala Who's

Who of Slovene Descent in the United States - v 850 izvodih. Osebo sem razposlal preko 300 izvodov na najrazličnejše naslove po svetu, 50 izvodov sem osebo izročil ljudem, ki naj bi jih taka publikacija zanimala. V zalogi imamo še 20 izvodov. Te dni pripravlja novo razširjeno izdajo. Na prvo se je v javnosti oglasil samo Martin Jevnikar v Trstu v *Mladiki* in na radiju. Drugod je publikacija ostala nezabeležena, v Sloveniji in v zdomstvu. Tako je pač v emigraciji: če kaj napraviš, se moraš kot petelin postaviti na kup in kričati o samem sebi. To nekateri uspešno delajo. SKA je dobila nekaj zunanjih častilcev (Kermauner, Rebula) a ljudje doma in po svetu zanjo še vedno zelo malo vedo. Rotova knjiga leži v knjigarnah nerazprodana, po svetu pa nepoznana. Z njo SKA. Razprodajanje in širjenje knjig in publikacij se mora postaviti na poslovno podlago in ne sme ostati naslonjeno samo na prostovoljno zastojno delo. SKA ni uspelo, da bi dobila sodelovanje celovške Mohorjeve družbe in njenega razprodajalnega aparata. SKA si ni upala staviti resnega predloga v to smer, ko so propagatorje *Celovškega zvona* vozili po Argentini. SKA je pomagala najti naročnike za *Celovski zvon*, ni si pa izgovorila recipročnosti za razširjanje *Meddobja* in knjig SKA v zamejstvu.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

Zlata doba begunstva je že daleč za nami. Nekdanji, od njih že v predvojni Sloveniji ustvarjajoči rojaki so že skoraj vsi legli k večnemu počitku. In oni so bili tisti, ki so najgloblje doživljali razpetost med zapuščeno domovino in novo zemljo: često je bilo njih ustvarjanje krik - povezan s tisto bolečino! Čutili so slovensko; izražali so se po slovensko; še vedno so živeli v slovenskem prostoru in je zato bilo nujno, da so hoteli deliti proizvode svojega duha s sebi sorodnimi: s Slovenci - nekdanjimi begunci. - *Mutatis mutandis*: nekaj dokaj sorodnega se je dogajalo s kulturnimi odjemalci...

Ta, "zlato krog" je mogel nastati le med izseljenci-begunci. Begunsko občestvo je bilo sestavljeno iz oseb vseh izobraževalnih stopenj, najrazličnejših poklicev, strok in obrti. Premnogim je bilo gospodarsko vprašanje le skrb za preživetje

- ne pa življenski cilj. Zato nam je bil veliko bliže rojak - bivši begunec bivajoč drugje, celo na drugi celini, npr. K. Mauser, kot pa neposredni argentinski sosed. Zato je razumljivo, da je že tedaj presegala SKA meje Argentine, kjer je imela svoj sedež.

7) Ali se Vam morda zdi, da je SKA postala sčasoma preveč lokalna, "argentinska"? Kaj bi se dalo v tem smislu popraviti?

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Morda se je prva leta govorilo o lokalpatriotizmu, ko so bila društva še močna in so bila druga na drugo ljubosumna. Finančne razmere so bile do nedavnega ugodne za SKA, kar se je pa nehalo za vse večne čase. Težko bi bilo govoriti o "argentinski" SKA.

BüKVIČ, Frank, ZDA, (lit.)

SKA je svojčas uspešno povezovala svoje kulturne delavce. To po vseh celinah. Ker nas je vedno manj in velika večina v Argentini, je razumljivo, da se je SKA jela lokalizirati. Dokler smo imeli skupnega sovražnika in bili doma nezaželeni in zamolčani, je vse težilo k SKA. Zdaj pa se ta in oni raje usmerja v domovino, čeprav je ta do neke mere še zmeraj naša mačeha. Prav pred kratkim se mi je potožil prijatelj iz Jurija pri Mariboru, da je v Sloveniji preveč Kūčanov.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Mislim, da bo morala SKA nadaljevati svojo dvosmerno pot: delovanje med Slovenci v svetu, pa med slovensko skupnostjo v Argentini. Če se je v zadnjem času opazala neuravnovešenost med tema dvema poljema, je to posledica osipa ustvarjalnih moči predvsem na področju literature (knjižne izdaje ter reviji Meddobje in Glas), medtem, ko delovanje na kulturnih večerih v Argentini ostaja kar na zadovoljivi višini.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

Menim, da so objektivni razlogi oteževali razširitev SKA na druga svetovna območja. Nekdanje sodelovanje z drugih delov sveta se je omejevalo skoraj samo na literarne prispevke in deloma na esejistiko. Sociološka involucija je pozneje še to do kraja zavrla. Na vprašanje, kaj bi se dalo v tem pogledu popraviti, nimam odgovora. Aktivna prisotnost in osebne zveze, na daljavo ali morda od blizu, bodo lahko priklicale nove podube.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

Če bodo postali člani SKA mladi, ki ne obvladajo slovenščine, bo še bolj lokalna, "argentinska". - Sicer pa to ne zavisí toliko od nas, temveč od kulturne ustvarjalne sile Slovencev drugje po svetu. - Če hočemo ohraniti "svetovnost", bo vsaj Meddobje moralo priobčevati ne le v slovenščini, ampak tudi v španščini in angleščini.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

SKA ni bila nikoli omejena na lokalno področje svojega središča, povezovala je emigracijo v vseh deželah naselitve. Sedaj ima pa možnost, da v svoje delovanje vključi tudi matično Slovenijo.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

Mislim, da je še premalo lokalna "argentinska" SKA. Ne moremo imeti Ljubljanske Kulturne Akcije mi, ki še nismo, nikoli živeli v njej. Dokler bo SKA iskala cilje z argentinskimi Slovenci bo še živela. Če bi bila drugačna, bi bila nam tuja. Je nemogoče obdržati emigrantsko identiteto (ki je že spojena z argentinsko), če bomo odvisni od Ljubljane. Zato bi predlagal, da SKA še naprej deluje v Argentini.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Z redkimi izjemami je SKA postajala praktično vedno bolj lokalna organizacija, ker se nismo trudili, da bi obdržali in poudarjali njeno univerzalnost. A zdaj je neaktualno tu kaj popravljati.

KOS, Vladimir, Japonska, (lit.)

Vsaj v Argentini - se mi zdi - je možno računati z naraščanjem za bodočo SKA. Kakovost odloča, ne količina ljudi. Potrpežljivost ni le misijonarjeva idealna vrлина; pritegniti mladega človeka in mu zaupati ni izključna pravica politikov.

KREMŽAR, Marko, Arg., (družb.)

SKA se že nekaj časa krči. Treba je nazaj k virom, k metodam in idealom, ki so jo naredili veliko, zanimivo in transkontinentalno. To pa je stvar zavzetih posameznikov, ki sodelujejo ob skupnih in za skupne vrednote. Takega sodelovanja ni mogoče doseči in ohranjati z denarjem temveč z notranjo silo vrednot slovenstva, krščanstva pa zavzetosti za lepo, dobro in resnično. Prave, notranje sile tvorna korist ni zmožna dati. Le tako bo mogoče tudi odločno zavrniti vse kar ni resnično, kar ni dobro in kar ni lepo, čeprav na račun neposrednih, navideznih koristi, v zavesti, da te vrste "pluralizem" uničuje vrednote, ki nam dajejo smisel.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija, (lit.)

SKA ne sme opustiti svoje široke, čez svet razvejane dejavnosti, ker drugače ne bo mogla opravljati svojega duhovnim vrednotam zavezanega poslanstva v smislu, kot ga zahteva sodobno pluralistično razvejana, narodno in globalno povezujoča družba. V kolikor je že skrčila, oziroma omejila svojo nekdanjo široko dejavnost na ožje argentinsko okolje, mora to čimprej popraviti in se razširiti čez večja, po vsem svetu se nahajajoča področja.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Nevarnost "provincialne lokalnosti" je precejšnja. Ne smemo pozabiti, da za večino v matični Sloveniji delovanje SKA v Argentini je ravno to.

Toda čeprav Kulturnih večerov ni mogoče imeti vsepovsod in četudi koncertov, gledaliških predstav, rastav in pod. zadnje čase ni toliko niti ne v Argentini, Glas in Meddobje prihajata v mnoge države, kjer so naseljeni ali izseljeni Slovenci, in Meddobje priobčuje prispevke z vseh celin.

Toda, kot sem že omenil, če objavlja zmerom več v španščini, bi moral potemtakem tudi v angleščini, nemščini, italijanščini, portugalsščini ali celo japonsščini. Ali pa s tem Meddobje ne bi izgubilo svojega pomena?

Mislim, da obstojite dve možnosti: 1) da SKA (in predvsem Meddobje) ostane pretežno zdomska, (ker to "izključno" nikoli ni bila); 2) da postane vseslovenski občasnik, v katerem bi objavljali svoje prispevke vsi, ki ideološko (ne le idejno) soglašajo z njim. Ne v prvem ne v drugem primeru pa to ne pomeni, da bi izključevali nek zmeren pluralizem. Še manj seveda, da bi npr. katoliški (ali krščanski) nauk zoževali na zasebna oporekljiva mnenja, (kar se včasih tudi dogaja).

Osebo se nagibam k drugi možnosti, v kolikor bi bila izvedljiva. Ker pa v domovini morda pride do takega občasnika, ("Dom in svet" je leten, drugi so manj "splošno-kulturni" ali preveč "poljudni"), in ker bi to lahko zavedlo v novo nerazumevanje ali celo kaj več, bi bilo treba nadaljevati v skladu s 1. primerom. V matični Sloveniji ne opažam še zadostne svobode in na žalost tudi ne krščanskega zaupanja v Boga niti ne v samosvoje sile. Odtod strahoten zaključek Gallupove ustanove, po katerem je Slovenija (za Rusijo, Ukrajino in Madžarsko) med najbolj pesimističnimi glede na leto 1995 (35% negativnega pričakovanja). Ali samo za 1995?

REZELJ, Alojzij, Arg., (gled.)

SKA nima samo sedeža v Buenos Airesu, ampak se je tudi ustanovila v Argentini in je zato nujno, da se vse njeno delo osredotoči med nami in da vrši med slovensko skupnostjo v Argentini poslanstvo posredovati slovensko kulturo našim potomcem, kot jim bo slovenska šola posredovala znanost v slovenskem jeziku in slovenska cerkev versko vzgojo. S tem, da smo Slovenci postali samostojni, da imamo slovensko državo, da se v domovini prav počasi prehaja iz komunističnega diktatorjalnega režima v demokratično državo, moramo mi, potomci borcev za ideale nadaljevati njih delo in ga posredno ali neposredno prikazati rojakom v

domovini. Ostanimo še naprej kulturni priganjači, kot nas je vedno svaril ustanovitelj Ladislav Lenček. On naj nam bo zgled, saj ni v nobeni situaciji "vrgel puško v koruzo" ampak je žilavo delal naprej v prid naše skupnosti in vsega slovenskega naroda!

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

Tako je, in se mi zdi čisto normalno. Zdaj nismo več edina svobodna tribuna v slovenskem prostoru. Odmev SKA se bo vedno bolj krčil na lokalne meje. A naše publikacije naj bi stremele k univerzalnosti.

ROT, Andrej, Slov., (filoz.)

Še posebej zapeljive bi te bile na literarnem področju ob odkritju, da se je pred štiridesetimi leti v tujini - v primerjavi s tistodobno ustvarjalnostjo v domovini - rojevala drugačna slovenska proza, predvsem pa poezija in pa filozofija, ta, ki je čeprav po sledovih *philosophiae perennis* včasih hodila nova pota.

Ali pa bodo člani SKA še naprej ustvarjali in pri tem dvigali v zavest, da moremo - če zdaj ostanemo na literarnem področju - računati na obstanek emigrantske literature, samo če bodo mlajši rodovi zakoreninjeni "domá", če bodo pa znali "veje svojega drevesa" razpeti tudi čez domačo ograjo? Se bodo literati ob vsej primarni skrbi za okrepitev lastne identitete znali hkrati vključiti v mozaik sveta, ne da bi pri tem zapadli skušnjavam, da bi se utopili v univerzalnost, ki v zadnjem stadiju ni drugega kakor (lahko še tako široki...) - provincializem? In naj se še tako zdi, da za to ni poklicana kulturna organizacija - ali bo SKA znala klicati v zavest, da neko telo (narod v matični domovini) ob še tako zdravem srcu toda z oslabelemi udi (skupnosti v diaspori) ne more živeti v vsej polnosti, hkrati pa tudi, da še tako zdravi udje (skupnosti v tujini), še tako zdrave "noge" in "roke" ne bodo mogle "hoditi" dolgo časa, ne "storiti", kar bi želele, če srce ni zdravo in da je torej emigracija ob vsej skrbi zase odvisna predvsem od zdravja "srca"?

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

V "MEDDOBJIH" z esei in članki ter poezijo visoke kvalitete in smatram avtorje kot so: T. Debeljak, F. Papež, Brulc, Rot, Velikonja, Detela svetovljane in ne lokalno "argentinske". Omeniti bi morala še mnogo drugih kor Horvat, Kos, Lenček, revež je že umrl.

ŠUŠTERŠIČ, Darko, Arg., (lik.)

Nevarnost, da bi postala preveč "argentinska" je v tem, da se spremeni v slovenski kulturni "klub" v Argentini. Tudi obstaja nevarnost "provincializma" s Slovenijo. Provincialna kultura ni kultura. Vsaka prava kultura mora biti "protagonična" tam, kjer je, ampak odgovori so univerzalni. Na primer: Bara Remec je živela stvarnost Amerike in Argentine. Njeni odgovori, odkritja so univerzalni.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

SKA je vedno bila preveč argentinska. Če hoče preživeti, se mora sprostiti in seči v svet. Sodelavci zunaj Argentine ne bi smeli biti samo tolerirani častilci argentinskega čudeža, ampak aktivni in upoštevani ustvarjalci. Pavabite jih! Lokalnost tudi popravite z boljšim obveščanjem. Če naj bi bil *Glas* tako obveščevalno sredstvo, potem ga tiskajte in razpošiljajte malo večkrat kot dvakrat na leto, in ga ne stiskajte pod platnice knjige, ki je trenutno izšla. Ker malo-kdo zunaj Argentine bere *Svobodno Slovenijo*, poročila v njej ostanejo nezapažena. Ljudje, ki bi jih resni slovenski problemi zanimali tudi po Ameriški domovini ne sežejo. Zato nam za medsebojno obveščanje ostajajo osebna pisma, sporočila preko FAXa, telefonski pogovori in v zadnjem času elektronska pošta.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

S časom so se pojavili tudi dvojezični ustvarjalci (dvo-kulturniki?), kot nova dimenzija. Vzporedno je pa tudi morebitni odjemalec postajal dvojezičen ter pričel med kulturnimi ponudbami naše skupnosti in tukajšnjega kulturnega okolja... izbirati! V slehernemu od teh odjemalcev je nastopil (nezavéden?) proces sintetizacije, prilagajanja, asimilacije ene in druge kulture.

8) Drugi Vaši predlogi in mnenja.

AHČIN, Milena, Arg., (odbor.)

Zakaj se mlajši ne pridružijo našemu delu? Vsakdo od nas bi se lahko zamislil, kako da se njegova družina ni vključila v delo SKA. Se da še kaj popraviti?

BRULC, Tone, Arg., (lit.)

Otresti se bo treba samo misli elitizma SKA, decentralizirati ustanovo, povezati se tudi z društvi, ki jih imamo za čisto folkloro z zeljem in kranjsko klobaso, za dramatski in glasbeni odsek pridobiti že maturante, obrniti se osebno nabodoče kandidate, zahtevati od SAZU, da ponudi mesto dopisnega člana kateremu izmed mlajših, ki bodo lahko še veliko storili pri kulturni izmenjavi med staro in novo domovino.

Predvsem pa: SKA se je izpostavila, prišla ob dobro ime zaradi nekakšne sprave, o kateri nekateri trdijo, da se je že izvršila, medtem ko drugi trdijo ravno nasprotno. Vse dokler pa niso izpolnjeni pogoji za spravo, zdomstvo ne more biti vreden sogovorec in soodločevalec pri slovenski usodi. Do tega je pa še dolga pot, vse drugo pa diši po prerivanju za boljša koritca.

DETELA, Lev, Avstrija, (lit.)

SKA je potrebno prenoviti, poživiti z novimi močmi z vseh celin, pritegniti je treba mlade sodelavce.

EILETZ, Marijan, Arg., (gled.)

Trdno sem prepričan, da SKA ne smemo ukiniti spričo nekaterih kriznih pojavov, nasprotno, prav to nam mora biti nov izziv, da jih skušamo popraviti in izboljšati. Vzdržati bo treba, dokler bo še tlela slovenska žerjavica v srcih kulturno čutečih zdomcev. Tukaj so najprej nagibi ljubezni, zvestobe, ponosa, ki se še najdejo pri mnogih naših rojakih. Ne smemo pa prezreti drugih, čisto kulturnih nagibov, ki so razvidni predvsem pri mladih talentih, rojenih v Argentini, ki se kar harmonično zraščajo v neko novo oseb-

nost, v Argentınca, ki je ponosen na svoj slovenski izvor in odločen član slovenske skupnosti. Danes, ko imamo Slovenci svojo mladorojeno državo, nas to dejstvo dviguje in pogojeva po čisto drugih poteh. Stiki z matično domovino se vsak dan izboljšujejo. Naša stara domovina, oziroma domovina naših prednikov, nam je vsak dan bližje. Črpajmo iz njenih kulturnih zakladov in doprinašajmo z našimi stvaritvami, ki smo jih izdelali na bogatih poljih tukajšnje in svetovne kulture. Tako medsebojno oplajevanje nam bo dalo novih smernic in ciljev, novega optimizma za prihodnost.

FINK, Božidar, Arg., (filoz.)

Slovenski kulturni akciji iskreno želim, da ne zamre njena aktivnost, čeprav bo primorana prilagajati se razmeram. S svojim 40-letnim delom se je uvrstila v slovensko kulturno in posredno tudi politično zgodovino, ta zavest pa naj ohranja njenim članom in sodelavcem voljo, da ne odnehajo. Vsekakor je iz prestižnih razlogov primerno, da se vzdržuje še dalje vsaj formalno bivanje ustanove.

GOGALA, Mirko, Arg., (teol.)

SKA mora vztrajati pri svojem delu, kolikor je pač v danih okoliščinah možno, in ohraniti mora svojo neodvisnost z ozirom na druge organizacije.

HORVAT, Avgust, Arg., (družb.)

SKA mora biti bolj aktivno prisotna v slovenski skupnosti v Argentini. To se je še posebno pokazalo ob zadnjem škofovem obisku.

JAN, Andrej, Arg., (glasb.)

SKA je kulturni izraz Slovencev, ki so prišli iz Domovine, ki polagoma umirajo. Njihovo delo prevzema mlada generacija, ki pa ni živela v Sloveniji. Zato se razlikuje ta SKA z ono, ki je bila ustanovljena pred desetletji. Kakor sem že napisal pod številko 7), menim, da bi SKA zamrla, če bi bil

njen edini cilj in vzrok Ljubljana. Imamo obilo različnosti s Slovenci (iz Slovenije), in ravno to nam garantira obstoj: da imamo osebno identiteto.

JEREBIČ, Stanko, Arg., (gled.)

Delo za kulturo bo še vedno eden od resorjev Zedinjene Slovenije. Primerno bi bilo, da z znanjem in izkušnjami to delo bogatimo.

MERLAK-DETELA, Milena, Avstrija (lit.)

Vse, kar sem hotela povedati o delovanju SKA, je že zapisano v mojih odgovorih na Vaša vprašanja.

RANT, Jože, Arg., (filoz.)

Naj politiki (ne politologi) skušajo doma rešiti to stanje. Toda prav v tem je tudi možnost poslanstva za SKA (in njena izdaja, predvsem Meddobje). Politiki mogoče lahko govorijo o koncu SPE. Toda kulturni delavci v zdomstvu imajo še zmerom isto nalogo ustvarjalnosti; morda v skromnih razmerah in s še bolj skromnimi sredstvi, toda z veliko mero zaupanja, v "upanju proti upanju", toda v prepričanju, da njihovo delo ni zaman, ne zanje ne za narod.

RODE, Vinko, Arg., (filoz.)

SKA je opravila važno vlogo v zdomskem in vseslovenskem prostoru. Mislim da te naloge še ni konec. Dokler bo kaj slovenskega čutenja v naši diaspori, ga bo moral nekdo kanalizirati, tudi v kulturnem udejstvovanju. Torej nimamo pravice, da bi jo ukinili, saj ni naša last.

Predlog: Naj bi se izvedla anketa med akademiki, starešinami, intelektualci, profesionalci: a) da se sondira njihovo slovensko čutenje; b) pripravljenost za sodelovanje pri morebitnem združenju špansko govorečih Slovencev, bodisi kot odsek SKA, ali vsaj pod okriljem SKA.

ROT, Andrej, Slov., (filoz.)

SKA bo v prihodnje zaživela in živila le pod pogojem, če bo ustvarjalna. Morala se bo upirati vsem, ki nagonso sovražijo sleherno ustvarjalnost in samosvojost, bodisi v literaturi, umetnosti, bodisi v stilu. Kdor v sebi ne stoji, se opira na druge. Zvestoba idealom, ki se ne spreminjajo, a ki zahtevajo prilagoditev neprestano se menjajočim življenjskim razmeram. Dokler bodo Slovenci živeli, delali in trpeli po svetu, mora SKA nadaljevati svoje delo. Vzgajanje v tem delu, pridobivanje in nadaljevanje tega poslanstva, samo tako lahko v prihodnje živi republika duhov.

SAVINŠEK, Marjanca, Francija, (lik.)

Mnenja sem, da je SKA ustvarila toliko kvalitetnih del in s tem dvignila slovensko kulturo na tako višino, da smo vsi Slovenci na Vas lahko ponosni. Saj ste v Vaši najbolj tragični epoki kot emigranti se morali boriti za goli obstoj, prijeli za pero v povzdigovanje slovenskega srca v Buenos Airesu. Kakšna moralna sila je bila v Vas!

Slovenija nima plemstva in se vprašujem, zakaj bi se mi danes ne spomnili na ta častna priznanja, ki so jih dajali včasih veliki narodi svojim zaslužnim možem / hčeram malo manj.../ Zakaj ne bi poplemenitili vse sodelavce Slovenske kulturne akcije?

V Vas ima mlada Slovenija svoje plemstvo z Rebulom na čelu seveda.

VELIKONJA, Jože, ZDA, (družb.)

Najprej preštejte vrste. Ugotovili boste, da je treba SKA pomladiti. Kocjančič je svetoval naj stari gospodje odidejo v Argentino in Ameriko, "pa ob tem ni zaznal, da so ti stari gospodje bili nekoč mladi, ob začetkih kulturnega dela v emigraciji celo zelo mladi. Postarali so se ob delu, podobno kot so se stari partizani. Podobno priložnost je treba dati mlademu rodu - nam sicer odra ni nihče pripravil, sami smo si ga postavili - potem pa prenesti nanje odgovornost

za bodoče delo. V tem je glavni uspeh tržaške Drage. Če bo SKA te posege zanemarjala, bo odmrla.

Naslednji korak je pojasniti, kakšen namen naj bi SKA imela v bodoče. Najbolj uspešen poseg v tej smeri je najprej sestaviti inventar tega, kar že kdo kje dela. V zdomstvu za to prav malo vemo. Ta inventar je treba neprestano dopolnjevati in bogatiti. Iz tega bo zrastle povezanost, kajti poznanje bo sprožilo nove razgovore in kresalo nove misli. V svobodnem svetu ni mogoče nikomur predpisovati. Partije ni več, tudi Narodnega odbora ni več, ker ste ga na hitro razpustili. Menda ne boste poslušali Andreja Capudra ali Mirkota Juraka in prepustili Ljubljani vse odločanje o bodočem delu. Prav malo se je spremenilo z odprtjem meja in svobodni poti v Slovenijo. Izoliranost Slovencev v Argentini in podobna izoliranost slovenskih skupnosti in posameznikov v Združenih državah je še vedno močna. Sprijazniti se je tudi treba z ugotovitvijo, da je emigracija v Argentini in drugod za sedanjo Slovenijo podobna zanimivost, kot so živali v eksotičnem živalskem vrtu. Ogledaš si jih, a ostajaš za močno ograjo. Ko odideš, te zajamejo druge nujnosti in na živali do prihodnjega obiska pozabiš. Taki obiskovalci so lahko laični ali duhovski gospodje, odhajajo z zadoščenjem, da so nekaj videli, trajnega bogatenja pa ne morejo nuditi. Ob svojih dveh obiskih Buenos Airesa leta 1984 in 1985 sem bil prevzet nad tragičnostjo slovenske usode tam; ta tragičnost je v zadnjih deset letih postala še bolj boleča in je vse pisanje o argentinskem čudežu ne more prekričati. Kakšna je ustvarjalnost v Argentini rojenih in njihovih otrok? Koliko je znanstvenikov, zdravnikov, umetnikov, skladateljev, raziskovalcev? SKA je odklanjala navezovanje na argentinsko intelektualno življenje, a ni mogla preprečiti, da bi mlajši rod ne zašel vanjo. In odgovor? Ti ne spadajo več med nas. Tako kot je partijska togost odbila nas vse, tako je argentinski 'čudež' odklonil večino slovenskega rodu in o tem raje ne govori.

Izseljenci vseh generacij, tudi tisti, ki se sklicujejo na začasnost bivanja zunaj Slovenije, bodo ostali zunaj. Ostajanje v svetu je bilo dokaj časa pogojeno z razmerami v matični Sloveniji, danes pa je pogojeno z življenjskimi vezanostmi, ki smo si jih kot posamezniki, kot družine, kot skupine, ustvarili

v svetu. Le malokateri bo šel v Slovenijo umret, le nekaj telesnih ostankov zdomcev bo končalo na domačih pokopališčih. Dokler smo živi, slone na nas obveznosti ohranjanja lastnega življenja in življenja skupnosti, ki jih imamo za svoje. Mednje spada tudi SKA. Velika škoda bi bila, če bi po štiridesetih letih mogočne trdoživosti usahnila le zato, ker se ni znašla v na zunaj ugodnejših, v resnici pa bolj trdih razmerah. Po svetu je na stotine uglednih ustvarjalcev, za katere bi SKA bila lahko primeren okvir. Tega okvira ne nudi nobena obstoječa ustanova v današnji Sloveniji. Slovenska Izselsjenska Matica, Slovenci v svetu, Škofijski odbor, Studia Slovenica ima vsaka svoj program in svoje ločeno delovno področje. Morda bi se dalo sestaviti inventar organizacij, ustanov, odborov v Sloveniji, ki bi morda prevzeli večji del posameznih aktivnosti SKAja, vendar med temi enotami ni niti osebne ali organizacijske povezave, ki bi bila emigraciji koristna. Ustvarjalni člani SKA, ki so se vrnili v Slovenijo (Vodeb, Janežič, Šuštar, Rot, Simčič, Lenček, morda še kdo), imajo s SKA in ustvarjanjem po svetu prav malo opravka ali celo zanimanja. Na njih ni mogoče graditi bodoče SKA. Rot je vsaj izdrezal nekaj denarja, Janežič pozna SKA, ko zbira gradivo za Dom in svet. To pa ni dovolj zato, da bi se SKA lahko naslonila na kulturne delavnosti v današnji Sloveniji.

ŽUŽEK, Stane, Arg., (znanstv.)

Novi rod ima že zamegljene pojme o motivaciji svojih prednikov za zapustitev domovine pred petdesetimi leti in se predvsem posveča reševanju sodobnih težav, katerih ritem pa narekuje tukajšnje okolje. Zato je vedno večja nevarnost, da naša skupnost nastopi pot v golo, *gospodarsko* emigracijo. To pa se more zgoditi kmalu potem, ko bi *zgodovina naše, begunske skupnosti* prešla v pozabo.

In v tem naj bi bilo poslanstvo SKA-e. Držati prižgano bakljo nekdanjih begunskih idealov - prilagojenih sedanjemu načinu izražanja: po estetskem in etičnem doživljanju sadov naših stvariteljev in pa po ostvarjanju možnosti, da bi tudi naši najmlajši imeli dostop do takega izražanja. To zadnje pa

po tozadevni predhodni formaciji, ki naj bi jo tudi SKA nudila.

Končno pa še: kar nas je držalo pokonci pol stoletja so bili posamezniki z izdelano osebnostjo. Polna osebnost pa nastane le, kadar obstoja pravo razmerje med posameznikom in družbo. Če, torej, to upoštevamo kot bistveni cilj slehernega človeka - postati polna osebnost - je glavni cilj SKA-e za bodoče rodove že začrtan jasno: služiti rojakom v Argentini, da vsi dosežejo tako polnost. Je to zelo pestra in zahtevna naloga!

ZAKLJUČNE MISLI

Povabili smo vas in odgovorili ste nam. Sedaj stojimo pred vami in pred samim seboj z bogatim svežnjem idej, kritičnih in bodrilnih, skeptičnih in pohvalnih. Ti odgovori so priče vaše odgovornosti in zvestobe do institucije, ki ste jo vi pomagali graditi. Ustvarili ste dragocen mozaik, avtoportret naše organizacije, ki je skupni duhovni dom nekaj nad sto po svetu razpršenih Slovencev, ki so hoteli jemati kulturo resno in vsaj v gotovem obdobju dokazali svojo angažiranost do slovenske kulture v svobodnem svetu. Ta opus ima že svoje mesto v kulturni zgodovini slovenskega naroda.

Naj navedem nekaj statističnih zaključkov iz te ankete: Glede izpolnitve poslanstva SKA je bilo 14 odgovorov izrečno pozitivnega značaja, čeprav nekateri s kakimi opombami, le trije izražajo gotove dvome. Glede izteka zgodovinskega ciklusa imamo 15 optimističnih odgovorov z ozirom na bodočnost SKA, 6 jih je nekoliko skeptičnih, le eden je odločno negativen. O bodočem poslanstvu smo registrirali 19 vzpodbudnih odgovorov, eden je bil vprašljiv, trije pa negativni. Glede možnega prenačrtovanja naše notranje organske strukture so bili odgovori zelo raznoliki, in sicer nekateri vprašljivi gledé literarnega udejstvovanja mlajših generacij, čeprav so optimisti v ostalih panogah in ne želijo posploševati sodb, drugi menijo, da strukture ne morejo nadomestiti oseb, pa, da bi bilo potrebno najti ljudi, ki bi bili voljni in sposobni povezovati, iskati, ter razvijati talente. Gledé kvalitete dosežkov v posameznih odsekih so bila na primer v likovnem odseku mnenja kar sime-

trično razdeljena na pozitivna, negativna ter nekako vmesna. Splošna mnenja o ostalih odsekih prikazujejo precej heterogeno sliko gledé kvalifikacijskih ocen, z večino skeptičnih mnenj. Gledé odjemalske publike je le dvoje optimističnih mnenj, devet jih je rezerviranih, sedem pa direkto pesimističnih. Kar se tiče mnenja, da je SKA postala preveč argentinska, je bilo odgovorov odločno za nadaljevanje predvsem v univerzalni usmeritvi, pet jih je bilo nekako neopredeljenih, štirje so se pa precej jasno nagibali k argentinski usmerjenosti. V zadnjem vprašanju gledé dodatnih predlogov se strnejo zaključki v enajst izrečno pozitivnih in optimističnih, le trije so več ali manj dvomljivi. Skupni imenovalec bi bil, da naj SKA vztraja naprej pri svojem delu, ter, da naj pritegne mlajše sodelavce. Nekdo od anketiranih zaključuje svoje pismo z besedami: "Lažje je svetovati kot delati, zato mi je gornje misli kar težko dati iz rok, vendar resnično cenim veliko delo, ki ga opravljate v SKA."

Tukaj, dragi prijatelji, so vaši zaključki in napotki, kritike, svačila in pobude. Vsi imamo enako odgovornost do naše Kulturne akcije. Največje reke nastajajo iz najbolj oddaljenih studencev; kadar se ti izsušijo, se tudi reka izsuši. Premislimo in poglobimo se vase. Preštejmo naše vrste in vprašajmo se: Kdo bo ustvarjal? Kdo bo vodil in usklajeval? Kdo bo naročal in nas poslušal? Koliko časa bomo se zdržali v zagonu idealistične požrtvovalnosti?

Potem se pa odločajmo, vsakdo posebej z osebno odgovornostjo, z vero v Boga in z ljubeznijo do naroda!

Marijan Eiletz

POGOVOR S ŠTEVILKAMI

V obljubljeni deželi.

V drugi polovici leta 1946 so slovenski begunci v taboriščih v Avstriji in Italiji (Displaced Persons Camps), ki so se umaknili pred komunističnim nasiljem in jih Angleži niso s silo vrnili jugoslovanskim komunističnim oblastem, začeli misliti na preselitev v prekomorske dežele. Z nastankom železne zaves kot jo je imenoval Churchill, približna črta Stettin Trst, je bilo povedano, da se komunistični režim v Sloveniji ne bo spremenil v doglednem času, zato je bilo potrebno poiskati drug izhod. V poštev so prišle predvsem dežele Severne in nekatere v Južni Ameriki ter Avstralija. V Združene države so lahko emigrirali samo begunci, ki so imeli v deželi znance in sorodnike, ki so jamčili, da bodo v primeru potrebe skrbeli za njihovo vzdrževanje, če ne bodo imeli zaposlitve in to še z gotovimi izjemami. Kanada in Avstralija sta sprejemali samo mlade ter zdrave, ki so sposobni opravljati vsaj v začetku dela, ki jim bodo odkazana. Za ostale z družinami, otroci in ostarelimi je ostala še možnost naselitve v Južni Ameriki. Predstavniki zainteresiranih so se odločili, da se prosi za naselitev v Argentini.

Takratni izseljenski duhovnik za Slovence v Argentini Janez Hladnik je s svojimi sodelavci dosegel, da je takratni predsednik države dovolil, da se lahko naseli v deželi do deset tisoč Slovencev. Takoj se je začelo s pripravami in iskanjem potrebnih dokumentov. Prve ladje so odplule tudi s Slovenci iz italijanskih taborišč proti koncu leta 1947 in potem skozi leto 1948. Proti koncu leta 1948 in 1949 so priplule ladje z begunci iz avstrijskih taborišč. V letu 1950 je bilo to priseljevanje v glavnem končano. Njihova starost je bila kaj pestra.

Razpredelnica I. Starostne skupine ob naselitvi⁽¹⁾

Starostne skupine	moški	ženske	skupaj	%
do 14 leta starosti	540	443	983	18,61
od 15 do 20 leta	213	177	390	7,38
od 20 do 30 leta	1.111	688	1.799	34,06
od 30 do 40 leta	676	346	1.022	19,36
od 40 do 50 leta	412	227	639	12,09
od 50 do 60 leta	181	133	314	5,94
od 60 do 70 leta	74	45	119	2,25
od 70 do 80 leta	8	6	14	0,27
nad 80 let	1	1	2	0,04
	3.216	2.066	5.282	100,00

Po letu 1952 do 1955 so prihajale k očetom matere z otroki, ki so leta 1945 ostale doma. Teh je bilo približno 200, med tem pa so se nekateri že izselili v Združene države, v Kanado, Avstralijo in Venezuelo, tako, da je skupna številka navedena v razpredelnici za nadaljnji pogovor veljavna.

Demografska rast in nihanja v emigraciji.

V tem zapisu so približno registrirane vse cerkveno sklenjene poroke, slovenske in narodno mešane. Isto velja tudi za rojstva, to je, da so rojeni krščeni in umrli cerkveno pokopani. Za to so v nadaljevanju navedeni podatki kljub temu zelo blizu realnosti.

1) Poroke

V begunskih taboriščih je bilo bolj malo porok, ker niso obstajali v večina primerih stvarno potrebni pogoji. Kljub temu so pa bili tudi idealisti in stopili v zakonski stan. Rodili so se otroci, njihovo število je vključeno v Razpredelnici I. V novih življenjskih razmerah, predvsem kljub skromnim tvarnim pogojem, pa so se sklepale zakonske zveze in s tem ustanovljale slovenske družine.

Razpredelnica II. Poroke slovenskih parov in narodno mešani zakoni.

Obdobje	Slovenski zakoni	Narodno mešani		skupaj
		moški	ženske	
1948 - 1950	55	3	7	10
1951 - 1955	117	1	1	2
1956 - 1960	94	12	6	18
1961 - 1965	79	14	6	20
1966 - 1970	83	16	19	35
1971 - 1975	72	25	41	66
1976 - 1980	75	40	60	100
1981 - 1985	74	33	45	78
1986 - 1990	78	43	48	91
1991 - 1995	68	48	47	95
	795	235	280	515

Kot že rečeno, je slovenskih zakonskih parov več upoštevajoč sklenjenih v notranjosti dežele in niso bili prijavljeni dušnemu pastirstvu. Med Slovenci sklenjeni zakoni so v veliki večini stalni, obstoja pa nekaj razdrtih zakonov, nekaj pa neveljavno sklenjenih.

Narodno mešani zakoni so bili prisotni v skupnosti že v prvih letih naselitve, a so bili maloštevilni. Vprašanje teh zakonov je bilo obravnavano že od prvih let naselitve⁽²⁾. Rečeno je bilo, če ni tehničnih in upravičljivih razlogov je boljše, da se ne sklepajo, vendar se je kar precej fantov in deklet odločilo za to pot. Nekatera dekleta, ki niso hotela narodno mešane zakonske zveze, pa so ostale samske. Med njimi jih je precej, ki so imele fante med vrnjenimi domobranci.

V prikazanem številu, koliko mladih je sklenilo narodno mešane zakone, niso vključeni vsi, jih je več. Nekateri jih niso in tudi sedaj nočejo sporočiti slovenskem dušnemu pastirstvu ali tedniku, hočejo ostati v anonimnosti. Poleg cerkveno sklenjenih zakonov obstojajo še samo civilno sklenjeni. Obstojajo tudi priležništvo, a o tem ni podatkov. Med cerkveno sklenjenimi zakoni je tudi več razdrtih, kar zelo prizadene ne samo dolžnost

zakonske stalnosti in zvestobe, ampak tudi prinaša težke stvarne posledice za preživetje družine, če mati ostane sama brez dohodkov. Če nima lastnega stanovanja in mož ne prispeva za vzdrževanje družine je stanje zelo kritično. Brez prispevanja staršev, če so še živi, ali bratov in sester družina strada in je velikokrat odvisna od dobrotelčnih ustanov.

Važno vprašanje v narodno mešanih zakonih je vera, molitev, spoved in izpolnjevanje nedeljske dolžnosti. V tem pogledu podleže pogosto slovenski zakonec, ker veliko družin ni praktično vernih, verujejo v Boga a odklanjajo Cerkev češ, da sami vse uredijo direktno z Bogom.

Nič manj važno je vprašanje verske vzgoje otrok. V večina primerih jih dajo krstiti, potem jim pa ne nudijo verske vzgoje. V otroštvu bi naj to uredile katehistinje do priprave za prvo obhajilo oziroma birmo, potem pa je verska vzgoja odsotna, v kolikor se doraščajoči mladenič in mladenka ne odločita za praktično življenje po veri.

Slovenska narodna vzgoja je zelo ogrožena, največkrat onemogočena. Priučitev slovenščine je omogočena, če se mati Slovenka prizadeva za dvojezičnost in pri njej vztraja, enako je to mogoče, če oče Slovenec dopove ženi in njenim staršem da hoče, da njegovi otroci govorijo tudi slovensko in morda obiskujejo slovenske šolske tečaje.

2) Rojstva

Kot je bilo v begunskih taboriščih bolj malo porok, je bilo tudi majhno število rojstev. Ti so vključeni v prvo generacijo emigracije, v drugo pa oni, ki so že rojeni v kraju naselitve. Že v začetku pa je nastalo vprašanje narodnosti teh novorojenčkov. Nekateri so trdili, da je bil rojen slovenski Argentinec. Večine to ni zadovoljilo. Iskala se je primerna rešitev in sicer, da so po kraju rojstva argentinski državljani, a državljanstvo ne vključuje tudi narodnosti, upoštevajoč narodnost staršev, ki je slovenska in sta Slovenca ter po njih otroci podedujejo slovensko duševnost ali duševnost staršev pozneje dopolnjeno s slovensko kulturo in zavestjo pripadnosti slovenski skupnosti. V narodno mešanih zakonih pa se dve različni duševnosti in kulturi spojita in otroci so sinteza obeh iz katere postopoma nastaja argentinska narodnost in kultura. To so pokazali že španski osvajalci pri potomcih, ki so jih imeli z indijankami.

Ti potomci niso bili Španci ampak "Criollos". Tudi Judje rojene v narodno mešanih zakonih ne smatrajo za pripadnike svoje narodnosti, ampak za pripadnike argentinske skupnosti. Iz svoje skupnosti izključujejo tudi vse Jude, ki so sklenili narodno mešane zakone. V našem slovenskem primeru pa jih še vedno smatramo za Slovence in Slovenke v kolikor tega sami ne zanikajo.

Razpredelnica III. Rojstva v slovenskih in narodno mešanih družinah.

Obdobje	Slovenske družine			Narodno mešane družine		
	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj
1948 - 1950	107	83	190	2	-	2
1951 - 1955	141	140	281	6	1	7
1956 - 1960	167	169	336	7	6	13
1961 - 1965	130	140	270	8	21	29
1966 - 1970	114	115	229	21	10	31
1971 - 1975	92	98	190	19	23	42
1976 - 1980	121	100	221	41	37	78
1981 - 1985	129	99	228	39	25	64
1986 - 1990	132	124	256	60	48	108
1991 - 1995	95	99	194	66	76	142
	1.228	1.167	2.395	269	247	516

Niso registrirani vsi krščeni v slovenskih družinah, še manj pa v narodno mešanih. V zadnjem primeru je veliko odvisno od vpliva in odločilne besede, ki jo ima slovenski partner in jih je krstil slovenski duhovnik, če so pa bili krščeni v argentinskih farnih cerkvah, in so sporočili slovenskemu dušnemu pastirstvu.

V slovenskih in še bolj v narodno mešanih družinah nastopi vprašanje pogovornega jezika. Za otroke druge generacije v večina primerih pogovorni jezik ni bil vprašanje, bil je sloven-

ski, jezik dežele pa je prišel kot drugi pogovorni jezik v družini, ko se je otrok pripravljaj za šolo. To so storili starši sami s pomočjo sosedovih otrok, najboljše pa v otroških vrtcih.

Za slovenske družine je domača beseda velikega pomena, zato jo posredujejo tudi svojim potomcem. Podobno je pri Angležih in Nemcih, veliko manj pa pri Francozih. Judje temu ne posvečajo posebne pozornosti, ker so prišli iz različnih dežel z njihovo govorico. Po njihovem je za potomce najbolj važno, da imajo duševnost staršev, prevzamejo njihovo kulturo in se zavedajo, da pripadajo judovski skupnosti ne samo po veri, ampak tudi po narodnosti.

3) Umrljivost

Človek živi in enkrat tudi umrje. Dolgost zemskega življenja je v božjih rokah, kakor so nas učili tudi naši starši. Te realnosti se navadno mladi in starejši trdnega zdravja največkrat ne zavedajo.

Z ozirom na umrljivost je prva generacija, ki se je naselila v deželi precej trdoživa. Večina je kar uspešno prenesla posledice, ki jih je povzročila vojna in revolucija, begunstvo, domotožje in začetne težave vraščanja v novo okolje.

Razpredelnica IV. Primeri umrljivosti.

Obdobje	moški	ženske	skupaj
1948 - 1950	20	5	25
1951 - 1955	36	8	44
1956 - 1960	57	23	80
1961 - 1965	79	47	126
1966 - 1970	150	72	222
1971 - 1975	153	95	248
1976 - 1980	170	122	292
1981 - 1985	183	135	318
1986 - 1990	197	140	337
1991 - 1995	225	181	416
	1.270	828	2.098

Tudi tukaj moramo upoštevati, da navedeni podatki ne zajamejo vseh primerov umrljivosti, predvsem če so bili pokopani brez duhovnikove prisotnosti, kar bi naj prišlo v poštrev pri slovenskih zakoncih v narodno mešanih zakonih. Morda so v navedene številke vključeni nekateri iz predvojne izseljenske skupnosti, a to ne spremeni veliko navedene številke. V prvih treh letih je bilo precej mrtvih primerov med novorojenimi in otroki do šestega leta. Ker v obvestilih ni vedno navedena starost umrlega se kljub temu lahko meni, da je povprečna strostna doba pri moških 72 let, pri ženskah pa 76 let. Je pa v skupnosti precejšnje število starih nad 80 let in nad 90 let jih je tudi lepo število.

4) Naravni prirast.

Naravni prirast je razlika med številom rojstev in umrlih. Ta more biti pozitivna ali negativna. Če je negativna pomeni, da število prebivalstva neke narodne skupnosti nazaduje. V našem primeru upoštevanje razlike na ta način, ne pride v poštev, ker je ob naselitvi starostna struktura bila posebna, ni bila najširša baza, to je otroci in mladi ampak moški in ženske srednjih let. To je odločilnega pomena za razumevanje naravnega prirasta v primeru, ki ga obravnavamo.

Razpredelnica V. Naravni prirast.

Obdobje	Rojstva	Umrli	Naravni prirast
1948 - 1950	190	- 25	165
1951 - 1955	281	- 44	237
1956 - 1960	336	- 80	256
1961 - 1965	270	-126	144
1966 - 1970	229	-222	7
1971 - 1975	190	-248	- 58
1976 - 1980	221	-292	- 71
1981 - 1985	228	-318	- 90
1986 - 1990	256	-377	- 81
1991 - 1995	194	-416	-222
	2.395	2.098	297

Za obdobje 47 let je naravni prirast še pozitiven zaradi visokega števila rojstev do leta 1965. Po letu 1970 pa je naravni prirast negativen zaradi večjega števila umrlih kot pa rojstev. Rojstva so se zniževala, rojaki v skupnosti so postali starejši in zaradi tega in različnih bolezni njihov odhod v večnost. Stanje ni alarmantno, ampak je logična posledica starostne strukture ob naselitvi in je lastno vsem izseljenskim skupnostim.

5) Starostna struktura ob koncu leta 1995.

Poskus prikazati vsaj približno starostno strukturo slovenske emigracije v Argentini je precej tvegan, a naj služi za orientacijo pri delu za nadaljnje organiziranje skupnosti in aktivno vključitev mlajših generacij. Pri tem je potrebna posebna pozornost na mlade tretje generacije.

Razpredelnica VI. Starostna struktura.

Starostne skupine po letih	moški	ženske	skupaj	%
0 - 5	95	99	194	3,50
6 - 10	132	124	256	4,64
11 - 15	129	99	228	4,13
16 - 20	121	100	221	4,00
21 - 30	92	98	190	3,44
31 - 40	114	115	229	4,15
41 - 50	130	140	270	4,89
51 - 60	267	169	436	7,93
61 - 65	380	400	780	14,14
66 in več	1.795	980	2.775	49,17
	3.255	2.324	5.579	100,00

Navedene številke v tej razpredelnici nam povedo, da se skupnost stara, ker v zadnjih letih rojstva ne krijejo umrljivosti. Opaža se manj porok in tudi manj rojstev, bolj redke so družine z več otroki. Upoštevati se mora tudi, da je najštevilnejša starostna skupina večinski naročnik publikacij, ki izhajajo v

skupnosti. Izdajatelji teh publikacij morajo ugotoviti koliko je naročnikov iz druge generacije, kar bo pokazatelj njihovega izhajanja v prihodnjem desetletju. In to je tudi eden izmed namenov tega pogovora s številkami.

OPOMBE:

- 1) France Pernišek, Zbornik Svobodne Slovenije, Buenos Aires 1971/72 str. 354.
- 2) Ignacij Lenček, Iz etike narodnosti, Zbornik Vrednote, druga knjiga, Buenos Aires 1952, str. 24 - 25.